

PAKT DLA OBSZARÓW WIEJSKICH 2020 (2030)

projekt z dnia 14 czerwca 2018 r.

dokument uwzględniający uwagi zgłoszone przez członków

Komitetu Społecznego Rady Ministrów

Krzysztof Jurgiel

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Spis treści

Wspólna Deklaracja Członków Rady Ministrów	2
Wykaz skrótów	3
Wprowadzenie – miejsce Paktu dla obszarów wiejskich w układzie dokumentów strategicznych	5
Funkcje Paktu dla obszarów wiejskich	6
Struktura Paktu dla obszarów wiejskich	7
Tryb uzgodnień i przyjęcia Paktu dla obszarów wiejskich	10
Finansowanie Paktu dla obszarów wiejskich	11
Filar I Oplącalność produkcji rolnej	12
Kierunek I.1. Modernizacja i zmiany strukturalne gospodarstw	12
Kierunek I.2. Innowacje, cyfryzacja i przemysł 4.0. w sektorze żywnościowym	20
Kierunek I.3. Zagwarantowanie jakości i bezpieczeństwa żywności	23
Kierunek I.4. Krótkie łańcuchy rynkowe i uczciwa konkurencja	25
Kierunek I.5. Budowa nowych modeli współpracy i integracja sektora	28
Kierunek I.6. Zarządzanie ryzykiem w sektorze rolno-spożywczym	29
Kierunek I.7. Poszerzanie i rozwój rynków zbytu	33
Filar II Jakość życia i środowiska na obszarach wiejskich	41
Kierunek II.1. Rozwój infrastruktury technicznej obszarów wiejskich	42
Kierunek II.2. Dostępność cyfrowa obszarów wiejskich	48
Kierunek II.3. Dostępność wysokiej jakości usług publicznych	50
Kierunek II.4. Działania na rzecz pozytywnych zmian demograficznych	54
Kierunek II.5. Rewitalizacja wsi i małych miast	57
Kierunek II.6. Gospodarowanie zasobami środowiska i przestrzenią dla przyszłych pokoleń i wzrostu gospodarczego	58
Kierunek II.7. Adaptacja rolnictwa i rybactwa do zmian klimatu oraz ich udział w przeciwdziałaniu tym zmianom	66
Kierunek II.8. Gospodarka o obiegu zamkniętym i biogospodarka (w tym OZE)	67
Filar III: Pozarolnicze miejsca pracy i aktywne społeczeństwo	73
Kierunek III.1. Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich	73
Kierunek III.2. Wzrost umiejętności i kompetencji mieszkańców wsi	77
Kierunek III.3. Rozwój inicjatyw oddolnych na rzecz tworzenia kapitału społecznego i Partnerstwa Publiczno-Prywatnego	79
Kierunek III.4. Rozwój ekonomii i solidarności społecznej na obszarach wiejskich	81
Filar IV: Sprawna administracja rolna	86
Kierunek IV.1. Zaplecze badawczo-rozwojowe 4.0.	86
Kierunek IV.2. Nowoczesne doradztwo rolnicze	88
Kierunek IV.3. System oświaty rolniczej odpowiadający na wyzwania rozwojowe	90
Kierunek IV.4. Efektywny system nadzoru w łańcuchu rolno-spożywczym	90
Kierunek IV.5. Stabilne finansowanie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich	90
Kierunek IV.6. Zintegrowane zarządzanie rozwojem obszarów wiejskich	92
PRIORYTETOWE OBSZARY DZIAŁAŃ MRIRW NA LATA 2018-2019	98

Wspólna Deklaracja Członków Rady Ministrów

Wykaz skrótów

ARiMR	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
BGK	Bank Gospodarstwa Krajowego
BOŚ	Bank Ochrony Środowiska
EFGR	Europejski Fundusz Gwarancji Rolnej
EFROW	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IOB	Instytucje Otoczenia Biznesu
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
KPRM	Kancelaria Prezesa Rady Ministrów
KE	Komisja Europejska
KOWR	Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa
KSRR	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego
MC	Ministerstwo Cyfryzacji
MEN	Ministerstwo Edukacji Narodowej
ME	Ministerstwo Energii
MI	Ministerstwo Infrastruktury
MiR	Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju
MKiDN	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
MNiSW	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
MPiT	Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
MRiRW	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
MSiT	Ministerstwo Sportu i Turystyki
MSWiA	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.
MSZ	Ministerstwo Spraw Zagranicznych
MŚ	Ministerstwo Środowiska
MZ	Ministerstwo Zdrowia
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
ONZ	Organizacja Narodów Zjednoczonych (ang. United Nations)
OSI	Obszar strategicznej interwencji
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PARP	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
PGL LP	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe
PGW Wody Polskie	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie
PO PT	Program Operacyjny Pomoc Techniczna
POIR	Program Inteligentny Rozwój 2014-2020
PROW 2007-2013	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

PROW 2014-2020	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
PS	Polityka Spójności
RLKS	Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność
RPO	Regionalny Program Operacyjny
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
SZRWRiR	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
TIK	Technologie informacyjno-komunikacyjne
UE	Unia Europejska
UM	Urzędy Marszałkowskie
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WPR	Wspólna Polityka Rolna UE
WTO	Światowa Organizacja Handlu (ang. <i>World Trade Organization</i>)
ZWRSP	Zasób Własności Rolnej Skarbu Państwa

Wprowadzenie – miejsce *Paktu dla obszarów wiejskich* w układzie dokumentów strategicznych

Bazując na doświadczeniach związanych z funkcjonowaniem dotychczasowego systemu zarządzania rozwojem, Rząd RP postawił sobie za cel opracowanie zaktualizowanej wizji rozwoju kraju. Została ona przedstawiona w *Planie na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju* (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 16 lutego 2016 r.) oraz w będącej jego uszczegółowieniem nowej średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. **Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR)**, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 lutego 2017 r.

SOR zawiera szereg wyborów strategicznych polityki Państwa, które stanowią również rekomendacje dla polityk publicznych. Stanowi ona podstawę dla zmian w systemie zarządzania rozwojem, w tym obowiązujących dokumentów strategicznych (strategii, polityk, programów) oraz weryfikacji/aktualizacji instrumentów wdrożeniowych, do których należy między innymi *Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012-2020*. Zaktualizowana **Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2020 (2030)** **wyznacza filary rozwoju** oraz kierunki działań instytucji publicznych w Polsce działających na rzecz rozwoju wsi i rolnictwa do 2030r.

Pakt dla obszarów wiejskich 2020 (2030), który jest jednocześnie jednym z projektów strategicznych ujętych w SOR, stanowi wsparcie we wdrażaniu *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2020 (2030)* wskazując projekty strategiczne *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* oraz określając inne projekty (działania) ukierunkowane na rozwój obszarów wiejskich i sektora rolno-spożywczego.

Pakt dla obszarów wiejskich 2020(2030) jest jednym z dokumentów, na podstawie których prowadzi się politykę rozwoju, w tym w szczególności programowanie i realizację polityki rozwoju obszarów wiejskich oraz polityki regionalnej w myśl ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Horyzont czasowy Paktu dla obszarów wiejskich oraz *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020(2030)* **to 2020 rok z elementami do 2030.**

Rysunek 1. *Pakt dla obszarów wiejskich* w strukturze dokumentów strategicznych

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2020 (2030)

Pakt dla obszarów wiejskich 2020 (2030)

Funkcje Paktu dla obszarów wiejskich

Dotychczas brakowało dokumentu, który pokazywałby rolę i zobowiązanie wszystkich kompetentnych podmiotów do realizacji konkretnych działań na rzecz rozwoju wsi i rolnictwa. W Pakcie dla każdego z projektów, działań przedstawiono jego syntetyczny opis, źródło finansowania oraz **wskazano podmiot, który jest odpowiedzialny za realizację projektu.**

Powodzenie realizacji tego przedsięwzięcia oparte jest więc na **współpracy i zaangażowaniu wielu podmiotów, których działania wpływają na możliwości i kierunki rozwoju sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w Polsce.**

Ważną przesłanką podjęcia tej inicjatywy jest wskazana w SOR potrzeba odejścia od doczasowego modelu rozwoju kraju, w ramach którego był on postrzegany przede wszystkim przez pryzmat wzrostu aglomeracji i dużych miast (oraz ich obszarów funkcjonalnych), na rzecz modelu rozwoju odpowiedzialnego i zrównoważonego w wymiarze społecznym i terytorialnym, który zakłada jak najpełniejsze wykorzystanie indywidualnych potencjałów terytorialnych.

Jest to druga inicjatywa tego rodzaju. Po raz pierwszy *Pakt dla rolnictwa i obszarów wiejskich* był opracowany w ramach Zespołu ds. Wsi pod kierunkiem Ministra Pracy i Polityki Społecznej i przyjęty przez Radę Ministrów 22 lipca 1999 r. Wówczas dokument wprowadził obowiązującą do dziś zasadę, że polityka rolna realizowana będzie przez Ministra rolnictwa i rozwoju wsi, Agencję Rynku Rolnego, Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa, Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz administrację terenową rządową i samorządową, organizacje rolnicze, w tym izby rolnicze, a także stowarzyszenia i fundacje, organizacje pracodawców i związki zawodowe. *Pakt dla rolnictwa i obszarów wiejskich* z 1999r. opierał się na trzech powiązanych ze sobą filarach: (1) wspieranie rolnictwa i jego otoczenia, (2) rozwój przedsiębiorczości i tworzenie pozarolniczych miejsc pracy, (3) wspieranie kompleksowej polityki społecznej wobec wsi i rolnictwa i rozwój otoczenia cywilizacyjnego obszarów wiejskich.

***Pakt dla obszarów wiejskich 2020(2030)* podkreśla odpowiedzialność na poziomie rządu za rozwój obszarów wiejskich i sektora rolno-spożywczego również w odniesieniu do pozostałych resortów, które będą wspierały działania ministra rolnictwa i rozwoju wsi oraz podległych lub nadzorowanych przez niego jednostek.**

Zgodnie z założeniami *Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju na do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, ***Pakt dla obszarów wiejskich* będzie wdrażany jako dokument o charakterze porozumienia politycznego i społecznego, integrujący w sposób kompleksowy działania systemowe (zmiany legislacyjne, instytucjonalne, programowe) oraz inwestycyjne, związane z procesem zarządzania obszarami wiejskimi. Zapewni odpowiednie ukierunkowanie wsparcia na rzecz obszarów wiejskich wielu podmiotów (administracji rządowej i samorządowej), realizowanego na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym przy wykorzystaniu środków krajowych i UE. Skonsolidowanie zadań w jednym dokumencie zapewni spójność między strategicznymi zadaniami rządu i samorządu, realizowanymi na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Efektem tych skoordynowanych działań będzie wzmocnienie wszystkich funkcji wsi: społecznych, gospodarczych i środowiskowych.**

Struktura Paktu dla obszarów wiejskich

Biorąc pod uwagę, iż Pakt ma stanowić dokument wspierający wdrożenie **Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2020 (2030)** przyjęto w obu tych dokumentach analogiczną strukturę, bazującą na **czterech filarach rozwoju**:

Filar I: Opłacalność produkcji rolnej

W tym filarze ujęto zagadnienia, które dotyczą m.in.: rozwoju rynków rolnych, dostępu do krajowych i zagranicznych (w tym UE) źródeł finansowania rozwoju rolnictwa, przekształcania, powiększania gospodarstw rolnych, unowocześniania i wzrostu innowacyjności gospodarstw rolnych oraz przedsiębiorstw z sektora rolno-spożywczego, w tym współpracy z nauką i wykorzystanie badań naukowych, rozwój rynku hurtowego produktów rolnych, promowanie nowych modeli współpracy z udziałem grup i organizacji producentów, spółdzielni i innych interesariuszy wspierania eksportu produktów rolnych, zwalczania nieuczciwej konkurencji na krajowym i międzynarodowym rynku żywności, rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego i przedsiębiorczości związanej z rolnictwem, produkcji żywności funkcjonalnej i ekologicznej.

Filar II: Jakość życia i środowiska na obszarach wiejskich

Drugi filar obejmuje działania dotyczące m.in.: zagwarantowania właściwej infrastruktury i dostępności wysokiej jakości usług publicznych (z zakresu edukacji, kultury, opieki zdrowotnej i rehabilitacyjnej, pomocy społecznej, oraz transportu, wodociągownictwa i sanitacji wsi, energetyki, Internetu itp.), realizacji polityki demograficznej (prorodzinnej, nakierowanej na ludzi młodych i senioralnej), rewitalizacji wsi i małych miast, rozwoju turystycznych funkcji, w tym wiejskiej bazy noclegowej (wypoczynek na wsi i wypoczynek u rolnika), promocji obszarów wiejskich w wymiarze inwestycyjnym i dziedzictwa kulturowego. Filar ten obejmuje jednocześnie działania na rzecz ochrony środowiska i klimatu (mitygacja, adaptacja), rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym i promowanie biogospodarki, w szczególności uwzględniające kwestie związane z ograniczaniem presji ze strony rolnictwa i rolę tej dziedziny gospodarki w zachowaniu krajobrazu, bioróżnorodności i dostarczaniu dóbr publicznych.

Filar III: Pozarolnicze miejsca pracy i aktywne społeczeństwo

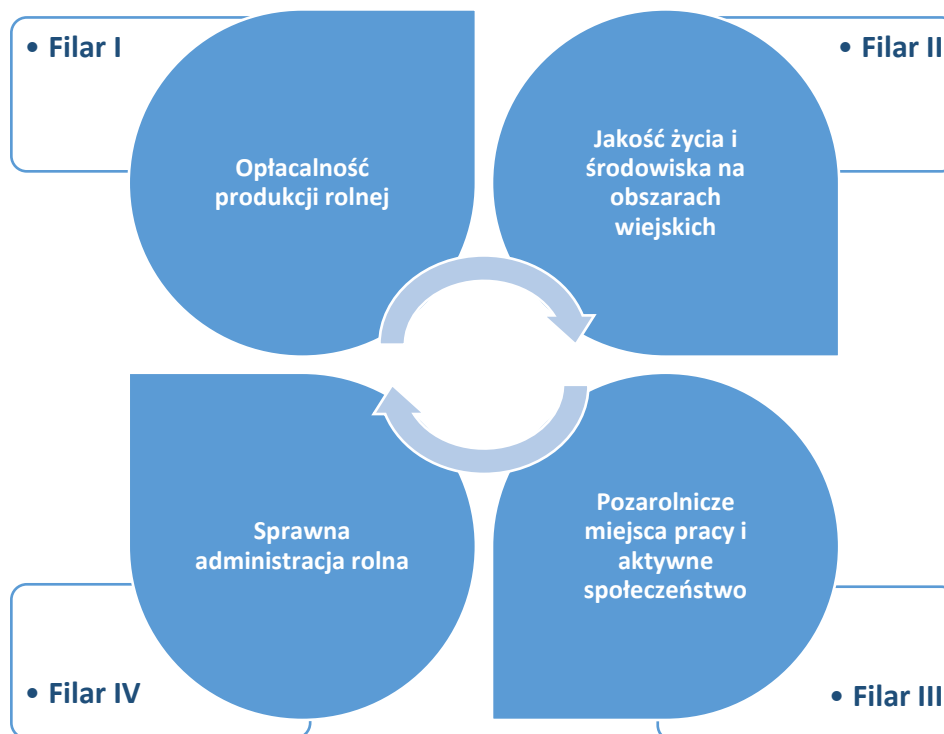
W trzecim filarze zapisano działania służące powstawaniu i zagospodarowywaniu nowych, pozarolniczych miejsc pracy (w tym dla młodzieży, bezrobotnych, niepełnosprawnych, sprawujących opiekę nad osobami zależnymi, zagrożonych wykluczeniem społecznym), rozwojowi przedsiębiorczości pozarolniczej, rozwojowi włączającemu do społeczności lokalnych, aktywności grup lokalnych i wspólnemu działaniu w formule non-profit. Prowadzone polityki będą miały na celu w szczególności umożliwienie mieszkańcom wsi znalezienie pracy na terenach wiejskich, między innymi po to aby migracja „ukrytych bezrobotnych” ze wsi nie powodowała przeniesienia problemu do miast lub za granicę (problem może być wtedy trudniejszy do rozwiązania i rodzić nowe napięcia społeczne).

Filar IV: Sprawna administracja rolna

Ten filar obejmuje zagadnienia wprowadzające zmiany w systemie zarządzania rozwojem obszarów wiejskich i rolnictwa m.in. w zakresie: konsolidacji administracji rolnej, konsolidacji systemu urzędowej kontroli żywności, usprawnienia i unowocześnienia systemu nauki i doradztwa rolniczego, rozwoju systemu oświaty rolniczej, organizacji transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, nadzoru właścicielskiego nad spółkami z udziałem Skarbu Państwa, w których Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wykonuje prawa z akcji i udziałów, zmian instytucjonalnych i wdrażania systemowych rozwiązań w zarządzaniu rozwojem obszarów wiejskich i rolnictwa, usprawnienia wymiaru instytucjonalnego i organizacyjnego zarządzania kryzysowego na obszarach wiejskich i w rolnictwie.

Rys. 2 Filary Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2020 (2030) oraz Paktu dla obszarów wiejskich 2020 (2030)

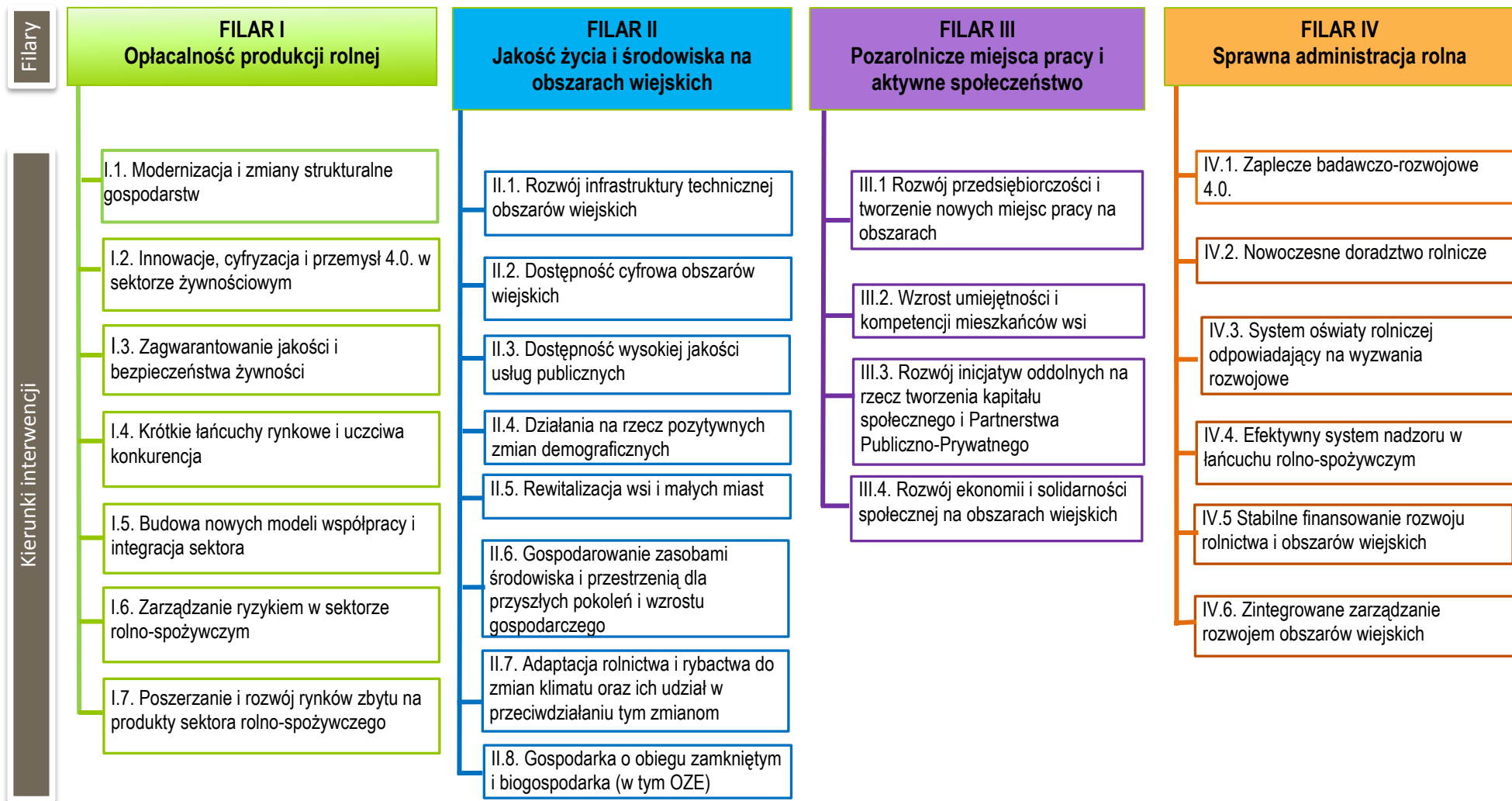

Projekty Paktu dla obszarów wiejskich zostały przypisane do poszczególnych kierunków interwencji, zgodnie ze strukturą i kolejnością w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2020 (2030).

Obecny dokument wskazuje na działania już realizowane (np. instrumenty PROW 2014-2020, działania w ramach RPO) oraz podjęte już nowe inicjatywy (np. projekty SOR). W szczególności obejmuje on:

- projekty strategiczne SOR (w tym 21 projektów koordynowanych przez MRiRW lub dla których MRiRW jest jednostką współpracującą oraz 63 projekty koordynowane przez inne resorty, które ze względu na swój charakter będą oddziaływać na obszary wiejskie);
- działania realizowane przez MRiRW, zgodnie z przyjętym Programem Działań MRiRW na lata 2015-2019;
- działania w ramach krajowych programów realizowanych z udziałem środków UE (np. PROW 2014-2020, POiŚ 2014-2020) o różnym stopniu oddziaływania na obszary wiejskie;
- działania w ramach regionalnych programów operacyjnych (RPO 2014-2020), zarządzanych przez samorządy województw o różnym stopniu oddziaływania na obszary wiejskie;
- inne instrumenty realizowane przez poszczególne resorty lub instytucje o istotnym znaczeniu na rozwoju obszarów wiejskich.

Rys. 3 Kierunki interwencji Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2020 (2030) oraz Paktu dla obszarów wiejskich 2020 (2030)

Tryb uzgodnień i przyjęcia *Paktu dla obszarów wiejskich*

Z początkiem 2016 roku z inicjatywy pana Krzysztofa Jurgieła, Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, resort rolnictwa i rozwoju wsi przystąpił do prac nad dokumentem pt. *Pakt dla obszarów wiejskich*. Został powołany *Zespół ekspercki ds. opracowania dokumentu programowego „Pakt dla obszarów wiejskich”*, który zwrócił się także do samorządów województw, ministerstw oraz instytutów naukowych, z prośbą o wskazanie najważniejszych, dla rozwoju obszarów wiejskich, deficytów i potencjałów rozwojowych oraz niezbędnych do podjęcia przedsięwzięć. W kolejnych miesiącach charakter i tempo prac nad tym dokumentem były dostosowane do harmonogramu wynikającego z opracowywania *Planu na rzecz odpowiedzialnego rozwoju*, a następnie *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR)*.

Przyjęcie i wdrożenie Paktu zostało zapowiedziane w *Planie na rzecz odpowiedzialnego rozwoju*, jako element filara rozwoju o nazwie *Zrównoważony rozwój społeczny i regionalny*. Wypracowane na tamtym etapie propozycje projektów i przedsięwzięć zostały wykorzystane przy formułowaniu listy projektów strategicznych zgłoszonych do SOR. Ostatecznie w SOR znalazło się 21 projektów strategicznych, które w sposób bezpośredni oddziałują na rozwój gospodarki obszarów wiejskich. Ponadto w SOR znalazło się kilkadziesiąt innych projektów strategicznych, które ze względu na swój zakres tematyczny (np. zdrowie, sprawy społeczne, infrastruktura, energetyka), są potencjalnie ważne dla rozwoju ekonomiczno-społecznego obszarów wiejskich oraz sektora rolno-spożywczego.

Kolejnym etapem prac była aktualizacja *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa*, mająca na celu dostosowanie jej zapisów do założeń SOR oraz uwzględnienie obecnych uwarunkowań rozwoju. Aktualizacja SZRWRiR wpisuje się w szerszy proces, gdyż jest ona jedną z 9 aktualizowanych zintegrowanych strategii rozwoju. Prace nad aktualizacją tych strategii odbywały się przy wsparciu międzyresortowych zespołów zadaniowych¹, za organizację pracy których odpowiadali przedstawiciele resortów wskazanych jako koordynatorzy danej strategii.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przygotowało już w 2017 r. projekt części diagnostycznej i strategicznej aktualizacji SZRWRiR. Dokument ten był opracowany we współpracy z ww. *Zespołem międzyresortowym ds. aktualizacji i monitorowania SZRWRiR*, a także z powołanymi z inicjatywy MRiRW 16 zespołami regionalnymi tj. *Zespołami ds. analizy szans i zagrożeń oraz potencjalnych kierunków rozwoju obszarów wiejskich do 2030 r. w województwach*. Ważnym etapem tego procesu było zaprezentowanie projektu *Strategii* na posiedzeniu Komitetu Koordynacyjnego ds. Polityki Rozwoju (w dniu 10 maja 2018 r.).

W związku z faktem, iż Pakt ma stanowić dokument implementacyjny *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020(2030)*, aby zapewnić właściwe powiązanie i zachować kolejność przyjmowania dokumentów, osiągnięty postęp prac nad aktualizacją SZRWRiR umożliwił podjęcie końcowych prac nad *projektem* Paktu dla obszarów wiejskich (przede wszystkim w zakresie formuły i struktury dokumentu), a następnie rozpoczęcie procesu szerokiej konsultacji tego dokumentu.

Ważnym uwarunkowaniem prac nad Paktem dla obszarów wiejskich, w szczególności w części dotyczącej kierunków wsparcia sektora rolno-żywnościowego po 2020 r. jest zapowiadana przez Komisję Europejską zmiana modelu wdrażania Wspólnej Polityki Rolnej, który dużo silniej niż dotychczas będzie uwzględniał uwarunkowania i potrzeby strategiczne zidentyfikowane na poziomie państwa członkowskiego i regionów. Krajowy Plan Strategiczny WPR będzie określał sposób wdrażania WPR po 2020 r. w Polsce, uwzględniając krajowe priorytety strategiczne (określone w SZRWRiR) oraz konieczność realizacji celów określonych na poziomie UE.

¹ W dniu 23 maja 2017 r., na podstawie Uchwały nr 66 Komitetu Koordynacyjnego ds. Polityki Rozwoju powołano międzyresortowe zespoły zadaniowe, w tym *Zespół ds. Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa*.

W dalszym procesie uzgodnieniowym niezbędne będzie w szczególności:

1. doprecyzowanie roli, ukierunkowania i oddziaływania na obszary wiejskie projektów i działań o charakterze horyzontalnym (w tym 63 projektów SOR);
2. wskazanie innych niż wymienione w projekcie Paktu dla obszarów wiejskich projektów i działań na rzecz obszarów wiejskich, realizowanych przez poszczególne resorty;
3. określenie kierunkowych zmian/inicjatyw w perspektywie po 2020 r. w związku z:
 - realizacją SOR (nowe działania, nowe projekty strategiczne SOR, realizacja OSI w ramach KSRR);
 - przygotowaniem Programów UE na kolejną perspektywę finansową (2021-2027) zarówno w ramach WPR, jak i PS;
 - przygotowaniem i realizacją *Krajowego Planu Strategicznego WPR na okres 20121-2017*.

Finansowanie Paktu dla obszarów wiejskich

Biorąc pod uwagę, że Pakt dla obszarów wiejskich obejmuje wiele już realizowanych działań, które będą kontynuowane, zakłada się, że finansowanie poszczególnych projektów będzie zapewnione zarówno ze źródeł krajowych (budżet państwa), jak i środków UE w perspektywie 2014- 2020 r. (EFRROW, EFGR, EFS, EFRR, Horyzont).

W przypadku projektów MRiRW realizowanych ze środków krajowych, instrumenty te będą kontynuowane lub w zależności od zdiagnozowanych potrzeb, będą podlegały modyfikacjom, zarówno w odniesieniu do zasad wsparcia jak i wysokości budżetu.

W przypadku Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz płatności bezpośrednich, zakłada się kontynuację poszczególnych działań/komponentów płatności bezpośrednich, zgodnie z założonym harmonogramem do roku 2020.

W przypadku projektów realizowanych w ramach RPO lub Programów krajowych w ramach polityki spójności, aspekt finansowy poszczególnych przedsięwzięć będzie polegać na ukierunkowaniu wsparcia na obszary wiejskie, poprzez preferencje, koperty finansowe lub zastosowanie trybu pozakonkursowego dla poszczególnych projektów.

W perspektywie po roku 2020, wymiar finansowy poszczególnych projektów w ramach Programów UE będzie zależał zarówno od wielkości budżetów dla poszczególnych programów, jak i zasad ich finansowania i możliwości ukierunkowania na poszczególne obszary. Ważną rolę w tym zakresie będzie odgrywał Krajowy Plan Strategiczny WPR oraz instrumenty ukierunkowania środków z polityki spójności z uwzględnieniem zapisów SOR oraz uaktualnionych strategii zintegrowanych, SZRWRiR oraz KSRR.

Dyskusja dotycząca budżetu środków europejskich rozpoczęła się przedstawieniem projektu wieloletnich ramach finansowych w dniu 2 maja 2018 r.

Filar I Opłacalność produkcji rolnej

Podstawą polskiej gospodarki są małe i średnie przedsiębiorstwa, którym należy stworzyć optymalne warunki rozwoju. Sytuacja ekonomiczna rolnictwa silnie uzależniona jest przy tym od ogólnej koniunktury gospodarczej. Górna granica tempa wzrostu popytu na żywność wyznaczana jest przez tempo wzrostu dochodów ludności oraz dochodową elastyczność popytu na żywność, zarówno w kraju jak i w skali globalnej. Z punktu widzenia podaży granicę tę wyznaczają przyrodnicze, biologiczne i technologiczne możliwości produkcji surowców rolnych i ich konwersji w produkty finalne.

Obszary wiejskie mają do spełnienia jeden z podstawowych celów *Agendy ONZ na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030*² w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego, lepszego odżywiania oraz promowania zrównoważonego rolnictwa. Zgodnie z celami Agendy 2030 Polska zamierza podejmować dalsze wysiłki w kierunku zwiększania wydajności rolnictwa i dochodów drobnych producentów żywności, w szczególności rodzinnych gospodarstw rolnych.

Przy znacznym rozdrobnieniu gospodarstw oraz gorszej, w porównaniu z innymi krajami członkowskimi, jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, Polska jest znaczącym w świecie i w Europie producentem produktów rolno-spożywczych. Sektor rolno-spożywczy w Polsce dysponuje znacznymi wykwalifikowanymi zasobami ludzkimi, zasobami ziemi rolnej, infrastruktury technicznej, nowoczesnym przetwórstwem i handlem.³

Działania filaru I zapewnią zwiększanie konkurencyjności gospodarstw rolnych oraz producentów rolno-spożywczych poprzez poprawę ich dochodowości, integrację łańcucha żywnościowego, wykorzystanie nowych technologii i innowacji i bardziej sprawiedliwy podział wartości dodanej w tym łańcuchu, oparty na zasadzie partnerstwa. Interwencja w ramach tych działań będzie polegała również na wsparciu przekształceń strukturalnych zapewniających wzrost konkurencyjności, jakości i bezpieczeństwa żywności oraz bezpieczeństwa żywnościowego kraju.⁴

Kierunek I.1. Modernizacja i zmiany strukturalne gospodarstw

Podejmowane działania zwiększą wydajność rolnictwa oraz konkurencyjność producentów żywności, co przyczyni się do wzrostu dochodów rolniczych i zmniejszenia dysproporcji względem dochodów z pracy najemnej i pracy na własny rachunek w pozostałych działach gospodarki. Działania w zakresie podnoszenia umiejętności i kwalifikacji zawodowych rolników, w tym poprzez szybszy i skuteczniejszy transfer wiedzy z sektora nauki, umożliwią wzrost produktywności, poprawę rentowności i zdolności do akumulacji kapitału oraz finansowania innowacyjnych inwestycji w polskim rolnictwie.

I.1.1. Jednolita płatność obszarowa – element systemu płatności bezpośrednich

Zasadniczy element systemu płatności bezpośrednich. Przysługuje do całkowitej powierzchni gruntów rolnych, na których prowadzona jest działalność rolnicza. Realizacja tego działania/projektu pozytywnie wpłynie na poziom dochodów rolników. Dzięki temu sektor rolny będzie bardziej odporny na periodyczne załamania koniunktury na rynkach rolnych z korzyścią dla stabilności potencjału produkcyjnego rolnictwa.

² Przyjęta podczas Szczytu ONZ dot. Zrównoważonego Rozwoju, wrzesień 2015 r., Nowy Jork.

³ Program Rozwoju Głównych Rynków Rolnych w Polsce na lata 2016-2020, Warszawa, listopad 2016

⁴ Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030r.)

Wysokość środków finansowych przeznaczonych na to działanie w 2017 r. wyniosła ponad 6,56 mld zł. W 2017 r. o płatność ubiegało się ok. 1,34 mln rolników, a stawka płatności wyniosła 461,55 zł/ha. Zakłada się, że z działania do końca perspektywy finansowej 2014-2020 corocznie będzie korzystało ok. 1,34 mln rolników. Prognozowane wydatki na lata 2018-2020 wynoszą 19 130,6 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFGR/system płatności bezpośrednich).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR.

I.1.2. Płatność dodatkowa (redystrybucyjna) – element systemu płatności bezpośrednich

Wsparcie gospodarstw do powierzchni mieszczącej się w przedziale 3,01-30 ha (czyli maksymalnie do powierzchni 27 ha na gospodarstwo). Pozwala skutecznie wspierać dochody tych gospodarstw, które nie osiągają takich korzyści wynikających ze skali produkcji, jak gospodarstwa największe, niemniej jednak mają szanse na trwały rozwój. Realizacja tego działania/projektu pozytywnie wpłynie na poziom dochodów średniej wielkości gospodarstw. Zapewni to bardziej sprawiedliwy rozdział środków w ramach płatności bezpośrednich poprzez ukierunkowanie wsparcia do gospodarstw, które nie osiągają takich korzyści skali, jak gospodarstwa największe, ale mają szanse na trwały rozwój.

Wysokość środków finansowych przeznaczonych na to działanie w 2017 r. wyniosła ok. 1,25 mld zł. W 2017 r. o płatność ubiegało się ok. 892,5 tys. rolników, a stawka płatności wyniosła 177,02 zł/ha. Zakłada się, że z działania do końca perspektywy finansowej 2014-2020 corocznie będzie korzystało ok. 0,9 mln rolników. Prognozowane wydatki na lata 2018-2020 wynoszą 3 641,7 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFGR/system płatności bezpośrednich).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR.

I.1.3. Płatności związane z produkcją do zwierząt – element systemu płatności bezpośrednich

Realizacja tego działania pozytywnie wpłynie na poziom dochodów rolników w sektorach produkcji zwierzęcej o istotnym znaczeniu społecznym, gospodarczym i środowiskowym. Zapewni to utrzymanie produkcji w sektorach wrażliwych, w wielu przypadkach zagrożonych spadkiem poziomu produkcji. Wsparcie przysługuje do następujących sektorów **produkcji zwierzęcej**:

- **do bydła** – przysługuje rolnikom posiadającym co najmniej 3 sztuki bydła (dowolnej płci) w wieku nieprzekraczającym 24 miesięcy, wypłacana maksymalnie do 20 sztuk. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na to działanie w 2017 r. wyniosła 746,71 mln zł. W 2017 r. o płatność ubiegało się ok. 235,7 tys. rolników, a stawka płatności wyniosła 291,03 zł/szt.;
- **do krów** – przysługuje rolnikom posiadającym co najmniej 3 sztuki krów (w wieku ponad 24 miesiące), przyznawana maksymalnie do 20 sztuk. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na to działanie w 2017 r. wyniosła ok. 660,35 mln zł. W 2017 r. o płatność ubiegało się ok. 158 tys. rolników, a stawka płatności wyniosła 371,46 zł/szt.;
- **do owiec** – przysługuje rolnikom posiadającym co najmniej 10 maciorek owczych w wieku co najmniej 12 miesięcy, przyznawana jest do wszystkich zwierząt w gospodarstwie. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na to działanie w 2017 r. wyniosła 20,24 mln zł. W 2017 r. o płatność ubiegało się ok. 3,75 tys. rolników, a stawka płatności wyniosła 101,85 zł/szt.;
- **do kóz** – przysługuje rolnikom posiadającym co najmniej 5 samic kozy w wieku co najmniej 12 miesięcy, wypłacana jest do wszystkich zwierząt w gospodarstwie. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na

to działanie w 2017 r. wyniosła ok. 1,16 mln zł. W 2017 r. o płatność ubiegało się ok. 0,9 tys. rolników, a stawka płatności wyniosła 60,08 zł/szt.

Zakłada się, że z działania/projektu do końca perspektywy finansowej 2014-2020 corocznie będzie korzystało:

- w sektorze młodego bydła – ok. 236 tys. rolników;
- w sektorze krów – ok. 158 tys. rolników;
- w sektorze owiec – ok. 4 tys. rolników;
- w sektorze kóz – ok. 1 tys. rolników.

Prognozowane wydatki na lata 2018-2020 wynoszą:

- w sektorze młodego bydła – 2 171,2 mln zł;
- w sektorze krów – 1 920,1 mln zł;
- w sektorze owiec – 58,9 mln zł;
- w sektorze kóz – 3,4 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFGR/system płatności bezpośrednich).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR.

I.1.4. Płatności związane z produkcją do upraw – element systemu płatności bezpośrednich

Realizacja tego działania/projektu pozytywnie wpłynie na poziom dochodów rolników w sektorach produkcji roślinnej o istotnym znaczeniu społecznym, gospodarczym i środowiskowym. Zapewni to utrzymanie produkcji w sektorach wrażliwych, w wielu przypadkach zagrożonych spadkiem poziomu produkcji. Wsparcie przysługuje do następujących sektorów **produkcji roślinnej**:

- **do roślin wysokobiałkowych**, w tym (i) roślin **strączkowych na ziarno** – warunkiem przyznania płatności jest dokonanie zbioru ziarna (nasion); płatność ma charakter degresywny – wyższa stawka stosowana jest do pierwszych 75 ha upraw w gospodarstwie, niższa do powierzchni powyżej 75 ha, oraz (ii) roślin **pastewnych** – przysługuje do powierzchni upraw roślin wykorzystywanych głównie do produkcji pasz objętościowych; uprawa zgłoszona do wsparcia nie może zostać przeznaczona na zielony nawóz; płatnością może być objęte nie więcej niż 75 ha upraw w gospodarstwie. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na to działanie w 2017 r. wyniosła 293,70 mln zł. W 2017 r. o płatność do roślin strączkowych na ziarno ubiegało się ok. 125 tys. rolników, a stawka płatności wyniosła 606,52 zł/ha (do 75 ha) oraz 303,26 zł/ha (powyżej 75 ha). Natomiast o płatność do roślin pastewnych ubiegało się ok. 83,3 tys. rolników, a stawka tej płatności wyniosła 386,46 zł/ha;
- **do chmielu** – wsparcie ma zasięg regionalny (rejon lubelski, wielkopolski i dolnośląski). Wysokość środków finansowych przeznaczonych na to działanie w 2017 r. wyniosła ok. 3,64 mln zł. W 2017 r. o płatność ubiegało się ok. 0,7 tys. rolników, a stawka płatności wyniosła 2 198,06 zł/ha;
- **do ziemniaków skrobiowych** – przyznawana jest rolnikom, którzy zawarli umowy na uprawę ziemniaków skrobiowych z producentami skrobi lub wyrobów skrobiowych. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na to działanie w 2017 r. wyniosła ok. 37,66 mln zł. W 2017 r. o płatność ubiegało się ok. 4,6 tys. rolników, a stawka płatności wyniosła 1 163,02 zł/ha;
- **do buraków cukrowych** – przyznawana jest rolnikom, którzy zawarli umowy dostawy z producentami cukru. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na to działanie w 2017 r. wyniosła 352,94 mln zł. W 2017 r. o płatność ubiegało się ok. 33,8 tys. rolników, a stawka płatności wyniosła 1 563,46 zł/ha;
- **do pomidorów** – przyznawana jest rolnikom, którzy zawarli umowy na uprawę pomidorów z przetwórcami warzyw. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na to działanie w 2017 r. wyniosła ok. 12,21 mln zł. W 2017 r. o płatność ubiegało się ok. 1,1 tys. rolników, a stawka płatności wyniosła 1 654,30 zł/ha;

- **do owoców miękkich (truskawek)** – zarówno do owoców kierowanych do przetwórstwa, jak również konsumpcyjnych. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na to działanie w 2017 r. wyniosła ok. 42,82 mln zł. W 2017 r. o płatność ubiegało się ok. 45 tys. rolników, a stawka płatności wyniosła 1 118,75 zł/ha;
- **do lnu** - przysługuje do powierzchni uprawy lnu. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na to działanie w 2017 r. wyniosła ok. 2,5 mln zł. W 2017 r. o płatność ubiegało się ok. 0,94 tys. rolników, a stawka płatności wyniosła 374,86 zł/ha.
- **do konopi włóknistych** - przysługuje do odmian zawierających w uprawie polowej maksymalnie 0,2% tetrahydrokanabinolu (THC) w suchej masie rośliny. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na to działanie w 2017 r. wyniosła 404, 2 tys. zł. W 2017 r. o płatność ubiegało się ok. 0,13 tys. rolników, a stawka płatności wyniosła 303,06 zł/ha.
- **przejściowe wsparcie krajowe (do tytoniu)** – finansowane z budżetu krajowego. Realizacja tego działania/projektu pozytywnie wpłynie na poziom dochodów rolników w sektorze tytoniu bez oddziaływania na wielkość i strukturę produkcji. Instrument ten ułatwi działania dostosowawcze w warunkach odejścia od wsparcia związanego z produkcją, zapobiegając nagłemu, silnemu spadkowi dochodów. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na to działanie w 2017 r. wyniosła 134,64 mln zł. W 2017 r. o wsparcie z tego tytułu ubiegało się ok. 13,4 tys. rolników, a stawka płatności wyniosła 3,82 zł/kg (Virginia) oraz 2,68 zł/kg (pozostały tytoń).

Zakłada się, że z działania/projektu do końca perspektywy finansowej 2014-2020 corocznie będzie korzystało:

- w sektorze roślin strączkowych na ziarno – ok. 125 tys. rolników;
- w sektorze roślin pastewnych – ok. 83 tys. rolników;
- w sektorze buraków cukrowych – ok. 34 tys. rolników;
- w sektorze ziemniaków skrobiowych – ok. 5 tys. rolników,
- w sektorze pomidorów – ok. 1 tys. rolników;
- w sektorze truskawek – ok. 45 tys. rolników;
- w sektorze chmielu – ok. 0,7 tys. rolników;
- w sektorze lnu – ok. 1 tys. rolników;
- w sektorze konopi włóknistych – ok. 0,1 tys. rolników;
- w sektorze tytoniu – ok. 13 tys. rolników

Prognozowane wydatki na lata 2018-2020 wynoszą:

- w sektorze roślin strączkowych na ziarno – 646,5 mln zł;
- w sektorze roślin pastewnych – 215,5 mln zł;
- w sektorze buraków cukrowych – 1 026,2 mln zł;
- w sektorze ziemniaków skrobiowych – 109,5 mln zł;
- w sektorze pomidorów – 35,5 mln zł;
- w sektorze truskawek – 124,5 mln zł;
- w sektorze chmielu – 10,6 mln zł;
- w sektorze lnu – 7,2 mln zł;
- w sektorze konopi włóknistych – 1,2 mln zł;
- w sektorze tytoniu – 341,8 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFGR/system płatności bezpośrednich).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR.

I.1.5. Restrukturyzacja małych gospodarstw – działanie PROW 2014-2020

Dzięki realizacji projektu zapewnione zostanie wsparcie procesów restrukturyzacyjnych niewielkich gospodarstw rodzinnych oraz zwiększenie rentowności prowadzonej w nich działalności rolniczej.

Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw ma formę premii w wysokości 60 tys. zł na realizację biznesplanu dotyczącego restrukturyzacji małego gospodarstwa (wielkość ekonomiczna do 10 tys. euro). W ramach projektu wsparciem objętych zostanie: 68,2 tys. gospodarstw.

Budżet projektu: 3 895 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR.

I.1.6. Modernizacja gospodarstw rolnych – działanie PROW 2014-2020

Dzięki realizacji projektu zapewnione zostanie zwiększenie rentowności i konkurencyjności produkcyjnych gospodarstw rodzinnych oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach.

Pomoc polega na refundacji kosztów poniesionych na realizację inwestycji z zakresu modernizacji i restrukturyzacji gospodarstw rolnych, których wielkość ekonomiczna stanowi równowartość co najmniej 10 tys. euro i nie jest większa niż 200 tys. euro (250 tys. euro – w przypadku realizacji inwestycji w obszarze rozwoju produkcji roślin) i powierzchni do 300 ha prowadzących produkcję. W ramach projektu wsparciem objętych zostanie: 44,8 tys. gospodarstw. Budżet projektu: 10 134 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR.

I.1.7. Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa – działanie PROW 2014-2020

Dzięki realizacji projektu zapewnione zostanie zwiększenie rentowności i konkurencyjności gospodarstw rolnych poprzez wsparcie przekazywania gruntów osób odchodzących z rolnictwa na powiększenie gospodarstw dysponujących odpowiednią wielkością.

Płatność na rzecz rolników, którzy trwale przekazywali swoje gospodarstwo rolne innemu rolnikowi ma formę jednorazowej płatności odpowiadającej nie więcej niż 1250 euro pomnożonej przez liczbę lat od dnia złożenia wniosku do 2020 roku. Budżet projektu: 129 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR.

I.1.8. Wsparcie korzystania z usług doradczych – działanie PROW 2014-2020

Dzięki realizacji projektu zapewniony zostanie transfer wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich poprzez świadczenie kompleksowej porady dla rolników i właścicieli lasu. Usługa doradcza dla rolnika/właściciela lasu będzie świadczona bezpłatnie przez podmiot wybrany do świadczenia tego typu usług.

Poprawianie wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek a także zróżnicowania produkcji rolnej, wymaga zapewnienia wysokiej jakości usług doradczych. Chodzi np. o (i) sporządzenie oceny gospodarstwa rolnego w zakresie spełniania wymogów wzajemnej zgodności (cross-compliance), (ii) sporządzenie planu nawożenia, (iii) opracowanie programu ochrony roślin, (iv) sporządzenie planu przedstawienia gospodarstwa rolnego na produkcję metodami ekologicznymi. W ramach projektu planowane jest udzielenie porad 56,5 tys. beneficjentom.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW.

I.1.9. Transfer wiedzy i działalność informacyjna – działanie PROW 2014-2020

Dzięki realizacji projektu realizowane są działania na rzecz ułatwiania transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich.

Działania szkoleniowe organizowane ukierunkowane są na rozwój wiedzy i umiejętności zawodowych rolników, właścicieli lasów, w zakresie związanym z prowadzeniem działalności rolniczej lub leśnictwem i mogą obejmować np. tematykę związaną z zarządzaniem, technologią i organizacją produkcji w gospodarstwie, w tym produkcji ekologicznej, bezpieczeństwem pracy, marketingiem, rachunkowością, ubezpieczeniami w gospodarstwie, korzystaniem z instrumentów finansowych, ochroną środowiska i klimatem (w tym wykorzystanie OZE), wykorzystaniem TIK, spółdzielczością, tworzeniem i funkcjonowaniem grup producentów, skróceniem łańcucha żywnościowego. W ramach projektu planowane jest przeszkolenie 261,8 tys. uczestników. Budżet projektu: 250 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW.

I.1.10. Scalanie gruntów – działanie PROW 2014-2020

W warunkach polskich wiele gospodarstw użytkuje liczne, rozproszone działki rolne. Dla zachowania i wzrostu konkurencyjności polskiego sektora rolnego niezbędne są działania na rzecz poprawy struktury obszarowej gospodarstw poprzez udzielanie pomocy na scalenia gruntów rolnych i leśnych.

Projekt wspiera przeprowadzanie procesu scalenia przez co wpływa na restrukturyzację i modernizację gospodarstw - ułatwia prowadzenie produkcji rolnej i ograniczenie kosztów ponoszonych w gospodarstwie, otwiera drogę do wprowadzenia nowoczesnych technologii. Pomaga w racjonalnym wykorzystaniu zasobów ziemi uprawnej poprzez dostosowanie rozłogu gruntów i istniejącej infrastruktury do potrzeb gospodarstw. Budżet projektu: 1 228 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, UM.

I.1.11. Poprawa ukształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Postępująca urbanizacja wpływa negatywnie na układ przestrzenny terenów rolnych. W szczególności budowa autostrad i dróg ekspresowych, należących do inwestycji o charakterze liniowym, które zajmują znaczne obszary

gruntów, powoduje nieodwracalne zmiany w strukturze rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Efektem wybudowania 2 600 km dróg ekspresowych w ramach Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.) będzie pogorszenie rolniczej przestrzeni produkcyjnej na obszarze 131,3 tys. ha. Koszty naprawy tych negatywnych skutków zostały oszacowane w wysokości 768,9 mln zł.

Został przygotowany projekt ustawy w zakresie realizacji scaleń infrastrukturalnych, związanych z budową dróg ekspresowych, który ma na celu naprawę rozłogu gruntów zlokalizowanych w sąsiedztwie budowanych dróg ekspresowych. Projekt ustawy zawiera rozwiązania, które wprowadzają usprawnienie i przyspieszenie prowadzenia postępowań scaleniovych, zobowiązanie Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad do pokrywania kosztów wykonania tzw. scaleń infrastrukturalnych nie tylko w związku z budową autostrad, ale także w przypadku budowy dróg ekspresowych. Ponadto przewidziano możliwość nałożenia na innych inwestorów realizujących inwestycje celu publicznego, obowiązku pokrywania kosztów scaleń infrastrukturalnych, jeśli ich inwestycja ma negatywne oddziaływanie na rolniczą przestrzeń produkcyjną.

Projekt przyczyni się do:

- zlikwidowania barier rozwojowych poprzez likwidację nadmiernego rozdrobnienia i rozproszenia gruntów gospodarstw rolnych,
- tworzenia korzystniejszych warunków gospodarowania w rolnictwie i leśnictwie poprzez poprawę struktury obszarowej gospodarstw rolnych.

Źródło finansowania: budżet państwa

Podmiot odpowiedzialny: GDDKiA

I.1.12. Dopłaty do kredytów preferencyjnych

W celu stymulacji rozwoju sektora rolno-spożywczego utrzymane zostały kredyty preferencyjne, w ramach których rolnicy/przedsiębiorcy mogą np. na korzystne oprocentowanie (dofinansowanie przez ARiMR) oraz dobre warunki kredytowania, długość okresu kredytowania oraz cel na który jest przeznaczony. Dopłaty obejmują m.in. kredyt **inwestycyjny**, kredyt na **zakup ziemi**, kredyt na **wznowienie produkcji w gospodarstwie** rolnym lub dziale specjalnym produkcji rolnej, **poręczenia** i **gwarancje spłaty** kredytów, kredyty na **spłatę zobowiązań cywilnoprawnych**. W latach 2016-2017 na ten cel wydatkowano środki w wysokości 208,5 mln zł. Na 2018 r. zostały zaplanowane środki w wysokości 101,5 mln zł, natomiast na lata 2019-2022 planuje się kwotę ponad 1,3 mld zł.

Źródło finansowania: budżet państwa.

Podmiot odpowiedzialny: ARiMR, MRiRW.

I.1.13. Zwrot podatku akcyzowego (paliwo rolnicze)

W celu zmniejszenia kosztów produkcji rolnej, w tym zakupu oleju napędowego wykorzystywanego do tej produkcji, a w konsekwencji poprawy opłacalności i zwiększenia dochodów rolników stosuje się pomoc w formie zwrotu podatku akcyzowego.

Na ten cel w 2017 r. zostało przeznaczone 895 mln zł. Powierzchnia użytków rolnych do której dokonano zwrotu podatku akcyzowanego w 2017 r. wyniosła 10,2 mln ha (66% użytków rolnych w Polsce). W 2018 r. i w kolejnych latach planuje się przeznaczyć na ten cel 860 mln zł/rocznie.

Źródło finansowania: budżet państwa.

Podmiot odpowiedzialny: wójt, burmistrz (prezydent miasta), MRiRW.

I.1.14. Zwiększenie możliwości powiększania powierzchni gospodarstw rodzinnych poprzez lepsze gospodarowanie majątkiem Skarbu Państwa

Podstawowym założeniem tej inicjatywy jest ochrona ziemi przed niekontrolowanym wykupem, a tym samym zagwarantowania dochodów rolnikom, dla których prowadzenie działalności rolniczej jest głównym źródłem dochodów. W związku z tym:

- Przyjęto rozwiązania ustawowe, które zmieniają **priorytety polityki państwa w zakresie gospodarowania Zasobem Własności Rolnej Skarbu Państwa (ZWRSP)** poprzez przesunięcie punktu ciężkości ze sprzedaży gruntów na ich wydzierżawienie służące powiększeniu lub tworzeniu gospodarstw rolnych przez rolników indywidualnych;
- Nieruchomości rolne z ZWRSP zbywane są przede wszystkim **w drodze** przetargów **ograniczonych**, co w znaczny sposób przyczynia się do wsparcia gospodarstw rodzinnych. Sprzedaż nieruchomości przez KOWR może nastąpić, jeżeli w wyniku tej sprzedaży łączna powierzchnia użytków rolnych będących własnością nabywcy nie przekroczy 300 ha oraz gdy powierzchnia wcześniej nabytych gruntów z ZWRSP nie przekroczy 300 ha;
- Przygotowano **nowelizację** ustawy **o scalaniu i wymianie gruntów** aby poprawić ukształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej wokół powstających liniowych inwestycji infrastrukturalnych.

Źródło finansowania: zmiany mają charakter legislacyjny.

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, KOWR

I.1.15. Gospodarowanie gruntami rolnymi na rzecz zrównoważonego rozwoju

Nowy system regulacji prawnych służących poprawie struktury obszarowej gospodarstw rolnych; przygotowane rozwiązania umocnią pewność i trwałość pozycji dzierżawcy przy równoczesnym poszanowaniu interesów wydzierżawiającego oraz wzmacniających ochronę regionalnych walorów środowiskowych. Propozycja zamian ustawowych dotycząca gospodarowania gruntami została skierowana do uzgodnień międzyresortowych oraz konsultacji społecznych. W I połowie 2018 r. przewiduje się zakończenie prac nad tym projektem.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

I.1.16. Linia pożyczkowa i utworzenie funduszu rozwoju rolnictwa

Fundusz będzie wspierał inwestycje realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego oraz duże gospodarstwa rolne i podmioty gospodarcze prowadzące działalność na obszarach wiejskich, gwarantujące tworzenie miejsc pracy dla mieszkańców wsi. Pożyczki będą udzielane na finansowanie inwestycji, które nie kwalifikują się do wsparcia w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 i z funduszy polityki spójności. Fundusz będzie utworzony ze źródeł zewnętrznych (Europejskiego Banku Inwestycyjnego – z Europejskiego Funduszu Inwestycji Strategicznych, BGK i banków spółdzielczych i ich Zrzeszeń), z którego będzie udzielane - w formie instrumentów zwrotnych - wsparcie na finansowanie inwestycji w rolnictwie i jego otoczeniu.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

Kierunek I.2. Innowacje, cyfryzacja i przemysł 4.0. w sektorze żywnościowym

Działania w tym kierunku pozwolą na upowszechnienie nowych technologii cyfrowych i innych innowacji wśród małych i średnich przedsiębiorstw oraz gospodarstw rolnych. Wdrożone zostaną innowacje produktowe, organizacyjne i marketingowe, pozwalające na wzrost efektywności i dochodowości sektora. Efektem będzie także wprowadzanie produktów rolno-spożywczych mogących lepiej konkurować na rynku regionalnym, krajowym, wspólnotowym czy globalnym, a także wzrost odporności sektora na zwiększone ryzyka produkcyjne i rynkowe.

I.2.1. Rozwój hodowli roślin i zwierząt

Jednym z warunków wzrostu efektywności produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz dostosowań do wymagań rynkowych i zmian klimatycznych jest postęp hodowlany. W tym celu podejmuje się szereg inicjatyw w tym:

- Stosuje się dotacje przedmiotowe **na postęp biologiczny w produkcji zwierzęcej i roślinnej**. W 2017 r. przeznaczono na nie 102,6 mln zł. Na 2018 r. przeznaczono 117,1 mln zł, podobnie w latach kolejnych.
- Powołano **Grupę Polska Genetyka** oraz **Grupę Polskie Nasiona**.
- Przygotowano **Strategię hodowli koni w Polsce**, która wskazuje na niezbędne działania naprawcze i rozwojowe dotyczące hodowli koni.
- **Stosuje się dopłaty do materiału siewnego** dzięki czemu wdrażany jest postęp biologiczny w produkcji roślinnej. W 2017 r. dopłatami objęto 1 mln ha, a wsparcie zostało skierowane do 65,5 tys. rolników. W 2017 r. przeznaczono na ten cel 102,9 mln zł. W roku bieżącym planuje się przeznaczyć 113 mln zł. Natomiast na lata 2019-2020 planuje się kwotę 230 mln zł. Proponuje się zwiększenie limitu środków na dopłaty do materiału siewnego kwalifikowanego w tym zwiększenie dopłaty do sadzeniaków ziemniaka. Zwiększenie budżetu na dopłaty przyczyni się do wzrostu powierzchni obsiewanej kwalifikowanym materiałem siewnym, wzrostu plonów oraz poprawy ich jakości.

- Zapewniono wsparcie producentów rolnych w zakresie **działalności pszczelarskiej**, które obejmuje m.in. refundację zakupu sprzętu pszczelarskiego, zakup środków warzobójczych, zakupu matek. Na lata 2018-2019 planowana kwota wsparcia wynosi ponad 48 mln złotych. W realizacji Programu uczestniczy ponad 30 tys. pszczelarzy.
- Realizowane są przez jednostki naukowe programy wieloletnie obejmujące zadania związane z hodowlą roślin i zwierząt oraz utrzymaniem roślinnych i zwierzęcych zasobów genowych.

Źródło finansowania: budżet państwa, środki UE.

Podmiot odpowiedzialny: jednostki naukowe, ARiMR, KOWR, MRiRW.

I.2.2. Program wsparcia hodowli roślin w Polsce

Na początku 2018 r. przyjęto *Program wsparcia hodowli roślin w Polsce*, w którym ujęto strategiczne z punktu widzenia polskiego rolnictwa kierunki hodowli roślin z uwzględnieniem zmian klimatu, odporności na organizmy szkodliwe, czy też wymagań rynkowych. Oczekuje się, że realizacja programu pozwoli: (i) dostarczyć firmom hodowlanym nowoczesnych i wydajnych narzędzi do wspomagania hodowli nowych odmian; (ii) uzyskanie materiałów wyjściowych do hodowli odpornych na czynniki biotyczne (np. wirusy lub bakterie) oraz abiotyczne (takie jak susza, mróz); (iii) stymulować hodowlę gatunków kluczowych dla polskiego rolnictwa.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

I.2.3. Program pozyskiwania alternatywnych źródeł białka

Realizacja Programu w sprawie działań w zakresie pozyskiwania alternatywnych źródeł białka dla białka soi GM w żywieniu zwierząt umożliwi nie tylko ograniczenie stosowania białka sojowego GM w paszach, zmniejszając jego deficyt, ale także przyniesie bezcenne efekty. W przypadku: **hodowli drobiu** m.in: tańszą technologię produkcji drobiarskiej (soja z Polski a nie import a z zagranicy), co przełoży się na efektywniejszy eksport produktów drobiarskich za granicę i większą konkurencyjność polskiego sektora drobiarskiego i rolniczego, **hodowli trzody chlewnej** - utrzymanie dominującej pozycji eksportera dobrej jakościowo wieprzowiny na rynki światowe, (tańsza produkcja, non GM pasza), co będzie bardziej konkurencyjne w stosunku do konwencjonalnych upraw soi i produkcji trzody chlewnej, **przemysłu paszowego** – zwiększenie konkurencyjności przemysłu paszowego poprzez wdrażanie nowoczesnych technologii produkcji paszy dla zwierząt.

Źródło finansowania: budżet państwa

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

I.2.4. Współpraca - działanie w ramach PROW 2014-2020

Realizacja projektu przyczynia się do zwiększenia rentowności i konkurencyjności gospodarstw promowania innowacyjnych technologii w gospodarstwach a także przyczynia się do wspierania organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych.

Wsparcie dotyczy funkcjonowania grup operacyjnych na rzecz innowacji (EPI) oraz realizacji przez te grupy projektów, które prowadzą do opracowania nowych rozwiązań w zakresie nowych produktów, praktyk, procesów, technologii, metod organizacji i marketingu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym. Refundacja przede

wszystkim kosztów związanych ze współpracą rolników, jednostek naukowo-badawczych i doradców, w ramach grupy na rzecz innowacji w rolnictwie i leśnictwie (grupa EPI) przy wdrożeniu innowacyjnego projektu.

Budżet projektu - 293 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR.

I.2.5. Strategiczny program badań naukowych i prac rozwojowych BIOSTRATEG

Uruchomiona zostanie druga edycja strategicznego programu badań naukowych i prac rozwojowych BIOSTRATEG, dzięki czemu możliwa będzie realizacja dużych projektów badawczo-rozwojowych, ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów o strategicznym znaczeniu dla rozwoju sektora rolno-spożywczego. Kontynuacja Programu BIOSTRATEG zapewni wzrost wykorzystania rezultatów badań i prac rozwojowych w praktyce gospodarczej, społecznej i administracyjnej, m.in. poprzez opracowanie nowych technologii, produktów i metod i umożliwienie wdrożenia tych innowacji w sektorze rolno-żywnościowym.

Źródło finansowania: budżet państwa.

Podmiot odpowiedzialny: MNiSW, NCBiR.

I.2.6. Polska Platforma „Przemysłu 4.0”

Powołanie krajowego integratora odpowiedzialnego za doprowadzenie do transformacji krajowego przemysłu do poziomu określanego jako „Przemysł 4.0” (Industry 4.0). „Przemysł 4.0” to zbiorcze pojęcie oznaczające integrację maszyn, systemów oraz wprowadzanie zmian w procesach produkcyjnych mających na celu zwiększanie wydajności wytwarzania oraz wprowadzenie możliwości elastycznych zmian asortymentu. Przemysł 4.0 dotyczy nie tylko technologii, ale też nowych sposobów pracy i roli ludzi w przemyśle.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MPiT

I.2.7. Nowa polityka przemysłowa

Przygotowanie dokumentu określającego potencjał przemysłowy, identyfikującego potrzeby i bariery przemysłu, kierunki interwencji państwa oraz instrumenty wsparcia niezbędne dla jego rozwoju, w tym kontrakt branżowy.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MPiT

I.2.8. Polska Strategia Kosmiczna

Określenie strategicznych kierunków rozwoju sektora kosmicznego w Polsce, w tym stworzenie warunków ramowych oraz instrumentów wsparcia służących rozwojowi tego sektora, a poprzez jego rozpryskowy charakter również zwiększeniu innowacyjności i konkurencyjności innych sektorów oraz zwiększeniu poziomu bezpieczeństwa.

Źródło: Projekt SOR, Podmiot odpowiedzialny: MPiT

I.2.9. Doktoraty Wdrożeniowe

Przygotowanie rozprawy doktorskiej skoncentrowanej na rozwiązaniu konkretnego problemu związanego z działalnością pracodawcy doktoranta w ramach studiów dualnych (doktorant będzie pracownikiem przedsiębiorstwa lub innego podmiotu, którego dotyczy dany problem, a jednocześnie pełnoprawnym uczestnikiem studiów doktoranckich) pod opieką dwóch mentorów (opiekun naukowy w jednostce naukowej oraz wyznaczony pracownik w przedsiębiorstwie lub innym podmiocie zatrudniającym doktoranta).

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MNiSW

Kierunek I.3. Zagwarantowanie jakości i bezpieczeństwa żywności

Realizowane działania pozwolą osiągnąć wysoki poziom jakości i bezpieczeństwa produktów rolno-spożywczych, jako kluczowego elementu konkurencyjności polskich produktów żywnościowych. Nastąpi to poprzez utrzymanie na najwyższym poziomie infrastruktury zaplecza naukowo-badawczego, systemu kontroli oraz rolniczej bazy produktowej, na którą składają się użytki rolne utrzymane w dobrej kulturze rolnej, żywotne ekonomicznie gospodarstwa rolne oraz baza genetyczna produkcji roślinnej i zwierzęcej. Efektem będzie także upowszechnianie nowych wzorców produkcji i konsumpcji.

I.3.1. Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego na lata 2014-2020

Rozwój rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej. Wsparcie będzie skierowane zarówno na zwiększenie wartości produkcji jak również liczby producentów żywności ekologicznej. Ramowy Plan Działań został przyjęty na lata 2014 – 2020” i podlega aktualizacji. Celem głównym „*Ramowego Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2014 - 2020*” jest rozwój rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej. Dążenie do osiągnięcia celu głównego będzie realizowane przez działania przypisane do siedmiu celów szczegółowych:

1. Zwiększenie konkurencyjności rolnictwa ekologicznego oraz wzrost podaży żywności ekologicznej na rynku;
2. Rozwój przetwórstwa produktów ekologicznych;
3. Dywersyfikacja oraz wzmocnienie kanałów dystrybucji produktów ekologicznych;
4. Wzrost wiedzy konsumentów na temat rolnictwa ekologicznego i żywności ekologicznej;
5. Podniesienie poziomu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w sektorze rolnictwa ekologicznego;
6. Włączenie organów administracji rządowej i samorządowej w rozwój sektora rolnictwa ekologicznego;
7. Utrzymanie wysokiego poziomu systemu kontroli i certyfikacji produktów ekologicznych.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

I.3.2. Rolnictwo ekologiczne - działanie PROW 2014-2020

Jest to jedno z działań służących realizacji „*Ramowego Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2014 - 2020*”. Celem działania jest wspieranie dobrowolnych zobowiązań rolników, którzy podejmują się utrzymać lub przejść na praktyki i metody rolnictwa ekologicznego określone w rozporządzeniu Rady

(WE) nr 834/2007. Realizacja tego działania pozytywnie wpłynie na wzrost ilości gospodarstw ekologicznych w Polsce. Ponadto, ze względu na swój wymiar środowiskowy działanie przyczyni się do zwiększenia bioróżnorodności.

Stawka płatności na 1 ha wynosi od 428 zł/ha do 1 882 zł/ha. Dotychczas z budżetu PROW 2014-2020 wypłacono ok. 816,2 mln zł dla 24,2 tys. beneficjentów. Zakłada się, że liczba beneficjentów podlegających wsparciu w ramach działania, w całym okresie programowania wyniesie ok. 29 tys. Budżet działania w całym okresie programowania wynosi ok 700 mln euro.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR.

I.3.3. Znakowanie produktów wytworzonych bez wykorzystania organizmów genetycznie zmodyfikowanych jako „wolnych od GMO”

Przygotowano projekt ustawy w przedmiotowym zakresie. Projektowane rozwiązania umożliwią producentom dobrowolne znakowanie produktów wytworzonych bez GMO, które są oczekiwane przez konsumentów. Jest to również jeden z elementów stymulujących wykorzystanie rodzimych źródeł białka.

Źródło finansowania: zmiany mają charakter legislacyjny.

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW.

I.3.4. Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości - działanie PROW 2014-2020

Projekt wspiera organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, poprzez wsparcie i promocję produkcji wysokojakościowych produktów rolnych w gospodarstwach rodzinnych. Wsparcie ma formę refundacji kosztów kwalifikowalnych poniesionych z tytułu uczestnictwa rolników w systemach jakości, w wysokości - do 2 tys. euro na gospodarstwo rocznie. Budżet projektu: 56 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW.

I.3.5. Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym - działanie PROW 2014-2020

Wsparcie ma formę refundacji do 70% kosztów kwalifikowalnych poniesionych z tytułu realizacji operacji o charakterze informacyjno-promocyjnym, dotyczącej wysokojakościowych produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW.

I.3.6. Realizacja Krajowego planu działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin

Kluczowym celem dla Polski w związku z realizacją krajowego planu działania opracowanego na lata 2018-2022 jest upowszechnianie ogólnych zasad integrowanej ochrony roślin oraz zapobieganie zagrożeniom związanym ze stosowaniem środków ochrony roślin. Przyjęto, że wdrożenie zasad integrowanej ochrony roślin, w szczególności przez promowanie niechemicznych metod ochrony roślin, pozwoli na zmniejszenie zależności produkcji roślinnej od chemicznych środków ochrony roślin, co w efekcie pozwoli ograniczyć ryzyko związane z ich użyciem. Ma to istotne znaczenie dla bezpieczeństwa żywności, zapewnienia wysokiej jakości produktów, ale również ochrony środowiska.

Źródło finansowania: zmiany mają charakter pozalegisłacyjny.

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW.

Kierunek I.4. Krótkie łańcuchy rynkowe i uczciwa konkurencja

Prowadzone działania upowszechnią zasady uczciwej konkurencji w sektorze rolno-żywnościowym, co jest warunkiem optymalnej alokacji zasobów i budowania konkurencyjności międzynarodowej całego sektora. Ich efektem będzie także wzmocnienie pozycji rozdrobnionych podmiotów sektora poprzez m.in. tworzenie nowych, alternatywnych, w tym krótkich łańcuchów rynkowych, zwiększających pozycję producentów rolnych w kontaktach z odbiorcami.

I.4.1. Rozwój krótkich łańcuchów dostaw żywności

Krótkie łańcuchy żywnościowe (KŁŻ) służą zachowaniu miejsc pracy w tradycyjnym rodzinnym rolnictwie a jednocześnie przekładają się na wzrost spożycia tradycyjnej żywności wysokiej jakości przez konsumentów miejskich. Upowszechnianie KŁŻ sprzyja rozwojowi tradycyjnych małych rodzinnych gospodarstw. Rozwiązanie to wyzwala mechanizmy współpracy producentów rolnych i ich samoorganizacji w zakresie logistycznym, marketingowym i sprzedażowym. KŁŻ ożywiają lokalne rynki żywności bazujące na surowcach miejscowych. Rozwiązanie to obejmuje szereg działań zinstytucjonalizowanych w tym:

- rolniczy handel detaliczny,
- dostawy bezpośrednie,
- sprzedaż bezpośrednia,
- działalność marginalną, lokalną i ograniczoną (działalność MOL).

Istniejące formy sprzedaży pozwalają producentowi rolnemu na wybór optymalnej dla siebie formy pod względem; podatkowym, przetwarzania żywności, dystrybucji żywności, finansowym. Przepisy sanitarne i podatkowe umożliwiają producentom rolnym przetwarzanie i sprzedawanie środków spożywczych pochodzących z własnych gospodarstw, między innymi bez udziału pośredników konsumentom końcowym. Sprzyja to rozwojowi bazującemu na surowcach miejscowych. Środki spożywcze w ten sposób wytwarzane pozwalają na zachowanie lokalnych tradycji kulinarnych i propagowanie żywności tradycyjnej przyczyniając się do lokalnego rozwoju gospodarczego.

Prace legislacyjne służące rozwojowi produkcji żywności w gospodarstwach rolnych w ramach KŁŻ są prowadzone m. in. w oparciu o wnioski organizacji działających na rzecz rolnictwa, z uwzględnieniem możliwości wskazanych w przepisach Unii Europejskiej.

Źródło finansowania: zmiany mają charakter legislacyjny.

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW.

I.4.2. Wzrost udziału rolników w wartości dodanej

Odpowiedzią na postępującą koncentrację struktur handlu i przetwórstwa produktów rolnych, i w pewnym stopniu alternatywą dla procesu koncentracji ziemi, jest integracja pozioma w sektorze rolnym. Inną drogą wzmocnienia pozycji rolników jest wejście w wyższe fazy łańcucha żywnościowego, w tym przetwórstwo i sprzedaż wyprodukowanych produktów bezpośrednio konsumentom końcowym. W związku z tym:

- **wprowadzono ułatwienia prawne rozwoju produkcji i sprzedaży żywności przez rolników konsumentom końcowym.** Dotyczy to m.in. zwolnienia z opodatkowania przychodów ze sprzedaży do kwoty 20 000 zł, uproszczenia w zakresie wymagań higienicznych (zniesienie obowiązku zatwierdzania zakładów - obowiązuje jedynie rejestracja);
- wprowadzono korzystne **zmiany dla producentów rolnych** w zakresie rozwoju **działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej**;
- **wprowadzono** możliwości **stosowania dobrowolnego oznakowania Produkt polski**, zarezerwowanego dla produktów zawierających nie więcej niż 25% składników niepochozących z Polski;
- **przygotowano zmiany prawne poprawiające wykorzystanie środków funduszy promocji produktów rolno-spożywczych.**

Źródło finansowania: zmiany mają charakter legislacyjny.

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW.

I.4.3. Przeciwdziałanie nieuczciwym praktykom handlowym

Przyjęto ustawę o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi celem wyeliminowania nieuczciwych praktyk handlowych (m.in. nieuzasadnione rozwiązanie umowy, nieuzasadnione wydłużanie terminów płatności, przyznanie wyłącznie jednej stronie uprawnienia do rozwiązania umowy) w relacjach pomiędzy dostawcą a nabywcą - podmiotami działającymi w branży rolno-spożywczej.

Źródło finansowania: zmiany mają charakter legislacyjny.

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW.

I.4.4. Odtworzenie i wsparcie rozwoju lokalnych rynków rolnych

Utworzenie nowych lub rewitalizacja funkcjonujących lokalnych rynków rolnych, w tym budowa nowoczesnych, wielofunkcyjnych obiektów, co przyczyni się do wzmocnienia pozycji producentów rolnych w łańcuchu rolno-żywnościowym. W zakresie tworzenia lokalnych rynków rolnych mieści się także rewitalizacja, czyli modernizacja i unowocześnianie już istniejących. Unowocześnianie to także nowe metody i modele funkcjonowania, zarządzania i dystrybucji, a także nowe strategie marketingowe.

W trakcie analiz przedprojektowych znajduje się utworzenie polskich centrów handlowych rolno-spożywczych „Polska Smakuje”. Rozważane są aktualnie różne lokalizacje, na gruntach Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, w bliskości Metropolii Górnośląskiej, jako bardzo dużego rynku. Zakłada się, że realizacja projektu zwiększy sprzedaż żywności przez rolników, zwiększy dochodowość produkcji rolnej, skrócenie łańcucha dostaw, zapewnienie mieszkańcom Metropolii Górnośląskiej dostępu do świeżych, lokalnych produktów rolnych o wysokiej jakości.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, KOWR

I.4.5. Stworzenie serwisu i aplikacji „Polska Smakuje”

Aplikacja ma na celu gromadzenie informacji o lokalnych producentach certyfikowanej żywności. Serwis pomaga konsumentom wyszukać i kupić certyfikowaną żywność, a także produkty regionalne, bezpośrednio od rolnika. Dla producentów natomiast, stanowi nowy kanał informacji i dystrybucji. m.in. w ramach Rolniczego Handlu Detalicznego czy też sprzedaży bezpośredniej.

Źródło finansowania: środki budżetu państwa

Podmiot odpowiedzialny: KOWR, MRiRW

I.4.6. Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów - działanie PROW 2014-2020

Projekt ma za zadanie poprawę konkurencyjności i dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw poprzez inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów. Budowa lub przebudowa targowisk lub obiektów budowlanych przeznaczonych na cele promocji lokalnych produktów. Wsparcie nie może przekroczyć 1mln zł. Budżet projektu: 323,3 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW). Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, UM.

I.4.7. Przetwórstwo i marketing produktów rolnych dla rolników - działanie PROW 2014-2020

Projekt wspiera przetwarzanie i wprowadzanie do obrotu produktów rolnych a także poprawę konkurencyjności producentów rolnych. Pomoc jest udzielana na materialne lub niematerialne inwestycje dotyczące przetwarzania i wprowadzania do obrotu na poziomie handlu hurtowego produktów rolnych. Refundacja 50% kosztów kwalifikowalnych, w wysokości do 500 tys. zł, wydatkowanych przez rolnika na realizację inwestycji związanych z tworzeniem działalności gospodarczej w zakresie małego przetwórstwa. Planowana liczba operacji, które mogą otrzymać wsparcie na inwestycje w przetwarzanie i wprowadzanie do obrotu produktów rolnych - ponad 1,2 tys.

Pomoc udzielana będzie także w związku z rozpoczynaniem prowadzenia działalności w zakresie przetwarzania i sprzedaży przetworzonych produktów rolnych w ramach rolniczego handlu detalicznego. W przypadku rolników, lub małżonków rolników rozpoczynających prowadzenia działalności w zakresie przetwarzania i sprzedaży przetworzonych produktów rolnych w ramach rolniczego handlu detalicznego, maksymalna kwota pomocy wynosi 100 tys. zł. Budżet projektu: 2 991 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR

Kierunek I.5. Budowa nowych modeli współpracy i integracja sektora

Poprzez różne formy organizowania się producentów rolnych nastąpi wzrost korzyści związanych ze zwiększeniem skali działalności, zarówno w sferze produkcji, jak i handlu. Zapewnią one m.in. dalszy rozwój nowoczesnych rynków hurtowych, co będzie korzystnie oddziaływało na miejscowy rynek pracy, zapewniając jednocześnie zbyty lokalnych produktów rolnych, rybołówstwa i akwakultury.

I.5.1. Spółdzielnie rolników

Opracowano projekt ustawy, która w kompleksowy sposób reguluje zasady i sposób funkcjonowania spółdzielni rolniczych. Instrumentem mającym zachęcać producentów rolnych do zakładania spółdzielni rolników ma być m.in. możliwość skorzystania z określonych zwolnień podatkowych. W projekcie przewidziano również wprowadzenie obowiązku tworzenia przez spółdzielnie rolników funduszu rezerw niepodzielnych, który ma na celu zapewnienie instrumentu gwarantującego stabilność jej funkcjonowania. Oczekuje się, że wprowadzenie nowych rozwiązań pozwoli na poprawę efektywności gospodarowania na obszarach wiejskich.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

I.5.2. Tworzenie grup producentów i organizacji producentów - działanie PROW 2014-2020

Projekt wspiera poprawę konkurencyjności producentów rolnych poprzez wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez producentów rolnych na rynku wewnętrznym. Tworzenie się grup i organizacji producentów stanowi odpowiedź na rosnące wymogi odbiorców surowców rolnych i ma szczególne znaczenie w Polsce jako kraju o silnym rozdrobnieniu agrarnym. Z punktu widzenia producentów rolnych, udział w grupie producentów oznacza stabilizację zbytu produktów, zwiększenie opłacalności produkcji. Wsparcie ma postać rocznej płatności wypłacanej przez okres pierwszych 5 lat działalności nowoutworzonej grupy, nieprzekraczającej 100 tys. euro rocznie. W ramach projektu planowane jest wsparcie 1,8 tys. grup producentów rolnych. Budżet projektu: 1 737 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR.

I.5.3. Projekty rozwoju branż

Realizacja projektów dedykowanych poszczególnym branżom sektora rolno-spożywczego spójne z Programem Rozwoju Głównych Rynków Rolnych w Polsce na lata 2016-2020. W zależności od stopnia zaawansowania prac koncepcyjnych lista projektów będzie na bieżąco weryfikowana w kolejnych latach. Obecnie zostały przygotowane następujące projekty:

Innowacyjne przetwory owocowo-warzywne – projekt zakłada rozwinięcie segmentu rynku przetworzonych produktów owocowo-warzywnych dedykowanych określonym grupom społecznym (np. osobom starszym) wytwarzanych z wykorzystaniem zaawansowanych lub innowacyjnych technik produkcyjnych (jak np. ultradźwięki).

- **Polska wieprzowina** – projekt ukierunkowany na wzrost produkcji wieprzowiny i zapewnienie bezpieczeństwa w zakresie pogłowia trzody chlewnej w Polsce;

- **Polska wołowina** – wdrożenie projektu zapewni rozwój łańcucha dostaw wołowiny kulinarnej i sprawiedliwy podział zysków w łańcuchu produkcyjnym;
- **Polska jagnięcina i baranina** – celem projektu jest wzrost produkcji mięsa, wełny, mleka i skór owczych oraz zapewnienie bezpieczeństwa w zakresie pogłowia owiec w Polsce.
- **Innowacyjny rozwój produktów i przetworów mlecznych** – efektem realizacji projektu ma być m.in. wsparcie innowacyjności produktowej w sektorze mleczarskim, zwiększenie liczby wdrożeń innowacyjnych w sektorze mleczarskim, poprawa współpracy między producentami i przetwórcami mleka, a nauką, zwiększenia skali krajowej produkcji oraz wzrost konkurencyjności i wzmocnienie pozycji rynkowej producentów i przetwórców mleka.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

I.5.4. Program rozwoju rynków hurtowych

Ze względu na dynamicznie zmieniające się otoczenie rynkowe, w tym zmiany w handlu detalicznym (m.in. dalszy rozwój sieci handlowych, rosnącą konkurencję cenową i znaczenia działań promocyjnych), zmiany w preferencjach konsumentów oraz rozwój nowych technologii, niezbędne jest zdefiniowanie wyzwań stojących przed rynkami hurtowymi i określenie możliwych perspektyw ich rozwoju. Pozwoli to jednej stronie ułatwić zbyć produktów rolnikom, a z drugiej strony dostarczać świeżą, wysokiej jakości żywność konsumentom. Zostanie opracowany program rozwoju rolno-spożywczych rynków hurtowych.

Źródło: działania pozalegisłacyjne

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

Kierunek I.6. Zarządzanie ryzykiem w sektorze rolno-spożywczym

Realizowane działania zapewnią rozwój i upowszechnienie narzędzi skutecznego zapobiegania ryzyku, a także efektywnego zarządzania kryzysem w rolnictwie i sektorze spożywczym. Nastąpi to m.in. poprzez upowszechnienie ubezpieczeń, funduszy wzajemnych i kontraktów terminowych, rozwój infrastruktury technicznej ograniczającej skutki zjawisk pogodowych, a także opracowanie systemów pomocy dla gospodarstw dotkniętych okolicznościami nadzwyczajnymi uniemożliwiającymi lub utrudniającymi działalność rolniczą.

I.6.1. Wzmocnienie systemu ubezpieczeń i zarządzanie ryzykiem w gospodarstwach rolnych

Upowszechnianie ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich oraz wypełnienie przez producentów rolnych obowiązku ubezpieczania budynków wchodzących w skład gospodarstwa rolnego oraz OC rolników zmniejszy ryzyko prowadzenia produkcji rolnej oraz zabezpieczy przed spadkiem dochodów, zapewni środki na wznowienie lub kontynuację produkcji. Z tego powodu stosuje się:

- **Dopłaty do składek ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich.** Wprowadzone w 2017 r. zmiany w przepisach o ubezpieczeniu upraw i zwierząt gospodarskich przywróciły ubezpieczenia pakietowe. Dopłata z budżetu państwa do składek ubezpieczenia wynosi 65%. W 2017 r. powierzchnia ubezpieczonych

- upraw wyniosła 3,2 mln ha, na łączną sumę ubezpieczenia 18,3 mld zł. W 2018 r. planuje się przeznaczyć na ten cel 852,6 mln zł, a w kolejnych latach: 2019 r. – 1,4 mld zł, od 2020 r. – 1,6 mld zł.
- Przygotowano **projekt ustawy o funduszach ochrony przychodów rolniczych**, umożliwiający częściową rekompensatę producentom rolnym z tytułu utraty przychodów z prowadzonej przez nich działalności rolniczej w przypadku znacznego ich obniżenia lub w przypadku braku możliwości uzyskania zapłaty za zbyte produkty rolne od podmiotu, który stał się niewypłacalny. Projekt ten zostanie skierowany w II kwartale do prac Sejmu RP.
 - Trwają analizy rozwiązań w **zakresie ubezpieczeń i innych instrumentów przewidzianych** w regulacjach unijnych (Fundusze Wsparcia Wzajemnego) lub realizowanych na świecie (np. ubezpieczenia indeksowe przychodów).
 - **Wsparcie finansowe gospodarstw**, które poniosły szkody w wyniku wystąpienia niekorzystnych zjawisk atmosferycznych. Udzielono pomocy z tytułu takich zjawisk jak grad, huragan, deszcz nawalny lub susza. W latach 2016-2017 na ten cel wydatkowano środki w wysokości 565,9 mln zł. Natomiast na dopłaty do oprocentowania kredytów na wznowienie produkcji oraz odtworzenie środków trwałych wydatkowano 19,2 mln zł. W 2018 r. na to wsparcie zaplanowano środki w wysokości 13,8 mln zł, natomiast na lata 2019-2022 planuje się kwotę 137,1 mln zł.

Źródło finansowania: budżet państwa

Podmiot odpowiedzialny: wybrane zakłady ubezpieczeń, ARiMR, MRiRW.

I.6.2. Nowoczesne ubezpieczenia rolnicze

Wykorzystanie potencjału Poczтового Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych do stworzenia oferty dedykowanej ubezpieczeniom produkcji rolnej przed ryzykiem wystąpienia niekorzystnych zjawisk atmosferycznych. Upowszechnienie systemu ubezpieczeń zintensyfikuje przemiany strukturalne sektora rolno-spożywczego w kierunku produkcji rynkowej.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

I.6.3. Zwalczanie ASF

Wystąpienie choroby na danym terenie powoduje restrykcje i wiąże się z koniecznością likwidacji zakażonych stad, co z kolei pociąga za sobą skutki ekonomiczne i społeczne. Dlatego konieczne jest zabezpieczenie gospodarstw przed ewentualnym przenoszeniem jednostek chorobowych. Utrzymano/wprowadzono:

- **Finansowanie lub dofinansowanie kosztów zbioru, transportu lub unieszkodliwiania padłych zwierząt gospodarskich** z gatunku bydło, owce, kozy, świnie lub konie. W latach 2016-2017 na ten cel wydatkowano środki w wysokości 238,9 mln zł. W 2018 r. zaplanowana została kwota 134,4 mln zł, natomiast na lata 2019-2022 planuje się przeznaczyć kwotę 569,8 mln zł.
- **Rekompensaty za nieprzerwane nieutrzymywanie zwierząt (świń) w ramach bioasekuracji** na lata 2015-2018. W latach 2016-2017 wydatkowano środki w wysokości 4,7 mln zł. W roku bieżącym planuje się pomoc w wysokości 8 mln zł.
- **Wsparcie gospodarstw, utrzymujących zwierzęta z gatunku świnia** (refundacja 50% wydatków poniesionych m.in. na zakup mat dezynfekcyjnych, sprzętu niezbędnego do wykonania zabiegów

dezynfekcyjnych, dezynsekcyjnych lub deratyzacyjnych). Maksymalna liczba świń kwalifikujących się do przewidzianej w rozporządzeniu pomocy to 10 000 prosiąt oraz 171 654 innych świń, a łączny budżet środków unijnych to **9,3 mln euro**.

- **Wsparcie producentów świń, w ramach PROW 2014-2020** (Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej, Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej oraz Restrukturyzacja małych gospodarstw). Limit środków na wsparcie gospodarstw **wynosi 160 mln euro**. Szacuje się, że w ramach tych instrument ze wsparcia może skorzystać łącznie **blisko 9,2 tys. gospodarstw rolnych**.
- **Pomoc na wyrównanie kwoty dochodu uzyskanej przez producenta świń**. Producenci świń z obszarów zagrożonych i zapowietrzonych w związku z ASF mogą ubiegać się o pomoc na wyrównanie kwoty dochodu uzyskanej przez producenta świń ze sprzedaży począwszy od 1 lipca 2017 r. albo o rekompensatę z tytułu zakazu utrzymywania świń.
- **Pomoc w formie nieoprocentowanych pożyczki na sfinansowanie nieuregulowanych zobowiązań cywilnoprawnych**. Chodzi o nieoprocentowane pożyczki, na sfinansowanie nieuregulowanych zobowiązań cywilnoprawnych, które zostały podjęte w związku z prowadzeniem działalności rolniczej przez producentów świń.
- **Rekompensaty za zaprzestanie produkcji w związku z niespełnianiem wymogów bioasekuracji dla producentów utrzymującym nie więcej niż 50 świń**. Producenci świń utrzymujący nie więcej niż 50 świń mogą otrzymać rekompensaty za czasowe (2 lata) zaprzestanie produkcji świń w związku z niespełnianiem wymogów bioasekuracji.
- **Pomoc na refundację w 2018 r. 75 % wydatków poniesionych na wydatki związane z bioasekuracją na obszarze całego kraju (projekt pomocy)**. Pomoc umożliwi ubieganie się w 2018 r. o refundację 75 % kosztów zakupu mat dezynfekcyjnych, sprzętu niezbędnego do wykonania zabiegów dezynfekcyjnych, dezynsekcyjnych lub deratyzacyjnych oraz niezbędnych produktów lub środków do przeprowadzenia tych zabiegów, odzieży ochronnej i obuwia ochronnego oraz wydatków poniesionych na zabezpieczenie budynków, w których są utrzymywane świnie, przed dostępem zwierząt domowych wszystkim producentom świń.
- **Rekompensaty za nieutrzymywanie świń na obszarze całego kraju (projekt pomocy prewencyjnej)**. Producenci świń prowadzący produkcję świń, którzy na podstawie decyzji powiatowego lekarza weterynarii będą obowiązani zaprzestać dalszej produkcji wskutek nie zachowania warunków bioasekuracji ustanowionych na podstawie odrębnych przepisów będą mogli ubiegać się o rekompensaty umożliwiające refundację utraconych dochodów. Wysokość rekompensaty będzie obliczana jako iloczyn średniej liczby świń utrzymywanych w okresie 12 miesięcy poprzedzających miesiąc, w którym powiatowy lekarz weterynarii wydał decyzję o zakazie utrzymywania świń, jednak nie więcej niż 50 sztuk dla jednego producenta świń, kwoty 0,36 zł oraz liczby dni obowiązywania w danym roku kalendarzowym zakazu utrzymywania świń.
- **Preferencyjne kredyty obrotowe (projekt pomocy)**. Producenci świń, będą mogli korzystać w 2018 r. z preferencyjnych kredytów na zakup rzeczowych środków do produkcji rolnej. Kredyty będą oprocentowane dla kredytobiorcy w wysokości 2% w skali roku.

Źródło finansowania: budżet państwa, środki UE

Podmiot odpowiedzialny: ARiMR, MRiRW

I.6.4. Pomoc dla zadłużonych gospodarstw rolnych

Niesprzyjające warunki pogodowe i niskie ceny płodów rolnych w skupie, powodują problem z zachowaniem opłacalności produkcji rolnej ale również może dochodzić do zadłużenia gospodarstw rolnych. Z tego powodu

przygotowano projekt ustawy pozwalającej na **udzielenie pomocy rolnikom, którzy nie mogą regulować swoich zobowiązań** (w tym dopłaty do oprocentowania bankowych kredytów restrukturyzacyjnych, pożyczki na spłatę zadłużenia, gwarancje spłaty bankowych kredytów restrukturyzacyjnych, przejęcie zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwo rolne). Planuje się, że ustawa zostanie uchwalona przez Sejm RP w bieżącym roku.

Źródło finansowania: budżet państwa.

Podmiot odpowiedzialny: ARiMR, MRiRW.

I.6.5. Wsparcie inwestycji w odtwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych – działanie PROW 2014-2020

Projekt wspiera przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof. Pomoc jest udzielana na inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej zniszczonej w wyniku klęsk żywiołowych i niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof. Refundacja części środków nie więcej niż 300 tys. zł. Budżet projektu: 929 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW.

I.6.6. Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczanie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof – działanie PROW 2014-2020

Projekt ma za zadanie wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych. Podejmowanie działań umożliwiających zabezpieczenie gospodarstw przed skutkami niekorzystnych zjawisk pogodowych w przyszłości. Pomoc w ramach ww. instrumentu jest udzielana na zaopatrzenie w sprzęt do utrzymywania urządzeń wodnych służących zabezpieczeniu gospodarstw rolnych przed zalaniem, podtopieniem lub nadmiernym uwilgoceniem spowodowanym przez powódź lub deszcz nawalny oraz na inwestycje ograniczające możliwość rozszerzenia się afrykańskiego pomoru świń (ASF). Pomoc polega na refundacji części środków nie więcej niż 500 tys. zł. w przypadku spółek wodnych i związków spółek wodnych oraz 100 tys. zł w przypadku rolników w związku ze zwalczaniem ASF. Budżet projektu: 429 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW.

Kierunek I.7. Poszerzanie i rozwój rynków zbytu

Efektym będzie szerszy dostęp do nowych rynków zbytu dla produktów spożywczych, skuteczna promocja polskiej żywności zagranicą oraz dalsze budowanie marki polskich produktów wysokiej jakości, co ułatwi dalszy rozwój sektora rolnego, zarówno w wymiarze ilościowym, jakościowym jak i tworzonej wartości dodanej.

I.7.1. Program Rozwoju Głównych Rynków Rolnych w Polsce na lata 2016-2020

W celu poprawy opłacalności produkcji rolnej podejmowane muszą być działania na rzecz stabilizacji głównych rynków rolnych. Z tego powodu **przygotowano Program Rozwoju Głównych Rynków Rolnych w Polsce na lata 2016-2020**, który prezentuje koncepcje długofalowych działań na rynku: zbóż, rzepaku, wieprzowiny, wołowiny, drobiu, mleka i przetworów mlecznych, cukru, owoców i warzyw oraz tytoniu.

Pierwszym uszczegółowieniem Programu jest Strategia rozwoju sektora wołowiny - Polska wołowina 2022, która wskazuje m.in. na: (i) podniesienie ceny wołowiny poprzez wdrożenie i upowszechnienie narzędzi zapewniania jakości kulinarnej; (ii) poprawę jakości ciałąt produkowanych w Polsce; (iii) zacieśnienie współpracy w łańcuchu wartości; (iv) rewitalizację programu doradztwa techniczno-ekonomicznego; (v) zwiększenie wartości dodanej w wyniku wdrożenia innowacyjnych rozwiązań z zakresu przetwórstwa i marketingu;

Źródło finansowania: budżet państwa.

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW.

I.7.2. Otwieranie dostępu do nowych rynków zagranicznych i promocja polskiej żywności

W przedmiotowym zakresie prowadzone są następujące działania:

- celem zwiększenia eksportu rolnego do krajów pozaunijnych **MRiRW bierze aktywny udział w pracach nad uregulowaniem handlowych relacji traktatowych UE z krajami trzecimi**, przekazując Komisji Europejskiej - we współpracy z wiodącym Ministerstwem Przedsiębiorczości i Technologii - oceny i postulaty dotyczące prowadzonych przez KE negocjacji umów o wolnym handlu oraz negocjacji wielostronnych w WTO. MRiRW zabiega o uwzględnienie przez negocjatorów KE ofensywnych i defensywnych interesów polskiego rolnictwa, np. w odniesieniu do kwestii liberalizacji stawek celnych, czy postanowień umów w zakresie regulacji sanitarnych i fitosanitarnych;
- **podejmuje się działania mające na celu otwieranie nowych zagranicznych rynków zbytu dla produktów rolnych**. Tylko w 2017 r. otwarto m.in. rynek Malezji na świeże mięso wieprzowe oraz złagodzone warunki dostępu na rynek singapurski; rynek Arabii Saudyjskiej, Filipin, Japonii, Kataru, Białoruś, Korei Płd., Armenii - drób, rynek Kataru - mięso wołowe i jego produkty. W kolejnych latach najbardziej perspektywicznymi rynkami dla polskiej żywności będą: Zjednoczone Emiraty Arabskie, Indie, Japonia, Chiny i Tajwan, Kanada, Algieria, Republika Południowej Afryki, Stany Zjednoczone, Arabia Saudyjska, Egipt, Wietnam, Iran, Białoruś i Kazachstan;
- opracowano **Strategię promocji żywności Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi**, która m.in. przewiduje wspieranie rozwoju współpracy handlowej polskiego sektora rolno-spożywczego z zagranicą, wdrożenie branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych.

Źródło finansowania: budżet państwa, środki UE (WPR, PS).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, KOWR, MPiT, PARP.

I.7.3. System Promocji Gospodarki

Budowa zintegrowanego, wewnętrznie spójnego systemu promocji gospodarki, koordynowanego na poziomie centralnym, ukierunkowanego na: rozwój polskiego eksportu, zwiększanie polskich inwestycji za granicą, wspieranie polskich inwestycji w Polsce, umacnianie międzynarodowego wizerunku Polski, jako kraju, z którym warto współpracować oraz poprawę rozpoznawalności polskich produktów i usług za granicą. W ramach planowanych działań, przewiduje się: (1) rozszerzenie kompetencji podmiotu, który zintegruje działania związane ze wspieraniem przedsiębiorców w ich internacjonalizacji, tj. Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A., (2) uchwalenie ustawy o zasadach wykonywania niektórych zadań z zakresu promocji gospodarki przez wyspecjalizowany podmiot, (3) utworzenie zagranicznych biur Agencji dostosowanych w swojej formie prawnej do realiów danego rynku, które w perspektywie kilkuletniej zastąpią obecnie funkcjonujące Wydziały Promocji Handlu i Inwestycji, (4) rozbudowę, unowocześnienie i dopasowanie do potrzeb przedsiębiorstw, instrumentów finansowych wsparcia polskiego eksportu i polskich inwestycji za granicą, (5) opracowanie i wdrożenie Systemu promocji produktów rolno-spożywczych na lata 2017-2019, którego celem jest budowa silnej marki polskich produktów rolno-spożywczych pod hasłem „Polska smakuje”. System zakłada realizację ukierunkowanej polityki promocyjnej produktów rolno-spożywczych, która wpłynie na wzrost konkurencyjności tych produktów na rynku światowym, a w efekcie zwiększenie ich eksportu. Powyższe działania będą służyć zwiększeniu umiędzynarodowienia polskiej gospodarki.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MPiT

I.7.4. Spójny Portal Promocji Eksportu

Stworzenie spójnego systemu informacji o warunkach eksportu i prowadzenia działalności gospodarczej za granicą, w tym dostępnych instrumentach oraz instytucjach udzielających wsparcia. System ten ma być jedynym, ogólnym „punktem wejścia” dla przedsiębiorców. Portal będzie funkcjonował w ramach jednolitego systemu informatycznego dla biznesu tworzonego przez Polski Fundusz Rozwoju.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MPiT

I.7.5. Polscy eksporterzy na rynkach zagranicznych

Działania zwiększające umiędzynarodowienie wybranych sektorów MŚP, wpisujących się w obszary Krajowych Inteligentnych Specjalizacji oraz wzmacniających wizerunek Polski i polskiej gospodarki. Będą one realizowane w ramach projektów: „Promocja gospodarki w oparciu o polskie marki produktowe - Marka Polskiej Gospodarki - Brand”, „Polskie Mosty Technologiczne” i „Umiędzynarodowienie Krajowych Kłastrów Kluczowych” z Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój oraz „Internacjonalizacja MŚP” z Programu Operacyjnego Polska Wschodnia. Efektem podjętych działań będzie wzrost umiędzynarodowienia polskich przedsiębiorstw posiadających innowacyjne produkty, usługi lub technologie.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MPiT

I.7.6. Wystawy EXPO

Realizacja działań informacyjno–promocyjnych, prezentujących potencjał Polski i polskiej gospodarki w ramach dużych wydarzeń promocyjnych na świecie, takich jak wystawy EXPO, połączonych z prezentacją polskich towarów i usług, nowoczesnych osiągnięć naukowych, możliwości polskich uczelni oraz kultury. Efektem będzie wzmocnienie rozpoznawalności polskich produktów oraz budowanie wizerunku Polski jako kraju atrakcyjnego gospodarczo.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MPiT

I.7.7. Program promocji branży polskich specjalności żywnościowych

Wsparcie finansowe na pokrycie części kosztów działań promocyjnych. W ramach programu opracowany został wykaz działań promocyjnych przeznaczonych dla przedsiębiorców, który uzupełniony został o tzw. działania ogólne promujące polską branżę polskich specjalności żywnościowych. Program promocji przygotowany został w taki sposób, aby zapewnić komplementarność działań podejmowanych na rzecz promocji polskiego sektora polskich specjalności żywnościowych. Program skierowany jest do mikro, małych i średnich przedsiębiorców, którzy prowadzą działalność gospodarczą w branży żywnościowej.

Źródło finansowania: środki UE (EFRR/POIR).

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii.

I.7.8. Wsparcie eksporterów artykułów rolno-spożywczych przez placówki dyplomatyczne

Placówki dyplomatyczne RP regularnie analizują możliwości dostępu dla polskich produktów rolno-spożywczych do miejscowych rynków, sprawdzając zarówno istniejące ograniczenia prawne i możliwości ich redukcji, jak też lokalne uwarunkowania (chłonność rynku, wielkość krajowej produkcji i importu z innych kierunków, preferencje konsumenckie, strukturę dystrybucji i handlu wewnętrznego itd.). Placówki podejmują się także poszukiwania miejscowych importerów i dystrybutorów, zainteresowanych zakupem produktów z Polski, jednocześnie aktywnie promując polską żywność. Rezultatem kompleksowego podejścia do wspierania eksportu artykułów rolno-spożywczych jest zarówno wzrost eksportu, jak i dywersyfikacja jego kierunków.

Źródło finansowania: budżet państwa.

Podmiot odpowiedzialny: MSZ

I.7.9. Platforma żywnościowa

Uruchomienie przez MRiRW oraz podmioty rynku kapitałowego elektronicznej platformy sprzedażowej (typu OTC) dla produktów rolno-spożywczych. Wdrożone rozwiązanie ułatwi tworzenie dużych, jednorodnych partii towaru, co przyczyni się do zwiększenia eksportu produktów na rynki UE oraz wybrane poza unijne rynki perspektywiczne.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

I.7.10. Intermodalny terminal towarowy

Budowa infrastruktury spedycyjno-magazynowej działającej na potrzeby eksportu towarów rolno-spożywczych na rynki światowe (przy zaangażowaniu spółek z udziałem Skarbu Państwa).

Etap I: nabrzeże dla obsługi ładunków cukru realizowane przez Krajową Spółkę Cukrową.

Etap II: nabrzeże do obsługi pozostałych masowych surowców rolnych, w szczególności zbóż.

Budowa pierwszego terminalu cukrowego w Polsce umożliwi sprzedaż eksportową poza UE ok. 300 tys. ton cukru w ciągu roku, a możliwości zmagazynowania dodatkowej ilości cukru w porcie ograniczy konieczność wynajmowania zewnętrznych powierzchni magazynowych. Wszystkie te aspekty przekładają się prognozowaną redukcję kosztów handlingowych, transportowych, magazynowych, materiałowych i siły roboczej.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

Lista projektów Paktu dla obszarów wiejskich służących poprawie opłacalności produkcji rolnej

Kierunki interwencji SZRWRiR w Filarze I	Działanie/ Projekt Paktu	Źródło finansowania	Podmiot odpowiedzialny	Wpływ na inne filary
I.1. Modernizacja i zmiany strukturalne gospodarstw	Jednolita płatność obszarowa – element systemu płatności bezpośrednich	środki UE (EFGR/system płatności bezpośrednich)	MRiRW, ARiMR	II
	Płatność dodatkowa (redystrybucyjna) – element systemu płatności bezpośrednich	środki UE (EFGR/system płatności bezpośrednich)	MRiRW, ARiMR	
	Płatności związane z produkcją do zwierząt – element systemu płatności bezpośrednich	środki UE (EFGR/system płatności bezpośrednich)	MRiRW, ARiMR	II
	Płatności związane z produkcją do upraw – element systemu płatności bezpośrednich	środki UE (EFGR/system płatności bezpośrednich)	MRiRW, ARiMR	II
	Restrukturyzacja małych gospodarstw – działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, ARiMR	
	Modernizacja gospodarstw rolnych – działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, ARiMR	
	Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa – działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, ARiMR	III
	Wsparcie korzystania z usług doradczych – działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW	I, II, III
	Transfer wiedzy i działalność informacyjna – działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW	I, II, III
	Scalanie gruntów – działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, UM	II
	Dopłaty do kredytów preferencyjnych	budżet państwa	ARiMR, MRiRW	
	Zwrot podatku akcyzowego (paliwo rolnicze)	budżet państwa	wójt, burmistrz (prezydent miasta), MRiRW	
	Zwiększenie możliwości powiększania powierzchni gospodarstw rodzinnych poprzez lepsze gospodarowanie majątkiem Skarbu Państwa	zmiany maja charakter legislacyjny	MRiRW, KOWR	
	Gospodarowanie gruntami rolnymi na rzecz zrównoważonego rozwoju	Projekt SOR	MRiRW	II
	Linia pożyczkowa i utworzenie funduszu rozwoju rolnictwa	Projekt SOR	MRiRW	

I.2. Innowacje, cyfryzacja i przemysł 4.0. w sektorze żywnościowym	Rozwój hodowli roślin i zwierząt	budżet państwa, środki UE	jednostki naukowe, ARiMR, MRiRW	
	Program wsparcia hodowli roślin w Polsce	Projekt SOR	MRiRW	II
	Program pozyskiwania alternatywnych źródeł białka			
	Współpraca - działanie w ramach PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, ARiMR	IV
	Strategiczny program badań naukowych i prac rozwojowych BIOSTRATEG	budżet państwa	MRiRW, NCBiR	IV
	Polska Platforma „Przemysłu 4.0”	Projekt SOR	MPiT	
	Nowa polityka przemysłowa	Projekt SOR	MPiT	III
	Polska Strategia Kosmiczna	Projekt SOR	MPiT	IV
	Doktoraty Wdrożeniowe	Projekt SOR	MNiSW	IV
I.3. Zagwarantowanie jakości i bezpieczeństwa żywności	Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego na lata 2014-2020	Projekt SOR	MRiRW	II
	Rolnictwo ekologiczne - działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, ARiMR	II
	Znakowanie produktów wytworzonych bez wykorzystania organizmów genetycznie zmodyfikowanych jako „wolnych od GMO”	zmiany mają charakter legislacyjny	MRiRW	
	Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości - działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW	
	Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym - działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW	
	Realizacja Krajowego planu działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin	zmiany mają charakter pozalegisacyjny	MRiRW	
	I.4. Krótkie łańcuchy rynkowe i uczciwa konkurencja	Rozwój krótkich łańcuchów dostaw żywności	zmiany mają charakter legislacyjny	MRiRW
Wzrost udziału rolników w wartości dodanej		zmiany mają charakter legislacyjny	MRiRW	II
Przeciwdziałanie nieuczciwym praktykom handlowym		zmiany mają charakter legislacyjny	MRiRW	

	Odtworzenie i wsparcie rozwoju lokalnych rynków rolnych	Projekt SOR	MRiRW	
	Stworzenie serwisu i aplikacji „Polska Smakuje”	budżet państwa	KOWR, MRiRW	
	Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów - działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, UM	
	Przetwórstwo i marketing produktów rolnych dla rolników - działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, ARiMR	
I.5. Budowa nowych modeli współpracy i integracja sektora	Spółdzielnie rolników	Projekt SOR	MRiRW	
	Tworzenie grup producentów i organizacji producentów - działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, ARiMR	
	Projekty rozwoju branż	Projekt SOR	MRiRW	
	Program rozwoju rynków hurtowych	działania pozalegisłacyjne	MRiRW	
I.6. Zarządzanie ryzykiem w sektorze rolno-spożywczym	Wzmocnienie systemu ubezpieczeń i zarządzanie ryzykiem w gospodarstwach rolnych	budżet państwa	wybrane zakłady ubezpieczeń, ARiMR, MRiRW	
	Nowoczesne ubezpieczenia rolnicze	Projekt SOR	MRiRW	
	Zwalczanie ASF	budżet państwa, środki UE	ARiMR, MRiRW	
	Pomoc dla zadłużonych gospodarstw rolnych	budżet państwa	ARiMR, MRiRW	
	Wsparcie inwestycji w odtwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych – działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW	
	Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczanie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof – działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW	
I.7. Poszerzanie i rozwój rynków zbytu	Program Rozwoju Głównych Rynków Rolnych w Polsce na lata 2016-2020	budżet państwa	MRiRW	
	Otwieranie dostępu do nowych rynków zagranicznych i promocja polskiej żywności	budżet państwa, środki UE (WPR, PS), środki prywatne	MRiRW, KOWR, MPIT, PARP	IV

	System Promocji Gospodarki	Projekt SOR	MPiT	IV
	Spójny Portal Promocji Eksportu	Projekt SOR	MPiT	IV
	Polscy eksporterzy na rynkach zagranicznych	Projekt SOR	MPiT	IV
	Wystawy EXPO	Projekt SOR	MPiT	IV
	Program promocji branży polskich specjalności żywnościowych	środki UE (EFRR/POIR)	MPiT	IV
	Wsparcie eksporterów artykułów rolno-spożywczych przez placówki dyplomatyczne	budżet państwa	MSZ	IV
	Platforma żywnościowa	Projekt SOR	MRiRW	IV
	Intermodalny terminal towarowy	Projekt SOR	MRiRW	IV

Filar II Jakość życia i środowiska na obszarach wiejskich

Efektywność rozwoju infrastruktury na obszarach wiejskich jest kluczową kwestią w związku z przewidywanym spadkiem liczby ludności oraz silnym rozproszeniem osadnictwa. Dalszy rozwój infrastruktury powinien być powiązany z rozwojem bazy gospodarczej i tworzeniem miejsc pracy w sektorach pozarolniczych. Powinien też sprzyjać poprawie dostępności do rynku pracy, dóbr i usług publicznych, w tym także poprawie dostępności transportowej stwarzającej warunki dla wahadłowej mobilności przestrzennej mieszkańców obszarów wiejskich.

Rozwój lub modernizacja infrastruktury niezbędnej do prowadzenia działalności gospodarczej dotyczyć będzie w szczególności: infrastruktury energetycznej (w tym dywersyfikacji źródeł wytwarzania energii i dystrybucji energii na poziomie lokalnym), transportowej i infrastruktury w zakresie szeroko pojętej gospodarki wodnej (w tym m.in. melioracyjnej, retencyjnej oraz służące upowszechnieniu gospodarki o obiegu zamkniętym).

Działania filaru II wzmocnią powiązania obszarów wiejskich z miastami w celu lepszego dostępu mieszkańców do rynku pracy, dóbr i usług publicznych (zarówno przez powiązanie obszarów wiejskich z siecią dróg ekspresowych i autostrad, jak i poprzez wsparcie tworzenia i rozwoju kompleksowych systemów komunikacji zbiorowej), a także zapewnią rozwój dróg lokalnych na obszarach wiejskich o niskiej dostępności transportowej.

Usługi publiczne o charakterze technicznym (transportowe, telekomunikacyjne, energetyczne, wodociągowo-kanalizacyjne) silnie warunkują możliwości rozwojowe. Niedoinwestowanie w tych dziedzinach trafnie postrzegane jest jako bariera w rozwoju gospodarczym danego terytorium. Jednak o rozwoju gospodarczym i atrakcyjności miejsca do zamieszkania decydują w większym stopniu dostępność i jakość usług związanych, m.in. z edukacją, zdrowiem, stanem środowiska naturalnego, dostępem do tanich mieszkań, kulturą i rekreacją oraz bezpieczeństwem.

W wymiarze środowiskowym, należy wskazać na rosnące znaczenie ochrony zasobów naturalnych w rolnictwie (gleba, woda, powietrze, bioróżnorodność), w związku ze wzrostem intensywności produkcji i oczekiwaniami społecznymi. Świadomość wagi zachowania wartości produkcyjnych obszarów rolniczych zbiega się z wyraźnym wzrostem oczekiwań społecznych, co do roli rolnictwa w ochronie zasobów naturalnych: wody, powietrza (klimatu), gleby. Konieczność uwzględnienia wpływu działalności rolniczej na stan środowiska naturalnego w najbliższym otoczeniu oraz usługi ekosystemowe jest motywowana także dbałością o jakość życia mieszkańców obszarów wiejskich.

Działania filaru II zagwarantują zarządzanie tym procesem w taki sposób, aby w warunkach otwartego rynku i silnej międzynarodowej konkurencji, wprowadzanie do unijnego i krajowego systemu prawnego nowych wymagań, nie obniżało konkurencyjności produkcji rolnej, względem dostawców spoza UE.

Zmiany klimatu, skutkujące anomaliami pogodowymi przekładającymi się w wielu regionach świata na ograniczenia w dostępności zasobów, żywności, wody pitnej i energii oraz zagrażającymi żywotności biologicznej i ekonomicznej niektórych obszarów, powodują także utrudnienia w produkcji rolniczej i przetwórstwie rolno-spożywczym. Zmiany te w powiązaniu z intensywniejszym transportem towarów i ludzi sprzyjają przemieszczaniu się chorób ludzi, zwierząt i roślin. W odpowiedzi na te globalne wyzwania działania filaru II zapewnią ograniczenie emisji, podejmowanie działań adaptacyjnych m.in. poprzez odpowiednie praktyki rolnicze (np. promowanie upraw roślin motylkowatych, zwiększających zawartość materii organicznej w glebie), poprawią efektywność gospodarowania wodą.

Kierunek II.1. Rozwój infrastruktury technicznej obszarów wiejskich

Realizacja poniższych działań przyczyni się do budowy i modernizacji infrastruktury transportowej, tj. drogowej (drogi lokalne, gminne i powiatowe, z uwzględnieniem węzłów) i kolejowej (modernizacja linii kolejowych, przebudowa dworców kolejowych, tabor i infrastruktura kolejowa), infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, lokalnych systemów dystrybucji energii, budowy sieci gazowych, infrastrukturą wodną (melioracji i małej retencji), budowy i modernizacji bazy usług społecznych i kulturalnych, w tym szkół i przedszkoli.

Podniesienie poziomu wyposażenia i nasycenia obszarów wiejskich infrastrukturą techniczną podniesie jakość życia mieszkańców obszarów wiejskich – w sposób bezpośredni, ale także poprzez wpływ na rozwój ekonomiczny tych obszarów.

II.1.1. Program rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2016-2019

Zły stan techniczny dróg lokalnych był przyczyną przyjęcia przez Radę Ministrów w dniu 8 września 2015 r. programu wieloletniego pn. „Program rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2016-2019”, który przewiduje udzielanie jednostkom samorządu terytorialnego dotacji celowych z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych w zakresie budowy, przebudowy i remontów dróg powiatowych i gminnych. Celem Programu jest poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego i zwiększenie dostępności transportowej poprzez tworzenie bezpiecznej, spójnej, zrównoważonej i przyjaznej użytkownikowi sieci drogowej w wymiarze lokalnym. Przedsięwzięcia dotyczące dróg powiatowych i gminnych stanowiących bezpośrednie połączenie ze sobą lub z drogami krajowymi i wojewódzkimi przyczynią się do poprawy spójności regionu, przede wszystkim poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, oraz warunków życia społeczności lokalnych.

Źródło finansowania: środki z budżetu państwa przeznaczone na dotacje oraz środki przeznaczane przez gminy i powiaty na pokrycie ich wkładów własnych.

Podmiot odpowiedzialny: MI.

II.1.2. Program na rzecz Rozwoju oraz Konkurencyjności Regionów poprzez Wsparcie Lokalnej Infrastruktury Drogowej

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR), wskazuje, że priorytetem jest włączenie wszystkich terytoriów w procesy rozwojowe, nie tylko wielkich metropolii, ale przede wszystkim ośrodków subregionalnych, mniejszych miast i obszarów wiejskich. Celem głównym Programu jest zintensyfikowanie działań na rzecz podniesienia rozwoju i wzrostu konkurencyjności regionów przez wsparcie w roku 2018 jednostek samorządu terytorialnego (gmin i powiatów) środkami budżetu państwa, w formie dotacji celowej, realizacji zadań własnych z zakresu budowy, przebudowy lub remontów dróg powiatowych i gminnych. Dotyczy to inwestycji w:

- (i) zakresie dróg lokalnych w celu poprawy dostępności do centrów gospodarczych lub społeczno-kulturalnych dla przedsiębiorców i lokalnej społeczności oraz do terenów inwestycyjnych,
- (ii) drogi lokalne lub węzły łączące te drogi z drogami wyższego rzędu w celu poprawy dostępu do ośrodków życia społeczno-gospodarczego o znaczeniu regionalnym lub krajowym,
- (iii) skrzyżowania, obiekty mostowe (most, wiadukt, estakada, kładka), sygnalizację świetlną, ciągi piesze lub pieszo-rowerowe na rzecz poprawy bezpieczeństwa na drogach lokalnych.

Maksymalna kwota wsparcia z dotacji celowej budżetu państwa na jedno zadanie – 5 mln zł.

Źródło finansowania: środki z budżetu państwa, środki JST (gmina, powiat).

Podmiot odpowiedzialny: MliR, wojewodowie, gminy, powiaty.

II.1.3. Inwestycje w drogi lokalne

Jednym z kluczowych czynników rozwoju obszarów wiejskich całego kraju jest zapewnienie właściwego skomunikowania obszarów wiejskich z centrami rozwoju regionów, co przyczyni się do wzrostu zatrudnienia oraz do lepszego dostępu do dóbr i usług publicznych mieszkańców wsi bez konieczności zmiany ich miejsca zamieszkania. W ramach Regionalnych Programów Operacyjnych na lata 2014-2020, istnieje, w ograniczonym zakresie możliwość finansowania dróg lokalnych [w tym przebudowa istniejących dróg lokalnych (gminnych i powiatowych)].

Źródło finansowania: środki UE (EFRR/RPO).

Podmiot odpowiedzialny: UM.

II.1.4. Wsparcie budowy dróg lokalnych - działanie PROW 2014-2020

W ramach instrumentu PROW 2014-2020 „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich” kontynuowane jest wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową dróg lokalnych i związanych z nimi urządzeń. Pomoc ta jest ograniczona do inwestycji w gminach wiejskich lub miejsko-wiejskich, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców do wysokości 3 mln zł na inwestycję. Budżet projektu: 2 211 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW)

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, samorzady województw.

II.1.5. Krajowy Program Kolejowy

Program zapewniający połączenie do 2023 r. ośrodków wojewódzkich zmodernizowanymi liniami kolejowymi, co najmniej do średniej prędkości kursowania pociągów pasażerskich 100 km/h oraz wdrażanie Europejskiego Systemu Zarządzania Ruchem Kolejowym (ERTMS) na najważniejszych szlakach kolejowych.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MI.

II.1.6. Program zarządzania i przebudowy dworców kolejowych

Program zakłada zwiększenie liczby dworców kolejowych spełniających współczesne wymagania pasażerów korzystających z usług transportu kolejowego w ramach różnego rodzaju segmentów przewozów pasażerskich.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MI.

II.1.7. Program wieloletni w zakresie finansowania kosztów zarządzania infrastrukturą kolejową, w tym jej utrzymania i remontów

Program przyczyniający się do poprawy dostępności transportowej i spójności komunikacyjnej poszczególnych regionów kraju.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MI.

II.1.8. Unowocześnienie parku taboru kolejowego (pasażerskiego i towarowego)

Poprawa warunków świadczenia usług związanych z przewozem towarów i pasażerów.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MI

II.1.9. Rozwój infrastruktury kolejowej

Transport kolejowy jest istotnym elementem zapewnienia mieszkańcom obszarów wiejskich dostępności komunikacyjnej do rynku pracy oraz do odpowiedniej jakości usług publicznych. Dlatego poprawiona funkcjonalność linii kolejowych o znaczeniu regionalnym, łączących ośrodki regionalne z ich otoczeniem i obszarami peryferyjnymi, ma znaczenie dla rozwoju obszarów wiejskich. W ramach Regionalnych Programów Operacyjnych przeznaczono znaczne środki na inwestycje w zakresie transportu kolejowego.

Źródło finansowania: środki UE (EFRR/RPO).

Podmiot odpowiedzialny: UM.

II.1.10. Infrastruktura dla rozwoju obszarów wiejskich

Kompleksowy i zintegrowany pakiet działań określający interwencje z różnych źródeł krajowych i UE, niezbędną dla poprawy dostępności mieszkańców obszarów wiejskich do podstawowych usług publicznych i poprawę ich jakości, obejmujący m.in.:

- poprawę dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich poprzez budowę **gminnej i powiatowej sieci drogowej** w powiązaniu z rozwojem transportu publicznego obsługującego tereny wiejskie,
- wsparcie inwestycji z zakresu **gospodarki wodno-ściekowej** na obszarach wiejskich, w celu zwiększenia jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich,
- wyeliminowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do **szerokopasmowego Internetu** o wysokich przepustowościach; budowa sieci zapewniających gwarantowaną przepustowość co najmniej 30 mb/s do użytkownika końcowego; rozwój kapitału ludzkiego obszarów wiejskich przy wykorzystaniu sieci szerokopasmowych,
- budowę i **modernizację bazy usług społecznych i kulturalnych, w tym szkół i przedszkoli** na obszarach wiejskich, obiektów zdrowia oraz wsparcie tworzenia centrów aktywności mieszkańców wsi, w tym na bazie infrastruktury szkolnej.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

II.1.11. Modernizacja lokalnej infrastruktury energetycznej w celu zmniejszenia ryzyka wystąpienia przerw w dostawach energii na obszarach wiejskich

Modernizacja układu sieci przesyłowych i rozdzielczych ma na celu zapewnienia ciągłości dostaw tej energii poszczególnym odbiorcom na obszarach wiejskich. Wyzwaniem na obszarach wiejskich jest minimalizowanie skutków zakłóceń/zaniku napięcia w sieci dystrybucyjnej energii elektrycznej. Konieczne jest wspieranie realizacji inwestycji w zakresie dostarczanie energii elektrycznej odbiorcom na obszarach wiejskich w wymaganej ilości i o pożądanej jakości, a także wsparcie inwestycji w zakresie infrastruktury dystrybucyjnej oraz magazynowania energii elektrycznej na obszarach zagrożonych długotrwałym zanikiem napięcia energii elektrycznej.

Źródło finansowania: środki UE (EFRR/POIiŚ, RPO).

Podmiot odpowiedzialny: MliR, UM.

II.1.12. Budowa sieci gazowych

Pomimo ciągłej rozbudowy zarówno sieci przesyłowej, jak również sieci dystrybucyjnej doprowadzającej gaz do odbiorców końcowych, w 2015 r. sieci gazowej nie miało 50,2% gmin wiejskich i 23,2% gmin miejsko-wiejskich. Budowa sieci gazowych na obszarach wiejskich umożliwi gazyfikację terenów obecnie pozbawionych dostępu do sieci dystrybucyjnych stanowiących uzupełnienie sieci przesyłowych.

Źródło finansowania: budżet państwa.

Podmiot odpowiedzialny: ME.

II.1.13. Gospodarka wodno-ściekowa na obszarach wiejskich - działanie PROW 2014-2020

Projekt wspiera rozwój infrastruktury co przyczyni się do poprawy warunków życia i rozwoju gospodarczego a także do ochrony środowiska poprzez ograniczenie zanieczyszczeń wód. Pomimo pozytywnych zmian dotyczących infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej na obszarach wiejskich nadal konieczne są inwestycje w tym zakresie. Na koniec 2016 r. procentowy wskaźnik zwodociągowania i skanalizowania obszarów wiejskich, kształtował się odpowiednio na poziomie 82,4% i 35,6%.

Wsparcie do 2 mln zł może zostać skierowane na:

- budowę, przebudowę, modernizację lub wyposażenie obiektów budowlanych służących do zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków,
- zakup i montaż urządzeń kanalizacyjnych oraz urządzeń wodociągowych.

Budżet projektu: 1 624 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, UM.

II.1.14. Inwestycje w sieć wodociągowo-kanalizacyjną na obszarach wiejskich

Interwencja dedykowana rozwojowi infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych jest realizowana w oparciu o zapisy Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (z analiz KPOŚK wynika, że ponad 60% aglomeracji powyżej 2 tys. RLM wymagających interwencji, obejmujące gminy wiejskie i miejsko – wiejskie).

Źródło finansowania: środki UE (EFRR/RPO).

Podmiot odpowiedzialny: UM.

II.1.15. Wsparcie dla projektów na rzecz małej retencji

Polska ma stosunkowo ograniczone zasoby wodne, w związku z tym retencjonowanie wody jest koniecznością wobec potrzeb mieszkańców (obecnych i przyszłych pokoleń), a także rolnictwa i innych działów gospodarki. Wskazany jest rozwój kompleksowych systemów małej retencji poprzez budowę i/lub tworzenie budowli piętrzących na kanałach i małych ciekach w granicach ekosystemów od wód zależnych (głównie progi lub stopnie), renaturyzacja cieków oraz obszarów podmokłych (przywracanie naturalnego kształtu cieku, przywracanie ciągłości biologicznej cieku, przywracanie funkcji obszarom mokradłowym, budowa mikroziorników (oczek wodnych, stawów). Wspieranie projektów na rzecz małej retencji, w pewnym zakresie jest możliwe w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych.

Źródło finansowania: środki UE (EFRR/RPO). Podmiot odpowiedzialny: UM.

II.1.16. Woda dla rolnictwa

Program wsparcia gospodarstw rodzinnych i doskonalenia gospodarki wodnej w rolnictwie w warunkach okresowych niedoborów i nadmiarów wody, w tym w budowie, odbudowie i prawidłowym wykorzystaniu urządzeń melioracyjnych dla poprawienia warunków produkcji, powiększenia retencji wodnej oraz osiągnięcia efektów środowiskowych. Zarządzanie lokalnymi zasobami wody obejmuje zatrzymanie wód opadowych w glebie, ochronę jakości wody poprzez zatrzymywanie substancji nawozowych i węgla organicznego w glebie, ochronę warunków bytowych chronionych gatunków zależnych od wody oraz kształtowanie krajobrazów sprzyjających utrzymaniu retencji naturalnej oraz zapobieganiu powodziom i suszom.

W roku 2017 r. zaplanowano środki z rezerwy celowej w wysokości 260 mln zł na wsparcie budżetów wojewodów w realizacji najpilniejszych zadań z zakresu utrzymania urządzeń melioracji wodnych podstawowych i wód istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa. W ramach tej rezerwy celowej od 2017 r. zwiększono z 16 mln zł do 40 mln zł dotacje podmiotowe na dofinansowanie spółek wodnych, obejmujących swoją działalnością ponad 2,5 mln ha zmeliorowanych gruntów rolnych, w celu wykonania najpilniejszych zadań melioracyjnych z zakresu utrzymania urządzeń melioracji wodnych szczegółowych.

W ramach PROW 2014-2020 uruchomiono wsparcie w poddziałaniu „Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczanie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof”. Umożliwiło to spółkom wodnym skorzystanie z pomocy finansowej na zakup sprzętu do wykonywania prac związanych z utrzymaniem urządzeń melioracji wodnych. Na ten cel przeznaczono kwotę 79 mln euro.

Źródło: Projekt SOR. Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, MG MiŻŚ, PGW Wody Polskie

II.1.17. Narodowy Program Mieszkaniowy

Nowa polityka mieszkaniowa, integrująca sfery legislacyjne i finansowe, zmierzająca do zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych niezamożnych rodzin (m.in. tanie mieszkania na wynajem, system oszczędzania na cele mieszkaniowe).

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: KPRM

II.1.18. Włączenie KOWR w realizację narodowego programu mieszkaniowego „Mieszkanie Plus”

W celu zwiększenia możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb mieszkaniowych osób zamieszkujących obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym (ze względu na niskie dochody lub szczególnie trudną sytuacją życiową) zaangażowano Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. Wstępna analiza zapotrzebowania na mieszkania w miastach powiatowych, mniejszych miastach, gminach miejsko-wiejskich i wiejskich, przeprowadzona przez Oddziały Terenowe KOWR, wykazała zapotrzebowanie na około 58 tys. mieszkań na obszarze tzw. „Polski powiatowej”.

Źródło finansowania: budżet państwa, środki KOWR, środki jednostek samorządu terytorialnego, środki BGK .

Podmiot odpowiedzialny: KPRM

II.1.19. Wspieranie rozproszonych, odnawialnych źródeł energii

Program priorytetowy „Wspieranie rozproszonych, odnawialnych źródeł energii” w części 1) „BOCIAN – Rozproszone, odnawialne źródła energii” zakłada wsparcie budowy, rozbudowy lub przebudowy instalacji odnawialnych źródeł energii o określonych mocach minimalnych i maksymalnych, a także instalacji hybrydowych. Dodatkowo wspierane są systemy magazynowania energii towarzyszące inwestycjom OZE, w szczególności magazyny ciepła i magazyny energii elektrycznej. W części 4) „Prosument - linia dofinansowania z przeznaczeniem na zakup i montaż mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii” wsparciu podlegają przedsięwzięcia polegające na zakupie i montażu małych instalacji lub mikroinstalacji odnawialnych źródeł do produkcji energii elektrycznej lub do produkcji ciepła i energii elektrycznej, na potrzeby istniejących lub będących w budowie budynków mieszkalnych jednorodzinnych lub wielorodzinnych. Celem programu jest ograniczenie lub uniknięcie emisji CO₂ poprzez zwiększenie produkcji energii z odnawialnych źródeł.

Źródło finansowania: budżet państwa.

Podmiot odpowiedzialny: NFOŚiGW

II.1.20. Energetyka rozproszona [do powiązania z Programem Kierunki rozwoju biogazowni rolniczych w Polsce w latach 2010-2020 oraz Wsparciem dla rozwoju energetyki prosumeckiej na obszarach wiejskich poprzez zwiększenie udziału OZE]

Projekt ma na celu rozwój i szerokie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (OZE) na obszarach wiejskich w zakresie pokrycia zapotrzebowania na energię (elektryczną, ciepło, biogaz) społeczności lokalnych. Ważnym działaniem będzie tworzenie instrumentów prawnych i finansowych pozwalających na rozwój lokalnych obszarów zrównoważonych energetycznie, np. w ramach spółdzielni energetycznych. Wykorzystanie OZE wiązać się będzie głównie z zagospodarowaniem produktów ubocznych z rolnictwa oraz przetwórstwa rolno-spożywczego

w biogazowniach rolniczych, których szacowany potencjał produkcji biogazu na 7,8 mld m³, obecnie wykorzystany jest w bardzo niewielkim stopniu (około 0,3 mld m³ w 2017 r.).

Przewidywanym efektem podjętych działań powinno być:

- podniesienie bezpieczeństwa energetycznego obszarów wiejskich oraz umożliwienie rozwoju nowych działalności, w tym pozarolniczych,
- obniżenie kosztów pozyskania energii i poprawa konkurencyjności podmiotów funkcjonujących na obszarach wiejskich,
- poprawa warunków życia, w tym stanu środowiska.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: ME, MliR

II.1.21. Wsparcie dla rozwoju energetyki prosumeckiej na obszarach wiejskich poprzez zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w ogólnej produkcji energii

Odnawialne źródła energii poprzez rozwój energetyki prosumenckiej mogą mieć znaczący wpływ na poprawę parametrów energii na terenach wiejskich, jak również zmniejszą straty przesyłowe. Rozwój energetyki prosumenckiej przyczyni się do podniesienia jakości energii na obszarach wiejskich oraz poprawi niezawodność dostaw, a także ustabilizuje warunki prowadzenia działalności rolniczej. Działania związane ze wspieraniem energetyki prosumeckiej (OZE) mogą być wspierane w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych na lata 2014-2020.

Źródło finansowania: środki UE (EFRR/RPO).

Podmiot odpowiedzialny: UM

Kierunek II.2. Dostępność cyfrowa obszarów wiejskich

Realizacja planowanych działań zapewni dostęp do szerokopasmowego Internetu na obszarach wiejskich, szybszy rozwój umiejętności cyfrowych mieszkańców wsi, upowszechnianie e-usług publicznych, podniesienie kompetencji cyfrowych nauczycieli i uczniów edukacji i nauce dzieci młodzieży, wykorzystanie technologii cyfrowych w rozwoju wsi i rolnictwa.

II.2.1. Narodowy Plan Szerokopasmowy

Zapewnienie wszystkim obywatelom dostępu do infrastruktury szerokopasmowej, umożliwiającej dostęp do szybkiego internetu, wpływającej na rozwój społeczeństwa cyfrowego, rozwój nowoczesnej edukacji, rozwój badań i innowacji, tworzenie jednolitego rynku cyfrowego, bezpieczny i szybki dostęp do elektronicznych usług publicznych oraz sprawną komunikację między instytucjami publicznymi, obywatelami i biznesem. Likwidacja barier administracyjno-prawnych w procesie inwestycyjnym w zakresie telekomunikacji oraz redukcja kosztów budowy infrastruktury telekomunikacyjnej, budowanie przyjaznego otoczenia dla inwestycji telekomunikacyjnych, stworzenie podstaw instytucjonalno-prawnych dla wdrożenia nowoczesnych technik komunikacyjnych (w tym 5G).

Źródło: Projekt SOR, Podmiot odpowiedzialny: MC

II.2.2. Ogólnopolska Sieć Edukacyjna

Dedykowana sieć łącząca wszystkie szkoły w Polsce, która zapewni dostęp do internetu, usług i treści edukacyjnych oraz zapewni bezpieczeństwo sieci.

Ogólnopolska Sieć Edukacyjna jest projektem komplementarnym z projektem Edukacj@ w społeczeństwie informacyjnym.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MC, MEN

II.2.3. Kompetencje w społeczeństwie informacyjnym

Realizacja działań na rzecz włączenia obywateli w kreowanie społeczeństwa informacyjnego poprzez ograniczenie zjawiska wykluczenia cyfrowego oraz rozwój umiejętności cyfrowych na każdym poziomie.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MliR

II.2.4. Wzmocnienie rozwoju społeczeństwa informacyjnego na obszarach wiejskich (w tym tworzenie platform i upowszechnianie e-usług publicznych)

Rozwój społeczeństwa informacyjnego jest kluczowy, aby obszary wiejskie korzystały nie tylko z zasobów lokalnych, ale także zlokalizowanych poza obszarami wiejskimi. W ramach Regionalnych Programów Operacyjnych możliwe jest wsparcie e-usług publicznych. Jest to szczególnie ważne dla mieszkańców obszarów wiejskich, aby udostępniony był jak najszerszy zakres usług publicznych świadczonych elektronicznie, umożliwiającą obywatelowi załatwienie danej sprawy na odległość.

Źródło finansowania: środki UE (EFRR/RPO).

Podmiot odpowiedzialny: UM

II.2.5. Edukacj@ w społeczeństwie cyfrowym

Zapewnienie wyposażenia i infrastruktury dla rozwijania kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania TIK w procesie edukacyjnym. Komponentem projektu będzie Ogólnopolska Sieć Edukacyjna.

Działania podjęte w ramach projektu pozwolą na podniesienie kompetencji cyfrowych nauczycieli, w tym związanych z bezpiecznym korzystaniem z TIK. Dostęp dla uczniów i nauczycieli do nieodpłatnych zasobów edukacyjnych pozwoli na równy dostęp do materiałów edukacyjnych niezależnie od miejsca zamieszkania.

Realizowany przez MEN wspólnie z MC projekt Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej umożliwi szkołom dostęp do szerokopasmowego Internetu pozwalającego efektywnie wykorzystywać otwarte środowiska i systemy edukacyjne oraz udostępniane w sieci otwarte i bezpłatne cyfrowe zasoby edukacyjne.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MEN, MC

Kierunek II.3. Dostępność wysokiej jakości usług publicznych

Podjęmowane działania poprawiają jakość i dostępności usług publicznych na obszarach wiejskich, do których zaliczono edukację, w tym edukację przedszkolną, szkolnictwo zawodowe, opiekę zdrowotną, opiekę nad matką z dzieckiem, osobami niepełnosprawnymi i seniorami, poprawę jakości działania instytucji publicznych i kultury oraz ułatwienia w zakresie podróżowania.

II.3.1. Wsparcie szkół wiejskich

Postępujący od kilkunastu lat spadek liczby jednostek wychowawczych na obszarach wiejskich powoduje wzrost nierówności dostępu do edukacji, którego skutkiem jest marginalizacja poszczególnych grup społecznych, zwłaszcza osób mieszkających w gminach o niewielkiej liczbie mieszkańców. Braki w dostępie dzieci i młodzieży do edukacji mogą przełożyć się na niższą frekwencję w szkole i osiągnięcia edukacyjne, a w przyszłości na niższe dochody mieszkańców obszarów z niskim dostępem do edukacji.

Niwelowanie powyższych nierówności w dostępie do kształcenia dzieci na wsi jest realizowane poprzez preferencje dla obszarów wiejskich w części oświatowej subwencji ogólnej, za pośrednictwem której jednostki samorządu terytorialnego otrzymują środki z budżetu państwa na realizację zadań oświatowych.

Źródło finansowania: budżet państwa.

Podmiot odpowiedzialny: MEN, MRiRW

II.3.2. Przedszkola na obszarach wiejskich

Pomimo istotnych postępów na obszarach wiejskich wciąż występują duże deficyty w zakresie wychowania przedszkolnego. W roku szkolnym 2016/2017 jedynie 61,6% dzieci na wsi w grupie wiekowej 3-5 lat brało udział w zajęciach przedszkolnych (w miastach 95,3%). Polityka samorządów gmin, wskazuje, iż przywiązują one dużą wagę do edukacji przedszkolnej. W ramach Regionalnych Programów Operacyjnych na lata 2014-2020, możliwe jest wsparcie dla edukacji przedszkolnej. Jest to szczególnie istotne na obszarach gdzie dostępność edukacji przedszkolnej jest ograniczona, tj. na obszarach wiejskich. Zapewnienie wsparcia dla najmłodszych dzieci przyczyni się do wczesnej identyfikacji i eliminacji barier już na pierwszych etapach edukacji.

Źródło finansowania: środki UE (EFRR, EFS/RPO).

Podmiot odpowiedzialny: UM

II.3.3. Nowoczesne kadry dla polskiego przemysłu (szkolnictwo zawodowe)

Kompleksowa polityka rozwoju kadr uwzględniająca nowy model współpracy szkolnictwa zawodowego z gospodarką, w tym m.in. kształcenie połączone z praktyką zawodową u pracodawcy, aktywny udział przemysłu w przygotowaniu programów nauczania, rozwój Centrów Kształcenia Praktycznego, modułowej oferty edukacyjnej, kwalifikacyjnych kursów zawodowych itp.

Źródło finansowania: Projekt SOR.

Podmiot odpowiedzialny: MEN

II.3.4. Szkoła dla innowatora

Przygotowanie kompleksowego systemu kształcenia innowatorów, obejmującego różne szczeble edukacji (m.in. przegląd i ewentualne uzupełnienie podstawy programowej kształcenia ogólnego o treści wspierające rozwijanie kompetencji proinnowacyjnych uczniów oraz wspieranie nauczycieli w zakresie doboru i stosowania metod nauczania rozwijających kompetencje proinnowacyjne uczniów) oraz wzmocnienie zasobów funkcjonujących w ramach tego systemu (kształcenie i doskonalenie nauczycieli).

Wdrożenie tego projektu pozwoli uczniom rozwijać szereg nowych umiejętności niezbędnych w przygotowaniu do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy, gdzie podstawą jest uczenie się przez całe życie. Ponadto wprowadzenie programowania na każdym etapie kształcenia, od pierwszej klasy szkoły podstawowej, pozwoli na zmniejszenie różnic edukacyjnych pomiędzy uczniami z terenów miejskich i wiejskich.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MEN

II.3.5. Kultura/Dziedzictwo/Wspólnota

Wdrożenie instrumentów wsparcia finansowego i pozafinansowego dla bibliotek, domów kultury oraz archiwów państwowych. Planowane jest uruchomienie trzech typów programów: – wspieranie projektów, które pozwolą bibliotekom funkcjonować jako lokalne centra aktywności społecznej oraz miejsca dostępu do wiedzy, jak również zdobywania umiejętności korzystania z nowych technologii; – wspieranie realizowanych przez archiwa państwowe projektów animacyjno-edukacyjnych, w ramach których wzmocniana będzie wiedza społeczności lokalnych o ich dziedzictwie historyczno-kulturowym, przy jednoczesnym uwzględnieniu rozwoju wspólnoty w oparciu o lokalne zasoby i potencjały oraz promocji regionów; – wspieranie projektów, w ramach których domy kultury będą animowały integrację lokalnych społeczności wokół kluczowych problemów lokalnych.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MKiDN

II.3.6. Rozwój czytelnictwa

Projekt ma na celu poprawę stanu czytelnictwa w Polsce poprzez wzmocnienie roli bibliotek publicznych, szkolnych i pedagogicznych jako lokalnych ośrodków życia społecznego stanowiących centrum dostępu do kultury i wiedzy.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MKiDN

II.3.7. Kolekcje

W ramach programu wspierane będą państwowe i samorządowe instytucje kultury, a także inne organizacje, w działaniach polegających na tworzeniu i rozwijaniu narodowych i regionalnych kolekcji sztuki współczesnej oraz kolekcji muzealnych, a także w działaniach na rzecz powstawania nowych dzieł muzycznych, ich prawykonania, popularyzacji i udostępniania w przestrzeni publicznej.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MKiDN

II.3.8. Projekt „Wspólny Bilet”

Wprowadzenie ułatwień dla podróżnego w zakresie planowania podróży, rezerwacji, zakupu biletu na podróż koleją. Projekt ma umożliwić pasażerowi zakup jednego biletu na cały przejazd koleją (wszystkie pociągi łączące punkt odjazdu z punktem przyjazdu), niezależnie od kanału sprzedaży i przewoźnika.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MI

II.3.9. Otwarte Dane Publiczne

Celem programu jest poprawa jakości i zwiększenie liczby danych dostępnych na portalu danepubliczne.gov.pl

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MC

II.3.10. Budowa obiektów sportowych na obszarach wiejskich

Dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej na budowę oraz modernizację obiektów sportowych na obszarach wiejskich w ramach następujących programów: Sportowa Polska – Program rozwoju regionalnej infrastruktury sportowej, Program modernizacji infrastruktury sportowej, Program rozwoju infrastruktury lekkoatletycznej, Program rozwoju szkolnej infrastruktury sportowej oraz Program rozwoju małej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej o charakterze wielopokoleniowym - Otwarte Strefy Aktywności (OSA). Uwzględnienie potrzeb mieszkańców obszarów wiejskich w zakresie dostępu do infrastruktury sportowej sprawia, że rozwój nowoczesnej infrastruktury sportowej jest w skali kraju równomierny.

Źródło finansowania: budżet państwa.

Podmiot odpowiedzialny: MSiT

II.3.11. Program Klub

Program wspierający działalność klubów sportowych (skierowaną do dzieci i młodzieży), które stanowią lokalne centra aktywności społecznej oraz są miejscem aktywnego spędzania czasu, budowania więzi społecznych i rozwijania kompetencji, takich jak umiejętność pracy w grupie, wytrwałość czy pracowitość.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MSiT

II.3.12. Reforma służby zdrowia

Zmiany i dostosowania w funkcjonowaniu systemu ochrony zdrowia, w tym reformy instytucjonalne i w zakresie finansowania świadczeń zdrowotnych, służące poprawie efektywności wykorzystania środków publicznych przeznaczanych na zdrowie, zarówno na szczeblu centralnym, jak i regionalnym.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MZ

II.3.13. Efektywna służba zdrowia

Pakiet programów na rzecz poprawy sytuacji w polskiej służbie zdrowia, obejmujących m.in. wprowadzenie organizacji opieki koordynowanej, mapowanie potrzeb zdrowotnych, określanie zapotrzebowania na personel medyczny (w tym kształcenie kadr), inwestycje w nowoczesną aparaturę i sprzęt medyczny, rozwój e-zdrowia, oraz budowanie systemów informacyjnych w ochronie zdrowia, przebudowa systemu refundacji wyrobów medycznych.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MZ

II.3.14. Zdrowa Mama

Działania szkoleniowe i informacyjne, mające na celu poprawę wiedzy społeczeństwa na temat zdrowia prokreacyjnego, poprawę kwalifikacji i umiejętności lekarzy i położnych, zapewnienie dostępu do kompleksowej diagnostyki i leczenia niepłodności, zabezpieczenie płodności wśród pacjentek leczących się z powodów onkologicznych (Program kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego), podniesienie jakości opieki okołoporodowej, udoskonalenie i rozwój profilaktyki dla kobiet w ciąży (i dzieci w okresie prenatalnym) oraz matki i dziecka po jego urodzeniu ze szczególnym uwzględnieniem upowszechniania karmienia piersią (Ogólnopolski program upowszechniania karmienia piersią).

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MZ

II.3.15. Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych

Mieszkańcy obszarów wiejskich powinni mieć zapewniony dostęp do wysokiej jakości usług społecznych. Wsparcie w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych dla działań realizowanych w gminach wiejskich m.in. w zakresie świadczenia spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych (w szczególności usług: środowiskowych, wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, opiekuńczych i zdrowotnych) w celu zwiększenia ich dostępności. Celem działania jest poprawa jakości oraz dostępu do poszczególnych usług społecznych na obszarach wiejskich.

Źródło finansowania: środki UE (EFS/RPO)

Podmiot odpowiedzialny: UM

II.3.16. Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej - działanie PROW 2014-2020

Projekt promuje włączenie społeczne. W zakresie działania uwzględniono zachowanie i ochronę dziedzictwa kulturowego oraz kształtowanie przestrzeni publicznej a także projekty dotyczące obiektów pełniących funkcje kulturalne. Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje: (i) budowę, modernizację lub wyposażanie budynków pełniących funkcje kulturalne, w tym świetlic i domów kultury; (ii) ukształtowanie przestrzeni publicznej zgodnie z wymaganiami ładu przestrzennego. W ramach projektu planowane jest wsparcie 470 operacji.

Budżet projektu: 315,6 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW). Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, UM

Kierunek II.4. Działania na rzecz pozytywnych zmian demograficznych

Zaplanowane działania będą wspierać wybrane grupy społeczeństwa, poprawiając ich sytuację i możliwości aktywnego partycypowania w życiu społeczności na obszarach wiejskich. Działania będą adresowane do młodych (rolników, studentów), rodzin (w tym kobiet w ciąży, z dzieckiem niepełnosprawnym, rodzin z dziećmi), seniorów. Podjęte inicjatywy dotyczą profilaktyki zdrowotnej, kształtowania zdrowych nawyków żywieniowych oraz opracowania polityki migracyjnej kraju.

II.4.1. Płatność dla młodych rolników – element systemu płatności bezpośrednich

Płatność dla młodych rolników kierowana jest do rolników, którzy po raz pierwszy rozpoczynają działalność w gospodarstwie rolnym lub którzy rozpoczęli już taką **działalność w ciągu 5 lat przed pierwszym złożeniem wniosku** w ramach jednolitej płatności obszarowej, oraz których wiek w pierwszym roku składania wniosku **nie przekracza 40 lat**. Ma ona formę płatności powierzchniowej. Przyznawana jest do powierzchni gruntów objętych jednolitą płatnością obszarową, nie **większej jednak niż 50 ha**. Realizacja tego działania/projektu pozytywnie wpłynie na poziom dochodów młodych rolników bez oddziaływania na wielkość i strukturę produkcji. W ten sposób wspierane będą zmiany pokoleniowe na wsi, z korzyścią dla konkurencyjności sektora rolnego.

Wysokość środków finansowych przeznaczonych na to działanie w 2017 r. wyniosła 293,7 mln zł. Zakłada się, że z działania/projektu do końca perspektywy finansowej 2014-2020 corocznie będzie korzystało ok. 130 tys. rolników. Prognozowane wydatki na lata 2018-2020 wynoszą 856,0 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFGR/system płatności bezpośrednich).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR.

II.4.2. Premie dla młodych rolników – działanie PROW 2014-2020

Projekt dotyczy zwiększenia rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach. Projekt wspiera również poprawę wyników gospodarczych i ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw a także podnoszenie konkurencyjności, której kluczowym czynnikiem jest wymiana pokoleniowa. Premia w wysokości 100 tys. zł, dla osób mających nie więcej niż 40 lat, które po raz pierwszy rozpoczynają prowadzenie gospodarstwa rolnego o wielkości ekonomicznej nie mniejszej niż 13 tys. euro i nie większej niż 150 tys. euro oraz powierzchni użytków rolnych nieprzekraczającej 300 ha i równej co najmniej średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w kraju lub - w przypadku województw o średniej niższej niż krajowa - średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w województwie. Liczba młodych rolników, którzy będą mogli uzyskać pomoc - ok. 29 tys. Budżet projektu: 3 093 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR.

II.4.3. Program kompleksowego wsparcia dla rodzin Za życiem

Kompleksowe rozwiązania, dotyczące wsparcia rodzin z osobą niepełnosprawną, w tym z dzieckiem niepełnosprawnym, w szczególności w obszarach dotyczących wsparcia dla kobiet w ciąży, wczesnego wspomagania dziecka i jego rodziny, usług wspierających i rehabilitacyjnych, zdrowotnych, edukacyjnych, wsparcia

mieszkaniowego, a także koordynacji, poradnictwa i informacji. Przyjęte w Programie rozwiązania mają na celu umożliwienie rzeczywistej i pełnej integracji społecznej osób niepełnosprawnych oraz wsparcie psychologiczne, społeczne, funkcjonalne i ekonomiczne ich rodzin. Niezależnie od tego Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego realizuje także działania wpisujące się w Program Za życiem, tj. turnusy rehabilitacyjne dla dzieci, oraz zasiłek chorobowy, macierzyński, zasiłek pogrzebowy oraz renta rodzinna.

Źródło: Projekt SOR, budżet państwa

Podmiot odpowiedzialny: MRPiPS, MRiRW

II.4.4. Polityka rodzinna i opieka nad dziećmi

Kompleksowe i systemowe wspieranie rodzin z dziećmi – uwzględnia m.in. systemowe zapewnienie opieki instytucjonalnej nad małymi dziećmi (do lat 3), umożliwiające aktywizację zawodową rodziców i opiekunów oraz program zwiększenia liczby miejsc wychowania przedszkolnego i podniesienie jakości edukacji przedszkolnej.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRPiPS

II.4.5. Program 500+

Program pozwala na dalszy rozwój skutecznej i efektywnej polityki rodzinnej, której głównym celem jest zachęcenie polskich rodzin do posiadania większej liczby dzieci, likwidacja kolejnych barier w posiadaniu dzieci oraz wprowadzanie kolejnych, znaczących ułatwień w ich wychowywaniu. Na wsi świadczenie wychowawcze trafia do 1,287 mln dzieci. W gminach miejsko-wiejskich z pomocy korzysta 0,9 mln dzieci, a w gminach miejskich ponad 1,433 mln dzieci. Od początku funkcjonowania programu do końca stycznia 2018 r. do rodzin w gminach wiejskich trafiło ponad 14,9 mld zł, w gminach miejsko-wiejskich ponad 0,9 mld zł, a w gminach miejskich ponad 16,5 mld zł.

Źródło finansowania: budżet państwa

Podmiot odpowiedzialny: MRPiPS

II.4.6. Leki 75+

Program zapewniający osobom po ukończeniu 75. roku życia bezpłatny dostęp do wybranych leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MZ

II.4.7. Zdrowsze społeczeństwo

Pakiet działań zdrowotnych, mających na celu poprawę sytuacji zdrowotnej społeczeństwa, poprzez wzmocnienie działań profilaktycznych, zwiększanie świadomości zdrowotnej i zdrowego stylu życia.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MZ

II.4.8. Program dla szkół (kontynuacja „Mleka w szkole” oraz „Owoce i warzywa w szkole”)

W celu poprawy nawyków żywieniowych dzieci a w szczególności zwiększenie owoców, warzyw, mleka w ich codziennej diecie realizowany jest Program dla szkół, do którego zgłosiło się ponad 13,1 tys. szkół podstawowych (12,5 tys. szkół podstawowych w komponencie mlecznym i 12,3 tys. szkół w komponencie owocowo-warzywnym). W każdym z komponentów weźmie udział po ponad 1,8 mln dzieci z grupy docelowej programu (klasy I-V), co stanowi ok. 92% dzieci z tych klas w całej Polsce.

Źródło finansowania: środki UE

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

II.4.9. Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo *Uczestnictwo* Solidarność

Reforma opieki nad osobami niesamodzielnymi, w tym: wypracowanie kryteriów oceny niesamodzielnności, uregulowanie zasad finansowania usług opiekuńczych, opracowanie strategii deinstytucjonalizacji usług oraz rozwój opieki formalnej w warunkach domowych i pół-stacjonarnych.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRPiPS

II.4.10. Poprawa sytuacji emerytów i rencistów

W ramach tego instrumentu podwyższono najniższe świadczenia emerytalno-rentowe do wysokości 1 000 zł. W ramach tej zmiany 340 tys. osobom uprawnionym do najniższych świadczeń emerytalno-rentowych rolniczych, podwyższono w marcu 2018 r. świadczenia do kwoty 1000 zł. Przywrócono, w tym dla rolników, powszechny wiek emerytalny, tj. 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn oraz objęto grupowym ubezpieczeniem od następstw nieszczęśliwych wypadków dzieci rolników (do ukończenia 16 roku życia) pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym.

Dzięki temu zapewniona została ochrona ubezpieczeniowa dla dzieci przebywających na terenie gospodarstw rolnych.

Źródło finansowania: budżet państwa

Podmiot odpowiedzialny: MRPiPS, MRiRW

II.4.11. Polityka migracyjna Polski

Opracowanie kompleksowego dokumentu przedstawiającego polski model aktywnej polityki migracyjnej, zakładającej m.in. usprawnienie zarządzania procesami emigracyjnymi, imigracyjnymi, integracji cudzoziemców oraz zachęty do ich osiedlania się w Polsce, z uwzględnieniem bezpieczeństwa państwa. Dokument stanowić będzie odpowiedź m.in. na potrzeby polityki gospodarczej w zakresie pozyskiwania pracowników cudzoziemskich o odpowiednich kompetencjach dla uzupełniania zasobów ludzkich na rynku pracy, wynikające z występujących trendów demograficznych.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MSWiA

II.4.12. Program Student Plus

Jednym z istotnych problemów demograficznych Polski jest odpływ młodych ludzi z mniejszych miejscowości i wsi, a tym samym wyludniania się niektórych regionów. Aby przeciwdziałać temu zjawisku proponuje się stworzenie systemu stypendialnego dla studentów, którzy po studiach będą mieszkać i pracować w mniejszych miejscowościach czy na obszarach wiejskich. Stypendium będzie przyznawane w trakcie trwania roku akademickiego, o jego przyznaniu decydować będzie komisja, w skład której wejdą także miejscowi przedsiębiorcy. W programie nie ma preferowanych kierunków studiów, dopuszcza się zarówno studia dziennie, jak i niestacjonarne.

Źródło: środki JST

Podmiot odpowiedzialny: JST

Kierunek II.5. Rewitalizacja wsi i małych miast

Prowadzone działania poprawią sytuację mieszkańców obszarów wiejskich z terenów zagrożonych trwałą marginalizacją, a także wesprą rewitalizację małych miast. Istotną rolę w działaniach na rzecz lokalnych społeczności będzie mieć nowopowstała instytucja - KOWR.

II.5.1. Pakiet działań na rzecz wsparcia samorządów w programowaniu i realizacji rewitalizacji

Upowszechnianie rewitalizacji jako ważnego elementu rozwoju miast, zapewniającego trwałość zasad i instrumentów, kompleksowość, mechanizmy finansowania, usprawnienia prawno-instytucjonalne oraz przejrzysty system monitorowania i ewaluacji (dedykowane programy z POPT) oraz budowa systemu bieżącego monitorowania działań rewitalizacyjnych.

Źródło: Projekt SOR Podmiot odpowiedzialny: MliR

II.5.2. Pakiet działań dla obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją

Pakiet będzie obejmował inicjatywy z zakresu m.in.: rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, aktywizacji lokalnych zasobów ludzkich, pobudzania lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych, a także poprawy dostępu mieszkańców do podstawowych usług publicznych. Jednym z elementów Programu będzie rewitalizacja obszarów defaworyzowanych, w tym po byłych państwowych gospodarstwach rolnych, polegająca na stworzeniu takich warunków bytowych, które zachęcałyby do pozostania w środowisku wiejskim, stworzenia trwałych więzi społecznych oraz warunków do alternatywnego wykorzystania dostępnych zasobów celem zwiększenia atrakcyjności obszarów oraz potencjału dochodowego miejscowej ludności. Do roku 2020 na terenie czterech gmin zostanie przeprowadzony pilotaż projektu, którego celem jest wypracowanie zestawu działań i przedsięwzięć pozwalających przezwyciężyć kluczowe dla danego obszaru zmarginalizowanego bariery rozwojowe.

Celem podjęcia tych działań jest osiągnięcie wymiernych efektów gospodarczych związanych z rozwojem przedsiębiorczości i ze wzrostem poziomu inwestycji na obszarach zagrożonych marginalizacją. Pakiet działań realizowany będzie przy wykorzystaniu oraz ukierunkowaniu dostępnych, a także nowych źródeł finansowych – głównie krajowych i regionalnych programów operacyjnych 2014-2020 (dostosowania programów operacyjnych do

potrzeb obszarów zmarginalizowanych, warianty: zmiana kryteriów wyboru projektów, odrębne środki w istniejących działaniach, wydzielenie nowych działań, inne w zależności od specyfiki regionalnej i istniejących już instrumentów terytorialnych), nowego Mechanizmu Norweskiego 2017+ i środków krajowych m.in. Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Polskiego Funduszu Rozwojowego, w zależności od możliwości ich włączenia w realizację Programu.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MliR

II.5.3. Włączenie KOWR w realizację działań na rzecz lokalnej społeczności

KOWR pomaga społecznością lokalnym poprzez przekazywanie nieodpłatne jednostkom samorządu terytorialnego gruntów na realizację zadań własnych. Nieodpłatne przekazywanie gruntów ma znaczący wpływ na poprawę życia ludzi zamieszkałych na terenach wiejskich, szczególnie popegeerowskich. Powstają na nich m.in.: szkoły, boiska sportowe, place zabaw i tereny rekreacyjne oraz obiekty użyteczności publicznej, jak: hydrofarmie, studnie głębinowe, przepompownie i oczyszczalnie ścieków, drogi dojazdowe, a od 2012 r. także nekropolie.

Nieodpłatne przekazania gruntów nie są jedyną formą pomocy, jaką KOWR (następca prawny ANR) udziela samorządom lokalnym. Od 1999 r. kieruje do gmin i spółdzielni mieszkaniowych środki finansowe w postaci bezzwrotnej pomocy. Od listopada 2010 r. z bezzwrotnej pomocy finansowej mogą korzystać jednostki państwowe i komunalne, przejmujące urządzenia, obiekty i sieci energetyczne, wodno-kanalizacyjne, ciepłownicze oraz telekomunikacyjne, które prowadzą działalność w tym zakresie. Od 2009 r. bezzwrotna pomoc finansowa jest udzielana w ramach *Programu pomocy środowiskom popegeerowskim*.

Bezzwrotna pomoc finansowa udzielana przez KOWR dotyczy remontów lub przebudowy budynków, lokali i obiektów infrastruktury technicznej, w tym przejętych dróg osiedlowych (dojazdowych), a także podłączenia przekazanych budynków i lokali do istniejących bądź budowanych sieci infrastruktury technicznej. Ponadto wsparcie jest udzielane na budowę budynków oraz lokali mieszkalnych, jak również nowych sieci infrastruktury technicznej, w przypadku gdy budowa zastępuje przekazane obiekty, których remont jest ekonomicznie nieuzasadniony.

Od początku funkcjonowania programu do chwili obecnej bezzwrotna pomoc finansowa przekroczyła 1 mld zł.

Źródło: budżet państwa, środki KOWR

Podmiot odpowiedzialny: KOWR, MRiRW

Kierunek II.6. Gospodarowanie zasobami środowiska i przestrzenią dla przyszłych pokoleń i wzrostu gospodarczego

Zaplanowane działania zapewnią racjonalne gospodarowanie środowiskiem, w tym związanym z produkcją rolną, w sposób chroniący i poprawiający jakość tych zasobów środowiska, pozwalając jednocześnie na ich wykorzystanie w produktywny sposób. Działania te obejmą także zarządzanie ryzykiem powodziowym, zabytkami, edukacją ekologiczną, turystyką. Efekty działań dotyczyć będą m.in. zachowania siedlisk i różnorodności biologicznej, ochrony i zarządzania wodami, poprawy jakości powietrza i adaptacji do zmian klimatycznych, gospodarki odpadami, gospodarki leśnej.

II.6.1. Płatność z tytułu praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska – element systemu płatności bezpośrednich

Wszyscy rolnicy uprawnieni do jednolitej płatności obszarowej są zobowiązani do realizacji zazielenienia. W zależności od powierzchni posiadanych w gospodarstwie gruntów ornych, udziału trwałych użytków zielonych oraz występowania trwałych użytków zielonych cennych przyrodniczo, rolnicy są zobowiązani do przestrzegania jednej, dwóch lub trzech praktyk zazielenienia. Realizacja tego działania/projektu pozytywnie wpłynie na poprawę wyników w zakresie oddziaływania na środowisko. W ten sposób wspierane są gospodarstwa, które już spełniają funkcje środowiskowe lub które zobowiązane są zmiany dotychczasowych praktyk w celu dostosowania do obowiązkowych wymogów środowiskowych.

Wysokość środków finansowych przeznaczonych na to działanie w 2017 r. wyniosła ok. 4,41 mld zł. W 2017 r. o płatność ubiegało się ok. 1,34 mln rolników, a stawka płatności wyniosła 309,77 zł/ha. Zakłada się, że z działania/projektu do końca perspektywy finansowej 2014-2020 corocznie będzie korzystało ok. 1,34 mln rolników. Prognozowane wydatki na lata 2018-2020 wynoszą 12 839,4 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFGR/system płatności bezpośrednich).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR.

II.6.2. Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000 – działanie PROW 2014-2020

Wsparcie skierowane jest do rolników gospodarujących na obszarach Natura 2000 i ma ułatwić producentom rolnym prowadzenie działalności rolniczej w zgodzie z podwyższonymi standardami środowiskowymi obowiązującymi na tych cennych przyrodniczo terenach. Pomoc jest przeznaczona na realizację inwestycji związanych z rolniczym wykorzystaniem łąk i pastwisk oraz produkcją zwierzęcą, w zakresie zwierząt trawożernych. Refundacja kosztów związanych z realizacją inwestycji w wysokości do 500 tys. zł na poziomie 50%, a w przypadku młodych rolników - do 60%.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW)

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR

II.6.3. Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów – działanie PROW 2014-2020

Celem jest sekwestracja dwutlenku węgla, wzmocnienie ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez tworzenie korytarzy ekologicznych oraz wyłączenie z użytkowania gruntów mało produktywnych i podatnych na zagrożenia (tj. erozja czy zanieczyszczenie wód). Realizacja tego działania pozytywnie wpłynie na zwiększenie obszarów leśnych poprzez zalesianie i tworzenie terenów zalesionych. Ponadto, przyczyni się do sekwestracji dwutlenku węgla oraz utrzymania i wzmocnienia ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez łączenie rozdrobnionych kompleksów leśnych. Pomoc obejmuje: **wsparcie na zalesienie** - jednorazową płatność za wykonanie zalesienia w wysokości od 4 984 zł/ha do 7 624 zł/ha; **premię pielęgnacyjną** - wypłacaną przez 5 lat na utrzymanie i pielęgnowanie uprawy w wysokości od 794 zł/ha/rok do 1 628 zł/ha/rok oraz **premię zalesieniową** - wypłacaną przez 12 lat na pokrycie utraconych dochodów z działalności rolniczej – 1 215 zł/ha/rok.

Dotychczas z budżetu PROW 2014-2020 wypłacono ok. 269,1 mln zł dla 16,5 tys. beneficjentów. Zakłada się, że liczba beneficjentów podlegających wsparciu w ramach działania zalesieniowego (poddziałanie 8.1) w całym

okresie programowania wyniesie ok. 18,5 tys. Budżet całego działania w całym okresie programowania wynosi ok 301 mln euro.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW)

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR

II.6.4. Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami – działanie PROW 2014-2020

Wsparcie ma ułatwić rolnikom kontynuowanie rolniczego użytkowania ziemi na obszarach o gorszych warunkach produkcyjnych. W dłuższej perspektywie wsparcie to ma zapewnić ciągłość rolniczego użytkowania ziemi, umożliwić zachowanie walorów krajobrazowych obszarów wiejskich oraz utrzymanie i promowanie zrównoważonych systemów działalności rolniczej na tych terenach. Realizacja tego działania pozytywnie wpłynie na utrzymanie żywotności obszarów wiejskich i na zachowanie różnorodności biologicznej. Udzielane wsparcie to płatność ryczałtowa, jednoroczna, do hektara użytków rolnych. Otrzyma ją mogą wszystkie gospodarstwa, które położone są w wyznaczonych obszarach ONW. Stawka płatności na 1 ha wynosi od 179 zł/ha do 450 zł/ha rocznie.

Dotychczas z budżetu PROW 2014-2020 wypłacono ok. 3,7 mld zł dla 803,0 tys. beneficjentów. Zakłada się, że z działania do końca perspektywy finansowej 2014-2020 corocznie będzie korzystało ok. 750 tys. beneficjentów. Budżet działania w całym okresie programowania wynosi ok. 1 983,3 mln euro.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW), budżet państwa.

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR

II.6.5. Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne – działanie PROW 2014-2020

Istotą działania jest promowanie wśród rolników praktyk sprzyjających ochronie środowiska i klimatu. Efektem stosowanych praktyk w ramach tego działania jest poprawa jakości gleb i wód, utrzymanie cennych siedlisk występowania wielu gatunków roślin i zwierząt (w tym na obszarach Natura 2000) oraz zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich, a także zachowanie różnorodności krajobrazu wiejskiego. Stawka płatności na 1 ha wynosi od 400 zł/ha do 1 964 zł/ha oraz stawka płatności dla zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt wynosi od 360 zł/szt. do 1 900zł/szt. rocznie.

Dotychczas z budżetu PROW 2014-2020 wypłacono ok. 2,1 mld zł dla 84,3 tys. beneficjentów. Zakłada się, że liczba beneficjentów podlegających wsparciu w ramach działania, w całym okresie programowania wyniesie ok. 110 tys. Budżet działania w całym okresie programowania wynosi ok. 1 366,7 mln euro.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW)

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR

II.6.6. Uruchomienie „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” tzw. programu azotanowego

Nowa ustawa *Prawo wodne*, w miejsce dotychczasowego wyznaczania obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenie azotanami pochodzenia rolniczego, wprowadziła dla wszystkich gospodarstw prowadzących

działalność rolniczą obowiązek realizowania programu azotanowego. Oczekiwanym efektem programu azotanowego jest osiągnięcie dobrego stanu wód poprzez dostosowanie praktyk rolniczych do rosnących wymagań środowiskowych. Wymagania te obecnie obejmują między innymi posiadanie: urządzeń do przechowywania stałych i płynnych nawozów naturalnych (płyty i zbiorniki), urządzeń do przechowywania kiszzonek, sprzętu do precyzyjnego stosowania nawozów, czy też planów nawożenia azotem.

Pomoc dla gospodarstw w związku z wdrożeniem działań inwestycyjnych programu azotanowego szacowana jest na ok. 1,3 mld zł. Finansowanie będzie realizowane poprzez instrumenty zwrotne ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, a także uzupełniająco ze środków PROW 2014-2020.

Źródło finansowania: środki NFOŚiGW oraz WFOŚiGW.

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, NFOŚiGW, WFOŚiGW, MŚ, MGMIŻŚ.

II.6.7. Uruchomienie Programu finansowania zabiegów wapnowania gleb

Celem programu wapnowania gleb jest utrzymanie i podnoszenie potencjału produkcyjnego polskiego rolnictwa dla zapewnienia samowystarczalności żywnościowej i zabezpieczenia surowców dla przetwórstwa i przemysłu rolno-spożywczego. Wapnowanie gleb najsilniej zakwaszonych zwiększa plonowanie roślin nawet o ponad 25%. Ponadto uregulowany odczyn gleby zdecydowanie wpływa również na ochronę środowiska wodnego i poprawę jakości gleb poprzez zmniejszenie przenikania azotu i fosforu do wód. Dla realizacji tych celów konieczne jest uruchomienie dla rolników **programu finansowania zabiegów wapniowania gleb** w Polsce.

Równoległe z programem finansowania będą prowadzone działania informacyjne i doradcze dla rolników, których efektem będzie opracowanie i wdrożenie rozwiązań mających wpływ na zwiększenie arealu gleb, które będą wapnowane na podstawie analizy próbek gleb i zaleceń nawozowych.

Źródło finansowania: środki WFOŚiGW, MRiRW.

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW.

II.6.8. Opracowanie planów zarządzania ryzykiem powodziowym

Wprowadzone przez Dyrektywę Powodziową UE plany zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP) obejmują wszystkie aspekty zarządzania ryzykiem powodziowym, w szczególności działania ukierunkowane na zapobieganie, ochronę i właściwe przygotowanie, w tym prognozowanie powodzi i systemy wczesnego ostrzegania, z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych obszarów dorzecza. Rada Ministrów przyjęła plany zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy Odry, Wisły oraz Pregoi w formie rozporządzeń Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r.

W dokumentach tych wskazano potrzebę realizacji działań z zakresu retencji, wśród których wymienić można: zwiększenie retencji na obszarach rolniczych oraz na obszarach zurbanizowanych, zwiększenie retencji leśnej w zlewni, odtwarzanie retencji dolinowej rzek oraz budowę obiektów retencjonujących wodę.

Źródło finansowania: środki UE (PO PT)

Podmiot odpowiedzialny: PGW Wody Polskie.

II.6.9. Opracowanie aktualizacji planów gospodarowania wodami

Plany gospodarowania wodami, wynikające z Ramowej Dyrektywy Wodnej UE, są podsumowaniem wszelkich informacji i działań jakie zostały zebrane i wypracowane w całym procesie planistycznym. W aktualizacji planów gospodarowania wodami (aPGW) znajdują się treści umożliwiające realizację szeregu inwestycji, których celem jest retencja wód oraz przeciwdziałanie skutkom suszy. Wśród tego typu inwestycji wyróżnić można prace w korycie rzeki, których celem jest zwiększenie możliwości retencjonowania wód w dolinie, a także inwestycje których celem jest budowa zbiorników wodnych, budowli piętrzących oraz spowalnianie spływu powierzchniowego. Obecnie prowadzone są prace zmierzające do opracowania II aktualizacji planów gospodarowania wodami (II aPGW, 3 cykl planistyczny, 2016-2021).

Źródło finansowania: budżet państwa, środki UE (PO PT)

Podmiot odpowiedzialny: PGW Wody Polskie.

II.6.10. Kodeks urbanistyczno-budowlany (KUB)

Kompleksowa regulacja zakładająca osiągnięcie trzech głównych celów: 1) przywrócenia i utrwalenia ładu przestrzennego, 2) usprawnienia procesów inwestycyjno-budowlanych, 3) Zapewnienia sprawnej i terminowej realizacji inwestycji celu publicznego. Kodeks ustanawia nowe podstawy normatywne systemu planowania przestrzennego na wszystkich poziomach, zapewniając mu skuteczność oraz należyte powiązanie z polityką rozwoju i polityką finansową. Zapobiega chaotycznej suburbanizacji i przywraca racjonalność procesów gospodarowania przestrzenią. Ustanawia silne podstawy dla sprawnej realizacji procesów inwestycyjno-budowlanych, zapewniając inwestorom stabilność warunków inwestowania. Zabezpiecza interes publiczny w sferze inwestycji celu publicznego, zastępując wszystkie obowiązujące specustawy jednolitą ścieżką przygotowania i realizacji inwestycji. Zaproponowane regulacje poprawią funkcjonowanie planowania przestrzennego, by w efekcie osiągnąć racjonalizację wydatków publicznych na rozwój i późniejszą eksploatację infrastruktury.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MliR

II.6.11. Przestrzeń dla wszystkich

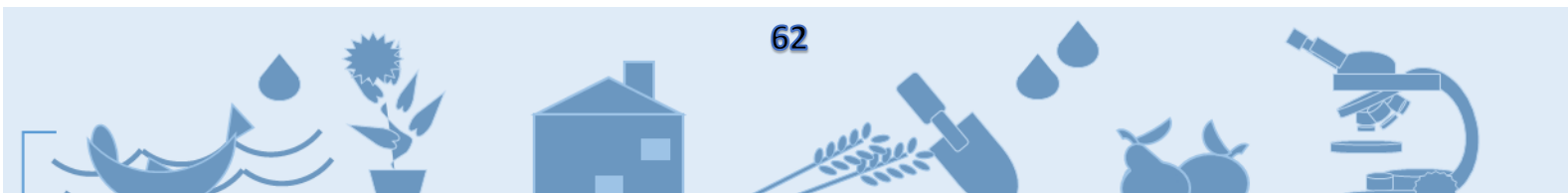
Standardy dostępności definiujące rozwiązania techniczne i przestrzenne, zgodne z zasadami projektowania uniwersalnego, w celu zapewnienia pełnej dostępności przestrzeni publicznej (w tym dostosowywania środków transportu) do potrzeb osób o ograniczonej sprawności lub mobilności.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MliR

II.6.12. Edukacja ekologiczna

W ramach programu priorytetowego pn. „Edukacja ekologiczna” dofinansowaniu podlegają przedsięwzięcia edukacyjne, przyczyniające się do realizacji zasad zrównoważonego rozwoju, wsparcia w zakresie realizacji polityki ochrony środowiska oraz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, m.in. w zakresie: ochrony atmosfery i klimatu, bezpieczeństwa ekologicznego, gospodarki odpadami, różnorodności biologicznej lub gospodarowania na

obszarach prawem chronionych, ochrony krajobrazu, racjonalnego gospodarowania zasobami, ochrony wód i gospodarki wodnej. Celem programu jest podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej i kształtowanie postaw ekologicznych społeczeństwa poprzez promowanie zasad zrównoważonego rozwoju, w tym: upowszechnianie wiedzy z zakresu ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju; kształtowanie zachowań prośrodowiskowych ogółu społeczeństwa, w tym dzieci i młodzieży; aktywizacja społeczna – budowanie społeczeństwa obywatelskiego w obszarze ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju.

Źródło finansowania: budżet państwa, środki UE (EFRR/POLIŚ)

Podmiot odpowiedzialny: NFOŚiGW

II.6.13. Czyste powietrze

Zintegrowane działania mające na celu kompleksową poprawę jakości powietrza do stanu niepowodującego większego narażenia zdrowia ludzkiego oraz środowiska, zgodnego z prawodawstwem unijnym, a w dalszej perspektywie z wytycznymi WHO, a także wzrost świadomości społecznej. Projekt obejmuje m.in. rozwój mechanizmów kontrolowania źródeł niskiej emisji, standaryzację urządzeń grzewczych i paliw stałych, dostosowanie mechanizmów finansowych i ich społeczną dostępność oraz stworzenie ram prawnych sprzyjających realizacji efektywnych działań, wynikających z Krajowego Programu Ochrony Powietrza, jak również z programów ochrony powietrza szczebla wojewódzkiego i lokalnego oraz planów działań krótkoterminowych, sporządzanych dla stref, w których zostały stwierdzone przekroczenia norm jakości powietrza, w tym wprowadzenie do obiegu prawnego brakujących pojęć (np. niska emisja).

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MŚ

II.6.14. Termomodernizacja budynków mieszkalnych

Na obszarach wiejskich planuje się również podjęcie działań mających na celu ochronę powietrza i jego poprawę w domach jednorodzinnych poprzez ich termomodernizację. Działania te obejmują:

- ocieplenie przegród zewnętrznych budynku oddzielających pomieszczenia ogrzewane od środowiska zewnętrznego,
- ocieplenie przegród wewnętrznych budynku oddzielających pomieszczenia ogrzewane od nieogrzewanych,
- wymianę stolarki zewnętrznej (np. okna, drzwi balkonowe),
- montaż lub modernizacja instalacji wewnętrznych ogrzewania i ciepłej wody użytkowej,
- zastosowanie odnawialnych źródeł energii cieplnej i elektrycznej (w tym kolektory słoneczne, mikroinstalacje fotowoltaiczne),
- wymianę źródeł ciepła starej generacji opalanych paliwem stałym na potrzeby c.o. lub c.o i c.w.u. (np. węzły ciepłownicze, kotły na paliwo stałe, systemy ogrzewania elektrycznego, pompy ciepła),
- montaż wentylacji mechanicznej wraz z odzyskiem ciepła.

Źródło finansowania: NFOŚiGW, WFOŚiGW.

Podmiot odpowiedzialny: MŚ

II.6.15. Wsparcie dla termomodernizacji energetycznej budynków publicznych oraz mieszkalnych na obszarach wiejskich

Duży potencjał oszczędności energii związany z modernizacją energetyczną budynków (z możliwością zmniejszenia nadmiernego zużycia energii przez budynki publiczne i mieszkalne) jest szansą na ograniczenie zanieczyszczenia środowiska, a także na zmniejszenie kosztów eksploatacji tych budynków. Redukcja kosztów ogrzewania pozwala na obniżenie kosztów funkcjonowania instytucji publicznych, a także przekłada się na stan budżetów gospodarstw domowych. Tego typu projekty są realizowane w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych.

Źródło finansowania: środki UE (EFRR/RPO).

Podmiot odpowiedzialny: UM

II.6.16. Kompleksowy program adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatycznych do roku 2020

Program realizowany przez PGL LP w perspektywie finansowej na lata 2014-2020 w celu zapobiegania powstawaniu lub minimalizacji negatywnych skutków zjawisk naturalnych (suszy i pożarów), niszczącego działania wód wezbraniowych, powodzi i podtopień poprzez rozwój systemów małej retencji, przeciwdziałanie nadmiernej erozji gleb, wzmocnienie odporności ekosystemów leśnych zagrożonych postępującymi zmianami klimatu.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MŚ

II.6.17. Leśne Gospodarstwa Węglowe

Projekt dotyczy opracowania i zastosowania efektywnego modelu pochłaniania dwutlenku węgla przez lasy polskie, w tym pozostające w zarządzie PGL LP, promowania działalności dodatkowej w gospodarce leśnej, wspomagającej pochłanianie CO₂ (główny gaz cieplarniany), udoskonalenie sposobu raportowania pochłaniania CO₂ w lasach polskich (w ramach Protokołu z Kioto i Porozumienia Paryskiego) oraz w Zintegrowanym Systemie Informatycznym Lasów Państwowych.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MŚ

II.6.18. Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej

W ramach programu priorytetowego pn. „Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej” dofinansowaniu podlega m.in.: przeciwdziałanie klęskom żywiołowym i likwidowanie ich skutków dla środowiska; przedsięwzięcia związane z ochroną i przywracaniem chronionych gatunków roślin lub zwierząt; przedsięwzięcia związane z ochroną przyrody, w tym urządzenie i utrzymanie terenów zieleni, zadrzewień, zakrzewień oraz parków; zadania związane ze zwiększaniem lesistości kraju oraz zapobieganiem szkodom w lasach i likwidacją tych szkód, spowodowanych przez czynniki biotyczne i abiotyczne. Celem programu jest powstrzymanie procesu utraty różnorodności biologicznej i krajobrazowej, odtworzenie i wzbogacenie zasobów przyrody oraz skuteczne zarządzanie gatunkami i siedliskami (w tym rozpoznanie pojawiających się zagrożeń), a także wzmocnienie działań z zakresu edukacji ekologicznej służących ochronie przyrody.

Źródło finansowania: budżet państwa, środki UE (EFRR/POIiŚ)

Podmiot odpowiedzialny: MŚ

II.6.19. Budowa Domu Polskich Turystycznych Marek Terytorialnych wraz z systemem koordynacji polityki turystycznej

Stworzenie systemowych i kompleksowych rozwiązań prawnych, organizacyjnych, finansowych i narzędziowych w zakresie integracji, koordynacji, komercjalizacji i internacjonalizacji polskich, markowych produktów turystycznych opartych na potencjale kulturowym i przyrodniczym kraju. Ważne będzie wykorzystanie turystycznego potencjału obszarów wiejskich, jako szansy pełnego włączenia tych obszarów w procesy rozwojowe zachodzące w kraju, dbając aby obszary wiejskie dostarczały dóbr publicznych i rynkowych z zachowaniem unikalnych walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych dla przyszłych pokoleń. Efektem tych działań będzie rozwój sektora gospodarki turystycznej w Polsce.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MSiT

II.6.20. Wsparcie w zakresie ochrony zabytków na obszarach wiejskich

Ochrona, renowacja i promocja zabytków zlokalizowanych na obszarach wiejskich zwiększa potencjał turystyczny tych obszarów i może przyczynić się do ich rozwoju. W ramach Regionalnych Programów Operacyjnych możliwe jest wspieranie przedsięwzięć dotyczących prac konserwatorskich, restauratorskich, odbudowy, przebudowy przy obiektach zabytkowych wraz z towarzyszącą infrastrukturą techniczną, informacyjną oraz zagospodarowaniem terenu wokół obiektów dziedzictwa kulturowego, dostosowanie tych obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Źródło finansowania: środki UE (EFRR/RPO).

Podmiot odpowiedzialny: UM

II.6.21. Wsparcie dla projektów na rzecz gospodarowania odpadami na obszarach wiejskich

Uporządkowanie kwestii dotyczących gospodarki odpadami jest jednym z kluczowych wyzwań dotyczących ochrony środowiska na obszarach wiejskich. Konieczna są działania na rzecz stopniowego przechodzenia z systemu polegającego na składowaniu odpadów na system wspierający przetworzenie i odzysk surowców oraz wykorzystanie odpadów. Docelowo, system gospodarowania odpadami na obszarach wiejskich, powinien być oparty na hierarchii sposobów postępowania z odpadami (kolejno: zapobieganie powstawaniu odpadów, przygotowanie do ponownego użycia, recykling, inne procesy odzysku oraz unieszkodliwianie).

Działania dotyczące gospodarki odpadami są realizowane w ramach Regionalnych Programach Operacyjnych.

Źródło finansowania: środki UE (EFRR/RPO).

Podmiot odpowiedzialny: UM

II.6.22. Projekty dotyczące usuwania azbestu

W wielu gminach wiejskich wyzwaniem pozostaje konieczność usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, obiektów użyteczności publicznej, innych nieruchomości. W ramach Regionalnych Programów Operacyjnych możliwe jest wspieranie projektów dotyczących unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych, przede wszystkim kompleksowe programy usuwania i unieszkodliwiania azbestu.

Źródło finansowania: środki UE (EFRR/RPO).

Podmiot odpowiedzialny: UM

Kierunek II.7. Adaptacja rolnictwa i rybactwa do zmian klimatu oraz ich udział w przeciwdziałaniu tym zmianom

Interwencje na rzecz adaptacji i przeciwdziałania zmianom klimatycznym wpisane są w wiele projektów i działań zawartych w Pakcie. Ich realizacja przyczyni się do lepszego uwzględniania w procesach inwestycyjnych aspektów klimatycznych, w szczególności emisyjności, wodo- i energochłonności. Dzięki temu presja rolnictwa na klimat będzie mniejsza, a adaptacja sektora do tych zmian będzie mniej kosztowna.

Kierunek interwencji o charakterze horyzontalnym. Do jego realizacji przyczyniają się m.in. następujące działania/projekty:

- Płatność z tytułu praktyk korzystnych dla środowiska i klimatu – element systemu płatności bezpośrednich;
- Płatność do roślin wysokobiałkowych – element systemu płatności bezpośrednich;
- Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne – działanie PROW 2014-2020;
- Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000 – działanie PROW 2014-2020;
- Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN – działanie PROW 2014-2020;
- Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów – działanie PROW 2014-2020;
- Rolnictwo ekologiczne – działanie PROW 2014-2020;
- Leśne Gospodarstwa Węglowe;
- Wspieranie rozproszonych, odnawialnych źródeł energii;
- Energetyka rozproszona;
- Wsparcie dla rozwoju energetyki prosumeckiej na obszarach wiejskich poprzez zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w ogólnej produkcji energii;
- Program Kierunki rozwoju biogazowni rolniczych w Polsce w latach 2010-2020;
- Program pn. Termomodernizacja budynków mieszkalnych.

Źródło finansowania: środki UE (EFGR/system płatności bezpośrednich, EFRROW/PROW, EFRR, EFS/POIŚ, RPO), projekty SOR, budżet państwa, BOŚ

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ME, MPiT, MŚ, NFOŚiGW, WFOŚiGW, UM

Kierunek II.8. Gospodarka o obiegu zamkniętym i biogospodarka (w tym OZE)

Realizacja poniższych działań będzie służyła rozwojowi odnawialnych źródeł energetyki na obszarach wiejskich, w tym energetyki prosumenckiej, biogazowni rolniczych. Wspierane będą także klastry energii, spółdzielnie energetyczne. Opracowany zostaną założenia transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym. Powstaną nowe możliwości zbytu dla biomasy rolniczej poprawiające opłacalność produkcji rolnej.

II.8.1. Mapa drogowa w zakresie transformacji w kierunku gospodarki o zamkniętym obiegu

Opracowanie dokumentu o charakterze wykonawczym, identyfikującego działania na rzecz zwiększenia wydajności wykorzystania zasobów i ograniczenia powstawania odpadów.

Źródło: Projekt SOR Podmiot odpowiedzialny: MPiT

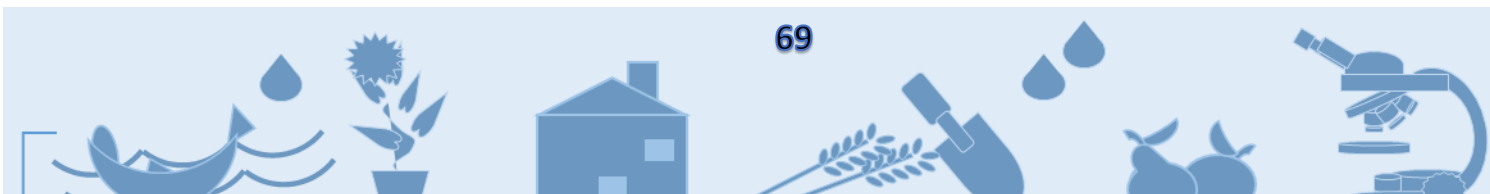

Lista projektów Paktu dla obszarów wiejskich służących poprawie jakości życia i środowiska na obszarach wiejskich

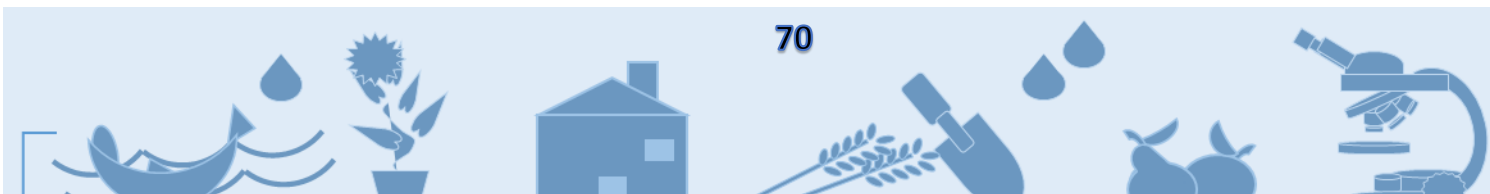
Kierunek interwencji SZRWRiR w Filarze II	Działanie/Projekt Paktu	Źródło finansowania	Podmiot odpowiedzialny	Wpływ na inne filary
II.1. Rozwój infrastruktury technicznej obszarów wiejskich	Program rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2016-2019	budżet państwa, środki gmin i powiatów	MI	III
	Program na rzecz Rozwoju oraz Konkurencyjności Regionów poprzez Wsparcie Lokalnej Infrastruktury Drogowej	budżet państwa, środki gmin i powiatów	MliR, środki wojewodów, gmin i powiatów	III
	Inwestycje w drogi lokalne	środki UE (EFRR/RPO)	UM	III
	Wsparcie budowy dróg lokalnych - działanie w ramach PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, samorządy województw	III
	Krajowy Program Kolejowy	Projekt SOR	MI	III
	Program zarządzania i przebudowy dworców kolejowych	Projekt SOR	MI	III
	Program wieloletni w zakresie finansowania kosztów zarządzania infrastrukturą kolejową, w tym jej utrzymania i remontów	Projekt SOR	MI	III
	Unowocześnienie parku taboru kolejowego (pasażerskiego i towarowego)	Projekt SOR	MI	III
	Rozwój infrastruktury kolejowej	środki UE (EFRR/RPO)	UM	III
	Infrastruktura dla rozwoju obszarów wiejskich	Projekt SOR	MRiRW	III
	Modernizacja lokalnej infrastruktury energetycznej w celu zmniejszenia ryzyka wystąpienia przerw w dostawach energii na obszarach wiejskich	środki UE (EFRR/POLIŚ, RPO)	MliR, UM	III
	Budowa sieci gazowych	budżet państwa	ME	III
	Gospodarka wodno-ściekowa na obszarach wiejskich - działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, UM	III
	Inwestycje w sieć wodociągowo-kanalizacyjną na obszarach wiejskich	środki UE (EFRR/RPO)	UM	III
	Wsparcie dla projektów na rzecz małej retencji	środki UE (EFRR/RPO)	UM	I
	Woda dla rolnictwa	Projekt SOR	MRiRW	I

	Narodowy Program Mieszkaniowy	Projekt SOR	KPRM	III
	Włączenie KOWR w realizację narodowego programu mieszkaniowego „Mieszkanie Plus”	budżet państwa, środki KOWR, środki JST, BGK	KPRM	III
	Wspieranie rozproszonych, odnawialnych źródeł energii	budżet państwa	NFOŚiGW	
	Energetyka rozproszona	Projekt SOR	ME, MiIR	III
	Wsparcie dla rozwoju energetyki prosumenckiej na obszarach wiejskich poprzez zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w ogólnej produkcji energii	środki UE (EFRR/RPO)	UM	
II.2. Dostępność cyfrowa obszarów wiejskich	Narodowy Plan Szerokopasmowy	Projekt SOR	MC	III
	Ogólnopolska Sieć Edukacyjna	Projekt SOR	MC, MEN	III
	Kompetencje w społeczeństwie informacyjnym	Projekt SOR	MiIR	III
	Wzmocnienie rozwoju społeczeństwa informacyjnego na obszarach wiejskich (w tym tworzenie platform i upowszechnianie e-usług publicznych)	środki UE (EFRR/RPO)	UM	I/III
	Edukacj@ w społeczeństwie cyfrowym	Projekt SOR	MEN, MC	III
II.3. Dostępność wysokiej jakości usług publicznych	Wsparcie szkół wiejskich	budżet państwa	MEN, MRiRW	III
	Przedszkola na obszarach wiejskich	środki UE (EFRR, EFS/RPO)	UM	III
	Nowoczesne kadry dla polskiego przemysłu (szkolnictwo zawodowe)	Projekt SOR	MEN	III
	Szkoła dla innowatora	Projekt SOR	MEN	I/III
	Kultura/Dziedzictwo/Wspólnota	Projekt SOR	MKIDN	
	Rozwój czytelnictwa	Projekt SOR	MKIDN	
	Kolekcje	Projekt SOR	MKIDN	
	Projekt „Wspólny Bilet”	Projekt SOR	MI	III
	Otwarte Dane Publiczne	Projekt SOR	MC	IV
	Budowa obiektów sportowych na obszarach wiejskich	budżet państwa	MSiT	
	Program Klub	Projekt SOR	MSiT	
	Reforma służby zdrowia	Projekt SOR	MZ	

	Efektywna służba zdrowia	Projekt SOR	MZ		
	Zdrowa Mama	Projekt SOR	MZ		
	Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych	środki UE (EFS/RPO)	UM		
	Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej - działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, UM	III	
II.4. Działania na rzecz pozytywnych zmian demograficznych	Płatność dla młodych rolników – element systemu płatności bezpośrednich	środki UE (EFGR/system płatności bezpośrednich)	MRiRW, ARiMR		
	Premie dla młodych rolników – działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, ARiMR	I	
	Program kompleksowego wsparcia dla rodzin Za życiem	Projekt SOR, budżet państwa	MRPiPS, MRiRW		
	Polityka rodzinna i opieka nad dziećmi	Projekt SOR	MRPiPS	III	
	Program 500+	budżet państwa	MRPiPS	III	
	Leki 75+	Projekt SOR	MZ		
	Zdrowsze społeczeństwo	Projekt SOR	MZ		
	Program dla szkół (kontynuacja „Mleka w szkole” oraz „Owoce i warzywa w szkole”)	środki UE	MRiRW		
	Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo *Uczestnictwo* Solidarność	Projekt SOR	MRPiPS		
	Poprawa sytuacji emerytów i rencistów	budżet państwa	MRPiPS, MRiRW		
	Polityka migracyjna Polski	Projekt SOR	MSWiA	III/IV	
	Program Student Plus	środki JST	JST	III	
	II.5. Rewitalizacja wsi i małych miast	Pakiet działań na rzecz wsparcia samorządów w programowaniu i realizacji rewitalizacji	Projekt SOR	MiIR	III
		Pakiet działań dla obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją	Projekt SOR	MiIR	III
Włączenie KOWR w realizację działań na rzecz lokalnej społeczności		budżet państwa, środki KOWR	KOWR, MRiRW		
II.6. Gospodarowanie zasobami środowiska i przestrzenią dla przyszłych pokoleń i	Płatność z tytułu praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska – element systemu płatności bezpośrednich	środki UE (EFGR/system	MRiRW, ARiMR	I	

PAKT DLA OBSZARÓW WIEJSKICH 2020 (2030)

wzrostu gospodarczego		płatności bezpośrednich)		
	Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000 – działanie PROW 2014-2020.	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, ARiMR	I
	Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów – działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, ARiMR	
	Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami – działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, ARiMR	
	Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne – działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, ARiMR	
	Uruchomienie „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” tzw. programu azotanowego	środki NFOŚiGW oraz WFOŚiGW	MRiRW, NFOŚiGW, WFOŚiGW, MŚ, MGiZ	
	Uruchomienie Programu finansowania zabiegów wapnowania gleb	środki WFOŚiGW, MRiRW	MRiRW	
	Opracowanie planów zarządzania ryzykiem powodziowym	środki UE (PO PT)	PGW Wody Polskie.	I
	Opracowanie aktualizacji planów gospodarowania wodami	budżet państwa, środki UE (PO PT)	PGW Wody Polskie	
	Kodeks urbanistyczno-budowlany (KUB)	Projekt SOR	MliR	III
	Przestrzeń dla wszystkich	Projekt SOR	MliR	
	Edukacja ekologiczna	budżet państwa, środki UE (POLiŚ)	NFOŚiGW	
	Czyste powietrze	Projekt SOR	MŚ	
	Termomodernizacja budynków mieszkalnych	NFOŚiGW, WFOŚiGW	MŚ	
	Wsparcie dla termomodernizacji energetycznej budynków publicznych oraz mieszkalnych na obszarach wiejskich	środki UE (EFRR/RPO)	UM	
	Kompleksowy program adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatycznych do roku 2020	Projekt SOR	MŚ	
	Leśne Gospodarstwa Węglowe	Projekt SOR	MŚ	

	Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej	budżet państwa, środki UE (POLiŚ)	MŚ	
	Budowa Domu Polskich Turystycznych Marek Terytorialnych wraz z systemem koordynacji polityki turystycznej	Projekt SOR	MSiT	III
	Wsparcie w zakresie ochrony zabytków na obszarach wiejskich	środki UE (EFRR/RPO)	UM	
	Wsparcie dla projektów na rzecz gospodarowania odpadami na obszarach wiejskich	środki UE (EFRR/RPO)	UM	
	Projekty dotyczące usuwania azbestu	środki UE (EFRR/RPO)	UM	
II.7. Adaptacja rolnictwa i rybactwa do zmian klimatu oraz ich udział w przeciwdziałaniu tym zmianom	<i>Kierunek interwencji o charakterze horyzontalnym</i>	środki UE (EFGR/system płatności bezpośrednich, EFRROW/PROW, EFRR, EFS/POLiŚ, RPO), projekty SOR, budżet państwa, BOŚ	MRiRW, ME, MPiT, MŚ, NFOŚiGW, WFOŚiGW, UM	
II.8. Gospodarka o obiegu zamkniętym i biogospodarka (w tym OZE)				
	Mapa drogowa w zakresie transformacji w kierunku gospodarki o zamkniętym obiegu	Projekt SOR	MPiT	III

Filar III: Pozarolnicze miejsca pracy i aktywne społeczeństwo

Dalszy rozwój obszarów wiejskich, w tym wzrost poziomu dochodów ludności oraz zmiany strukturalne w rolnictwie, będzie zależał od m.in.: (1) wzrostu przedsiębiorczości wykorzystującej lokalne potencjały i zwiększającej zasoby miejsc pracy poza rolnictwem, (2) poprawy mobilności międzysektorowej zasobów pracy w rolnictwie oraz (3) zwiększenia kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszarów wiejskich.

Deficyt wolnych miejsc pracy, niski poziom przedsiębiorczości i kwalifikacji mieszkańców sprawiają, iż mimo nadwyżki siły roboczej na obszarach wiejskich notuje się jej powolny przepływ do innych sektorów gospodarki. Stąd **działania filaru III zapewnią m.in. wsparcie podnoszenia kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszarów wiejskich i reorientacji zawodowej oraz lepsze ukierunkowanie szkoleń i doradztwa zawodowego na potrzeby lokalnego rynku pracy. Wzmocnieniem tych działań będzie tworzenie warunków dla rozwoju edukacji i wyrównywanie szans w dostępie do usług edukacyjnych.**

W kontekście zmian demograficznych prowadzone będą działania na rzecz włączenia społecznego osób starszych i kobiet oraz osób pragnących znaleźć pracę poza sektorem rolnym, często wykluczonych z rynku pracy. Działania filaru III zapewnią także wzrost aktywności społeczności lokalnych oraz rozwój przedsiębiorczości społecznej na obszarach wiejskich.

Oddolne włączenie lokalnej społeczności (w tym m.in. Lokalnych Grup Działania) w procesy rozwojowe kraju i w politykę rozwoju w szerokim kontekście przyczyni się do budowania kapitału społecznego. **Sprzyjać tym procesom będzie również promocja instrumentów współpracy i partnerstwa – włączania mieszkańców obszarów wiejskich w działania rozwojowe w ramach RLKS i innych podobnych instrumentów wspieranych w ramach wszystkich funduszy UE oraz środkami krajowymi.**

Kierunek III.1 Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich

Realizacja poniższych działań będzie służyła powstawaniu i utrzymaniu nowych, pozarolniczych miejsc pracy na wsi i w małych miastach oraz zwiększaniu aktywności gospodarczej mieszkańców wsi, w tym rozwojowi przedsiębiorczości pozarolniczej. Towarzyszyło temu będzie zwiększanie dostępności usług opieki nad dziećmi do lat 3 poprzez tworzenie i modernizację odpowiedniej infrastruktury oraz pokrywanie kosztów opieki.

III.1.1. Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej – działanie PROW 2014-2020

Projekt realizuje promowanie włączenia społecznego, zmniejszenia ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich. Projekt realizuje ułatwianie różnicowania działalności i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy. Premia w wysokości 100 tys. zł dla rolników, małżonków rolników i domowników tych rolników na realizację biznesplanu zakładającego utworzenie działalności gospodarczej w sektorach pozarolniczych. Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących pomoc na rozpoczęcie działalności pozarolniczej - ok. 19,2 tys. Budżet projektu: 2 066 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR.

III.1.2. Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych – działanie PROW 2014-2020

Projekt realizuje poprawę wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek a także zróżnicowania produkcji rolnej poprzez rozwój przedsiębiorczości i rozwój usług rolniczych. W ramach działania wsparcie dotyczy inwestycji związanych ze świadczeniem usług rolniczych. A dzięki temu ułatwienie dostępu gospodarstw rolnych (zwłaszcza małych) do nowych technologii - co w konsekwencji przełoży się na poprawę ich konkurencyjności. Refundacja części kosztów operacji nie przekracza 500 tys. zł. Budżet projektu: 784 mln zł.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, ARiMR.

III.1.3. LEADER (instrument RLKS) – działanie PROW 2014-2020

Projekt wspiera lokalny rozwój na obszarach wiejskich poprzez wypracowanie lokalnych strategii rozwoju, dostosowanie do sytuacji i potrzeb danego obszaru.

W ramach działania PROW 2014-2020 pn. LEADER realizuje się podejście Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność (RLKS) wspierane ze środków EFRROW. EFRROW realizuje podejście RLKS przede wszystkim w ramach celu szczegółowego 6B *Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich*, ponadto 6A *Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy* i 6C *Zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na obszarach wiejskich oraz podnoszenie poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości*. Realizowane są operacje w zakresie przedsiębiorczości, a także inwestycje w infrastrukturę świadczenia usług dla ludności (techniczną, w zakresie turystyki, rekreacji, kultury, dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego).

W przypadku realizacji RLKS w ramach RPO (ze środków EFS) mogą być realizowane działania na rzecz:

- dostępu do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo,
- aktywnego włączenia, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie;
- ułatwiania dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym;
- wspierania przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia.
- wspierania rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich.

Budżet projektu: 3 168 mln zł. W ramach projektu planowano wybór 256 lokalnych grup działania.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW, EFS/RPO).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, UM.

III.1.4. Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy

Mimo obserwowanych przemian agrarnych i wzrostu wykształcenia społeczności wiejskiej ukryte bezrobocie i niski poziom przedsiębiorczości nadal są barierą w rozwoju społeczno-gospodarczym obszarów wiejskich. W wielu województwach gospodarka na obszarach wiejskich jest nie dość zróżnicowana, z ubogą ofertą miejsc pracy poza

sektorem rolnym. Konieczne jest zatem wsparcie rozwoju obszarów wiejskich w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych poprzez działania takie jak doradztwo oraz szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do podjęcia i prowadzenia działalności gospodarczej; dotacje i/lub pożyczki na rozwój przedsiębiorczości.

Źródło finansowania: środki UE (EFS/RPO).

Podmiot odpowiedzialny: UM

III.1.5. Profesjonalne Instytucje Otoczenia Biznesu (IOB)

IOB działające na rzecz rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich i w małych miastach - wsparcie procesu rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich i w małych miastach poprzez integrację instytucji otoczenia biznesu posiadających ofertę dla klienta na obszarach wiejskich, ich promocję oraz podwyższenie jakości i efektywności świadczonych usług.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

III.1.6. Pakiet Konstytucja Biznesu

Pakiet aktów prawnych całościowo regulujących zasady prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce, który tworząc korzystne, przejrzyste i stabilne warunki do prowadzenia działalności gospodarczej, zapewnia pewność prawa, zmniejsza ryzyko biznesowe i zwiększa chęć przedsiębiorców do ponoszenia ryzyka technologicznego związanego z realizacją innowacyjnych projektów.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MPiT

III.1.7. Pakiet 100 zmian dla firm

Pakiet rozwiązań legislacyjnych mających na celu poprawę otoczenia prawnego, w którym funkcjonują przedsiębiorcy, w tym zmierzających do poprawy warunków działalności gospodarczej, wzrostu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MPiT

III.1.8. Wsparcie na rzecz terenów inwestycyjnych

Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich obejmuje także działania dotyczące zagospodarowania terenów pod działalność gospodarczą. Tego typu przedsięwzięcia mają prowadzić do lokowania małych i średnich przedsiębiorstw na tych terenach i tworzenia tam miejsc pracy. Wsparcie w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych może obejmować także projekty realizowane na terenach popegeerowskich.

Źródło finansowania: środki UE (EFRR/RPO). Podmiot odpowiedzialny: UM

III.1.9. Projekt Promocja turystyki wiejskiej i agroturystyki

MRiRW podejmuje działania, które mają na celu m.in. wykorzystanie potencjału polskiej wsi na rzecz rozwoju sektora turystycznego oraz rozwoju turystycznych funkcji obszarów wiejskich. Potrzeba promocji turystyki wiejskiej/agroturystyki wynika z konieczności poszerzenia świadomości konsumentów o możliwości spędzenia czasu na terenach wiejskich i w obiektach agroturystycznych oraz o produktach powiązanych z tą usługą, w tym będących wytworem działalności rolniczej. Niezwykle istotne jest również zintegrowanie sektora turystycznego z potencjałem obszarów wiejskich w zakresie rozwoju i promocji produktów turystycznych. Projekt realizowany jest m.in. pod hasłem „Odpoczywaj na wsi” we współpracy z Polską Organizacją Turystyczną oraz Polską Federacją Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne”, przy wykorzystaniu środków Unii Europejskiej w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Efektom projektu będzie m.in.:

- Poprawa wizerunku polskiej wsi jako obszarów nowoczesnych, przyjaznych i otwartych na turystów.
- Wzmocnienie systemu komunikacji międzyinstytucjonalnej na rzecz rozwoju turystycznych funkcji obszarów wiejskich.
- Poprawa jakości informacji o turystycznej ofercie obszarów wiejskich, które docierają do turystów.
- Wzrost konkurencyjności podmiotów turystycznych na rynku krajowym i zagranicznym.
- Wydłużenie sezonu turystycznego.
- Wydłużenie czasu pobytu turystycznego w obiektach turystyki wiejskiej.

Źródło finansowania: budżet państwa, środki UE.

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, CDR, Polska Organizacja Turystyczna, Polska Federacja Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne”

III.1.10. Projekt Hity Turystyki Wiejskiej

Promowanie idei współpracy w zakresie kreowania produktów turystyki wiejskiej oraz zarządzania i promocji turystyczną ofertą obszarów wiejskich, na przykładzie najciekawszych produktów turystycznych. Projekt ma przyczynić się do promocji wiejskich destynacji turystycznych, o specyficznym i niepowtarzalnym wiejskim charakterze, które czerpią z dziedzictwa regionów, prezentują osobliwość polskiej wsi, przy wykorzystaniu bogactwa kulinarnego i potencjału mieszkańców obszarów wiejskich. Celem projektu jest budowa marki wiejskiego produktu turystycznego, która ma się kojarzyć z wysokim standardem i jakością świadczonych usług oraz ciekawą, niezwykle różnorodną ofertą turystyczną.

Źródło finansowania: budżet państwa.

Podmiot odpowiedzialny: MSiT

III.1.11. Nowe miejsca opieki nad dziećmi do lat 3

Brak możliwości pogodzenia życia zawodowego i prywatnego, w szczególności opieki nad dziećmi do lat 3 może być istotną przeszkodą dla powrotu na rynek pracy dla mieszkańców obszarów wiejskich. W ramach Regionalnych Programów Operacyjnych istnieje możliwość aktywizacji zawodowej osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 poprzez tworzenie i rozwijanie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 oraz pokrywanie kosztów opieki. Możliwe jest także wspieranie inwestycji w infrastrukturę prowadzoną przez podmioty opieki nad dziećmi do 3 roku życia.

Źródło finansowania: środki UE (EFS, EFRR/RPO) Podmiot odpowiedzialny: UM

Kierunek III.2. Wzrost umiejętności i kompetencji mieszkańców wsi

Prowadzone działania pozwolą na podniesienie poziomu wiedzy i nabywanie nowych umiejętności przez mieszkańców wsi (w tym odchodzących od rolnictwa), co ułatwi im znalezienie pracy w pobliżu miejsca zamieszkania, a także przełoży się na rozwój przedsiębiorczości na wsi. Działania w obszarze edukacji ogólnej będą prowadzić do wyrównywania szans edukacyjnych młodzieży ze wsi.

III.2.1. Reorientacja zawodowa - wsparcie osób odchodzących z rolnictwa

Bezrobociu rejestrowanemu na wsi towarzyszy tzw. bezrobocie ukryte w gospodarstwach rolnych. Pomimo, iż zjawisko to nie jest ujęte w oficjalnych statystykach, szacuje się jego wielkość na ok. 500 tys. osób w wieku produkcyjnym. Włączenie zasobów kapitału ludzkiego ukrytych w rolnictwie do pozarolniczego rynku pracy wyzwaniem jakie stoi przed obszarami wiejskimi. Reorientacji zawodowej odchodzących z rolnictwa mogą służyć projekty w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych w zakresie szkolenia i doradztwa zawodowego, a także działania edukacyjne, informacyjne oraz finansowe, mające na celu likwidację barier w dostępie do pozarolniczego rynku pracy.

Źródło finansowania: środki UE (EFS/RPO).

Podmiot odpowiedzialny: UM

III.2.2. Nowe szanse dla wsi

Program aktywizacji zawodowej rolników oraz osób związanych z rolnictwem dla potrzeb pozarolniczego rynku pracy i rozwój rolnictwa społecznego z wykorzystaniem instrumentów finansowanych ze środków polityki spójności, PROW 2014-2020 oraz krajowych instrumentów rynku pracy.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

III.2.3. Zagroda edukacyjna

Obejmuje działania prowadzone przez mieszkańców wsi (rolników) na rzecz edukacji w zakresie produkcji roślinnej, zwierzęcej, świadomości ekologicznej i konsumenckiej, dziedzictwa kultury materialnej wsi, tradycyjnych zawodów, rękodziela i twórczości ludowej. Zajęcia edukacyjne w gospodarstwach rolnych przynoszą wymierne korzyści dla rolnictwa i szkolnictwa. Szkolnictwo zyskuje urozmaicenie i wzbogacenie procesu kształcenia, programy nauczania zorientowane na praktyczne działanie, ćwiczenia warsztatowe z różnych przedmiotów, alternatywne miejsca edukacji, poznanie wiejskiej kultury. Dla sektora rolnego istotne jest spotkanie z przyszłymi konsumentami i wzrost zrozumienia dla sytuacji i potrzeb gospodarki wiejskiej. Jest to także odmiana i wzbogacenie codziennego życia rolnika, radość pracy z dziećmi i nauczycielami, twórczy rozwój rodzin rolniczych oraz dodatkowy dochód.

Źródło: działania pozalegisłacyjne

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

III.2.4. Gwarancje dla młodzieży

Program indywidualnej i kompleksowej aktywizacji zawodowo -edukacyjnej osób młodych, wchodzących na rynek pracy (bezrobotnych, biernych zawodowo oraz poszukujących pracy). Gwarancje są częścią Pakietu na rzecz zatrudnienia młodzieży wypracowanego przez Komisję Europejską.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRPiPS

III.2.5. Edukacja ogólna (podstawowa i ponadpodstawowa)

Pomimo istotnej poprawy w tym zakresie, obszary wiejskie wciąż notują zdecydowanie gorsze wskaźniki wykształcenia niż obszary wiejskie. Zapewnienie możliwości edukacji na wysokim poziomie dla dzieci z obszarów wiejskich jest istotne dla zapewnienia im równych szans rozwojowych. Edukacja ogólna jest kluczowa dla możliwości znalezienia pracy w przyszłości. W ramach Regionalnych Programów Operacyjnych na lata 2014-2020, możliwe jest wsparcie edukacji ogólnej, zarówno poprzez działania inwestycyjne finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego jak i działania finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Źródło finansowania: środki UE (EFRR, EFS/RPO).

Podmiot odpowiedzialny: UM

III.2.6. Kompetencje kluczowe dla osób dorosłych

Obecnie mamy do czynienia z bardzo szybkim tempem zmian cywilizacyjnych, tak, iż, dla konkurencyjności na rynku pracy jak i zapobieganiu wykluczeniu społecznemu wskazane jest wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie. W szczególności na obszarach wiejskich wciąż mamy do czynienia z niższym poziomem wykształcenia jego mieszkańców. Uczenie się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, zwiększanie umiejętności i kompetencji siły roboczej, doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji jest czynnikiem ważnym dla rozwoju obszarów wiejskich.

Źródło finansowania: środki UE (EFS/RPO)

Podmiot odpowiedzialny: UM, MEN

III.2.7. Aktywne i zdrowe starzenie się

Sytuacja i prognozy demograficzne wskazują na postępujące starzenie się populacji, także na obszarach wiejskich wzrastać będzie udział ludności w zaawansowanym wieku. Zachowanie dobrego stanu zdrowia i wydłużenie okresu aktywności zawodowej będzie coraz większym wyzwaniem społecznym, ze względu m.in. na sytuację na rynku pracy, obciążenie systemu emerytalnego i koszty opieki nad osobami zależnymi. W ramach Regionalnych Programów Operacyjnych przewidziano działania mające na celu poprawę dostępu do programów zdrowotnych dotyczących chorób negatywnie wpływających na rynek pracy, dedykowanych osobom aktywnym zawodowo. Celem tego typu działań jest wydłużenie aktywności zawodowej na rynku pracy osób powyżej 50 roku życia.

Źródło finansowania: środki UE (EFS/RPO)

Podmiot odpowiedzialny: UM

Kierunek III.3. Rozwój inicjatyw oddolnych na rzecz tworzenia kapitału społecznego i Partnerstwa Publiczno-Prywatnego

Poniższe działania będą służyły włączeniu lokalnych społeczności w działania na rzecz rozwoju lokalnego i regionalnego, co umożliwi dopasowanie polityki rozwojowej do ich oczekiwań i potrzeb. Efektem szeregu przedsięwzięć będzie wzrost aktywizacji i integracji wspólnot lokalnych wokół działań w obszarze kultury.

III.3.1. Polityka rządu w zakresie rozwoju partnerstwa publiczno- prywatnego (PPP)

Działania prowadzące do wzrostu efektywności wydatków publicznych w zakresie dostarczania wysokiej jakości usług i infrastruktury oraz zwiększenia zaangażowania kapitału, specjalistycznej wiedzy i doświadczenia sektora prywatnego w projekty publiczne, dzięki stworzeniu lepszego klimatu dla inwestycji publicznych wykorzystujących mechanizm PPP.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MliR

III.3.2. Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich

Dofinansowanie realizacji zadań w obszarach działalności pożytku publicznego. W regulaminie konkursu na rok 2018 wprowadzono preferencje dla oferentów, których siedziba mieści się w miejscowości liczącej nie więcej niż 25 tys. mieszkańców oraz oferentów, których siedziba mieści się w miejscowości liczącej 25-50 tys. mieszkańców. Ma to na celu wspieranie małych organizacji pozarządowych mających swoją siedzibę w mniejszych społecznościach, także na obszarach wiejskich. Celem głównym Programu FIO jest zwiększenie zaangażowania obywateli i organizacji pozarządowych w życie publiczne. Program służy realizacji polityki rozwoju w obszarze rozwoju zachowań prospołecznych wspólnot lokalnych oraz budowy i umacniania struktur społeczeństwa obywatelskiego.

Źródło finansowania: budżet państwa.

Podmiot odpowiedzialny: MRPiPS

III.3.3. Inkubator Innowacji Społecznych

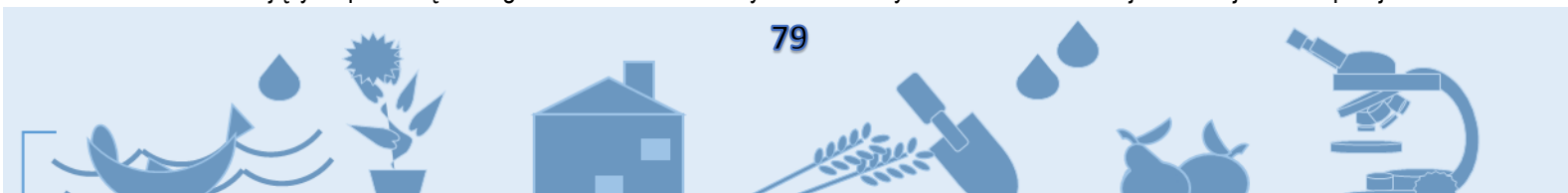
System identyfikacji i testowania nowych rozwiązań i narzędzi dla eliminacji lub ograniczenia problemów społecznych.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MliR

III.3.4. Program Edukacja, priorytet Edukacja kulturalna

Aktywizacja samorządowych instytucji kultury oraz organizacji pozarządowych poprzez wspieranie realizacji zadań z zakresu edukacji kulturalnej, ważnych dla rozwoju kapitału społecznego. Wsparcie finansowe kierowane jest do działań edukacyjno-animacyjnych, stymulujących kreatywność i aktywizujących twórczo uczestników reprezentujących wszystkie grupy wiekowe i społeczne, oraz przedsięwzięć artystycznych dla dzieci i młodzieży, kształtujących potrzebę stałego uczestniczenia w życiu kulturalnym. Celem działania jest rozwijanie ekspresji

twórczej i kreatywności obywateli oraz wspieranie wydarzeń artystycznych adresowanych do dzieci i młodzieży. Najważniejszym rezultatem zadań wspieranych w ramach priorytetu powinno być podniesienie poziomu kompetencji artystycznych i twórczych ich uczestników oraz kształtowanie poczucia, że kultura jest nieodzownym elementem rozwoju osobistego i społecznego.

Źródło finansowania: budżet państwa.

Podmiot odpowiedzialny: MKiDN

III.3.5. Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego na wsi – działanie PROW 2014-2020

Projekt wspiera usługi i odnowę na obszarach wiejskich w zakresie działania uwzględniającego zachowanie i ochronę dziedzictwa kulturowego poprzez ochronę zabytków i budownictwa tradycyjnego na wsi. Wsparcie do 500 tys. zł na miejscowość na inwestycje polegające na:

- odnawianiu lub poprawie stanu zabytkowych obiektów budowlanych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego,
- zakupie obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie z przeznaczeniem na cele publiczne.

Budżet projektu: 139 mln zł. W ramach projektu planowano realizację 470 operacji.

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, UM.

III.3.6. Program Dziedzictwo kulturowe, priorytet Kultura ludowa i tradycyjna

Wspieranie zjawisk związanych z kulturami tradycyjnymi funkcjonującymi na poziomie lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim (oraz narodowym). W ramach ww. priorytetu dofinansowywane są przedsięwzięcia związane ze spuścizną kultur tradycyjnych, także odnoszące się do kultur mniejszości narodowych i etnicznych oraz tradycji środowiskowych, takie jak: popularyzacja dziedzictwa kulturowego, edukacja regionalna, animacja prowadzona w konkretnych sytuacjach kulturowych oraz kreowanie twórczości inspirowanej sztuką ludową. Inicjatywy te mają przyczyniać się do integracji członków społeczności lokalnych – głównie mieszkańców obszarów wiejskich – wśród których dane zjawiska funkcjonują i w ramach których są przekazywane. Celem działania jest uświadamianie społecznościom lokalnym, czym jest dziedzictwo kulturowe, jaka jest jego specyfika oraz jak skutecznie można je chronić i pielęgnować.

Źródło finansowania: budżet państwa.

Podmiot odpowiedzialny: MKiDN

III.3.7. Program Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne

Wsparcie domów kultury, które gotowe są prowadzić nowatorskie działania animacyjne projektowane w oparciu o przeprowadzoną wcześniej diagnozę i poddane ewaluacji, a ukierunkowane na bezpośrednią i bliską współpracę z przedstawicielami społeczności lokalnej. Celem organizowanego przez Narodowe Centrum Kultury programu jest zwiększenie zaangażowania domów kultury, ośrodków kultury i centrów kultury i sztuki w życie społeczności lokalnych poprzez odkrywanie i wspieranie oddolnych inicjatyw kulturotwórczych realizowanych przez mieszkańców gmin. Główny nacisk położony jest na nawiązywanie przez domy kultury stałych relacji

z mieszkańcami miejscowości, na terenie których działają. Odkrywanie talentów i wzmacnianie potencjału społecznego ma owocować stworzeniem wspólnych inicjatyw na rzecz społeczności lokalnych i przestrzeni publicznej.

Źródło finansowania: budżet państwa.

Podmiot odpowiedzialny: MKiDN

III.3.8. Program Młodzież Solidarna w Działaniu

Pakiet działań mających na celu kreowanie i kształtowanie aktywności społecznej młodzieży, poprzez organizację wolontariatu, udziału w życiu publicznym, kształcenie kompetencji oraz wartości i umiejętności społecznych.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRPiPS

Kierunek III.4. Rozwój ekonomii i solidarności społecznej na obszarach wiejskich

Prowadzone działania będą prowadzić do ograniczenia wykluczenia społecznego poprzez aktywizację społeczno-zawodową grup zagrożonych wykluczeniem, rozwój wysokiej jakości usług społecznych oraz promocję ekonomii społecznej.

III.4.1. Wsparcie dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem na obszarach wiejskich

W 2016 r. zasięg ubóstwa skrajnego na wsi był dwuipółkrotnie wyższy niż w miastach. W skrajnym ubóstwie żyło w 2016 r. roku prawie 3% mieszkańców miast (od ok. 1% w największych miastach, do 4% w miastach poniżej 20 tys. mieszkańców). Na wsi odsetek osób żyjących poniżej minimum egzystencji wyniósł 8%. Istotne dla osiągnięcia celu związanego z redukcją ubóstwa i wykluczenia społecznego na obszarach wiejskich jest wsparcie w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych integracji osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową z wykorzystaniem m.in. instrumentów aktywizacji społecznej, edukacyjnej czy zdrowotnej.

Źródło finansowania: środki UE (EFS/RPO)

Podmiot odpowiedzialny: UM

III.4.2. Ekonomia solidarności społecznej

Program wzmocnienia sektora ekonomii społecznej (w szczególności w realizacji usług społecznych użyteczności publicznej na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym), łączący w sobie założenia programów: Funduszu Inicjatyw Obywatelskich i Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRPiPS

III.4.3. (NIE)Samodzielni

W ramach projektu realizowany jest komponent „Gospodarstwo otwarte na ludzi”, w ramach którego MRiRW podejmuje działania, których celem jest ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo oraz wysokiej jakości usług społecznych, poprzez zbudowanie i wdrożenie usługi opiekuńczej dla osób niesamodzielnych, realizowanej w wiejskim gospodarstwie domowym (gospodarstwie opiekuńczym). Inicjatywa wpisuje się w proces deinstytucjonalizacji pomocy społecznej, polegający na przejściu od opieki instytucjonalnej do usług świadczonych w lokalnej społeczności, a także w proces dywersyfikacji dochodów rolniczych poprzez wykorzystanie potencjału gospodarstw rolnych i kapitału ludzkiego wiejskiego gospodarstwa domowego do realizacji funkcji społecznych, w tym wypadku opiekuńczych. Projekt realizowany będzie m.in. w ramach środków finansowych programu GOSPOSTRATEG.

Efektami tych działań będzie wypracowanie modelu (wzorca) gospodarstwa opiekuńczego oraz przygotowanie systemu jego wdrażania w postaci strategii rozwoju gospodarstw opiekuńczych, a następnie rozwój sieci gospodarstw opiekuńczych.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRPiPS, MRiRW

III.4.4. Inwestycje w infrastrukturę społeczną

Obszary wiejskie borykają się z różnorodnymi problemami społecznymi, których rozwiązywanie wymaga także odpowiedniej infrastruktury. Położenie poza obszarami miejskimi nie powinno przekładać się na możliwości wsparcia osób wymagających różnorodnej pomocy. W ramach Regionalnych Programów Operacyjnych istnieje możliwość wsparcia w inwestycje na rzecz m.in.: ośrodków wsparcia, rodzinnych domów pomocy, placówek wsparcia dziennego, placówek reintegracyjnych (Centrów Integracji Społecznej, Zakładów Aktywizacji Zawodowej, Klubów Integracji Społecznej, Warsztatów Terapii Zajęciowej), domów pomocy społecznej, placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, mieszkań o charakterze wspomagającym i socjalnym.

Źródło finansowania: środki UE (EFRR/RPO).

Podmiot odpowiedzialny: UM

III.4.5. Wsparcie sektora ekonomii społecznej na obszarach wiejskich

Ze względu na specyfikę obszarów wiejskich, tj. wyższe niż w miastach ryzyko ubóstwa, niższy poziom wykształcenia, gorszy dostęp do usług społecznych i zdrowotnych czy inne wyzwania związane z położeniem (np.: większe oddalenie od organizacji działających na rzecz niepełnosprawnych) wskazane jest wspieranie gospodarki społecznej na obszarach wiejskich jako jednego z elementów przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Za pośrednictwem podmiotów ekonomii społecznej prowadzone są działania umożliwiające aktywizację społeczną i zawodową osobom zagrożonym marginalizacją społeczną (w tym niepełnosprawnym). Ekonomia społeczna jest wspierana w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych.

Źródło finansowania: środki UE (EFS/RPO)

Podmiot odpowiedzialny: UM

III.4.6. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną oraz dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych dla mieszkańców obszarów wiejskich

Mieszkańcy obszarów wiejskich powinni mieć zapewniony dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych. W szczególności osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, których udział na obszarach wiejskich jest relatywnie większy niż w miastach nie powinny mieć utrudnionego dostępu do usług zdrowotnych. W ramach Regionalnych Programów Operacyjnych przewidziano działania dotyczące inwestycji w infrastrukturę zdrowotną oraz na rzecz dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych.

Źródło finansowania: środki UE (EFRR, EFS/RPO).

Podmiot odpowiedzialny: UM

Lista projektów Paktu dla obszarów wiejskich służących tworzeniu pozarolniczych miejsc pracy i aktywnemu społeczeństwu na obszarach wiejskich

Kierunek interwencji SZRWRiR w Filarze III	Projekt Paktu	Źródło finansowania	Podmiot odpowiedzialny	Wpływ na inne filary
III.1 Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy na obszarach	Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej – działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, ARiMR	
	Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych – działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, ARiMR	I
	LEADER (instrument RLKS) – działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW, EFS/RPO)	MRiRW, UM	IV
	Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy	środki UE (EFS/RPO)	UM	
	Profesjonalne Instytucje Otoczenia Biznesu (IOB)	Projekt SOR	MRiRW	
	Pakiet Konstytucja Biznesu	Projekt SOR	MPIT	I, IV
	Pakiet 100 zmian dla firm	Projekt SOR	MPIT	I, IV
	Wsparcie na rzecz terenów inwestycyjnych	środki UE (EFRR/RPO)	UM	I, II
	Projekt Promocja turystyki wiejskiej i agroturystyki	budżet państwa	MRiRW	II
	Projekt Hity Turystyki Wiejskiej	budżet państwa	MSiT	II
	Nowe miejsca opieki nad dziećmi do lat 3	środki UE (EFRR, EFS/RPO)	UM	II
III.2. Wzrost umiejętności i kompetencji mieszkańców wsi	Reorientacja zawodowa - wsparcie osób odchodzących z rolnictwa	środki UE (EFS/RPO)	UM	II
	Nowe szanse dla wsi	Projekt SOR	MRiRW	II
	Zagroda edukacyjna	działania pozalegisacyjne	MRiRW	II
	Gwarancje dla młodzieży	Projekt SOR	MRPiPS	II
	Edukacja ogólna (podstawowa i ponadpodstawowa)	środki UE (EFRR, EFS/RPO)	UM	II
	Kompetencje kluczowe dla osób dorosłych	środki UE (EFS/RPO)	UM, MEN	II

	Aktywne i zdrowe starzenie się	środki UE (EFS/RPO)	UM	II
III.3. Rozwój inicjatyw oddolnych na rzecz tworzenia kapitału społecznego i Partnerstwa Publiczno-Prywatnego	Polityka rządu w zakresie rozwoju partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP)	Projekt SOR	MiIR	IV
	Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich	budżet państwa	MRPiPS	IV
	Inkubator Innowacji Społecznych	Projekt SOR	MiIR	
	Program Edukacja, priorytet Edukacja kulturalna	budżet państwa	MKiDN	II
	Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego na wsi – działanie PROW 2014-2020	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW, UM	II
	Program Dziedzictwo kulturowe, priorytet Kultura ludowa i tradycyjna	budżet państwa	MKiDN	II
	Program Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne	budżet państwa	MKiDN	II
	Program Młodzież Solidarna w Działaniu	Projekt SOR	MRPiPS	
III.4. Rozwój ekonomii i solidarności społecznej na obszarach wiejskich	Wsparcie dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem na obszarach wiejskich	środki UE (EFS/RPO)	UM	II
	Ekonomia solidarności społecznej	Projekt SOR	MRPiPS	II
	(NIE)Samodzielni	Projekt SOR	MRPiPS, MRiRW	II, IV
	Inwestycje w infrastrukturę społeczną	środki UE (EFRR/RPO)	UM	II
	Wsparcie sektora ekonomii społecznej na obszarach wiejskich	środki UE (EFS/RPO)	UM	II
	Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną oraz dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych dla mieszkańców obszarów wiejskich	środki UE (EFRR, EFS/RPO)	UM	II

Filar IV: Sprawna administracja rolna

Skuteczność polityki na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i efektywność wydatkowania środków publicznych na ten cel zależy w dużym stopniu od sprawności administracji, w tym administracji rolnej. Administracja rolna zapewnia odpowiednie ukierunkowanie wsparcia na rzecz obszarów wiejskich wielu podmiotów (administracji rządowej i samorządowej, lokalnych społeczności, organizacji społecznych i zawodowych), a także spójność między strategicznymi zadaniami realizowanymi na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

Służąc kompetencjami i potencjałem wiedzy, administracja i inne struktury instytucjonalne państwa mogą odegrać inicjatywną i kreatywną rolę w obszarach życia gospodarczego, społecznego, współpracy międzynarodowej, w których potrzeby i wyzwania związane z ich dostosowywaniem, reformowaniem i rozwijaniem wymagają zastosowania specjalistycznych, nowoczesnych metod i środków dokonywania analiz, programowania i ewaluacji. Potwierdzają to wyzwania i presje, które w obszarze rozwoju gospodarczo-technologicznego i społeczno-cywilizacyjnego niosą ze sobą procesy globalizacyjne, masowe migracje, postępująca instytucjonalizacja współpracy międzynarodowej państw i podmiotów niepaństwowych itp.

Działania filara IV przyczynią się do zwiększenia faktycznych umiejętności i gotowości administracji państwowej do strategicznej priorytetyzacji na gruncie poszczególnych polityk publicznych i całej polityki rozwoju. Efektywne zmiany w tym zakresie zapewnią większą instytucjonalną spójność, ciągłość i trwałość wszystkich procesów rozwoju. Przygotowanie i realizacja adekwatnej polityki na rzecz rozwoju będzie obejmować zarówno bieżącą aktywność państwa, jak też perspektywiczne opcje odpowiedzialnego rozwoju.

Również istotnym elementem oddziaływania polityki regionalnej pozostanie sfera instytucjonalna. Jakość działania instytucji, w tym administracji rządowej i samorządowej, w wielu przypadkach decyduje o perspektywach rozwojowych poszczególnych obszarów – efektywności wykorzystania środków publicznych, jakości współpracy z partnerami rozwojowymi i sieciami oraz promocji inwestycji prywatnych. Rozwijane będą zdolności do planowania i prowadzenia działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie, wzmacniające współpracę i integrujące wysiłki pomiędzy rządem, samorządem wojewódzkim i innymi samorządami oraz podmiotami niepublicznymi, na rzecz osiągania celów polityki regionalnej. Samorzady terytorialne na obszarach zagrożonych marginalizacją, a także w średnich miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze uzyskają niezbędne wsparcie służące wzmocnieniu ich potencjału administracyjnego i zarządczego. Zostaną wdrożone działania, których celem jest poprawa systemu finansowania, zarządzania, programowania i koordynowania działań społeczno-gospodarczych na wszystkich poziomach terytorialnej organizacji kraju.

Projekty w ramach IV filara Paktu będą się koncentrować na poprawie jakości stanowionego prawa i jego stosowania, zwiększeniu efektywności funkcjonowania instytucji publicznych, wzmocnieniu systemu strategicznego zarządzania procesami rozwojowymi na obszarach wiejskich, zapewnieniu stabilnego finansowania rozwoju rolnictwa i wsi, wzmocnieniu instytucji doradczych oraz badawczo-rozwojowych wspierających sektor rolno-spożywczy, rozwoju szkół rolniczych.

Kierunek IV.1. Zaplecze badawczo-rozwojowe 4.0

Realizacja zaplanowanych działań zapewni pełne wykorzystanie potencjału rynkowego krajowych prac naukowych i badawczo-rozwojowych w zakresie sektora rolno-spożywczego oraz stabilne finansowanie działalności instytucji badawczych a także zwiększenie efektywności w zakresie opracowania i wdrażania innowacji.

IV.1.1. Projekty w zakresie dużej infrastruktury badawczej w obszarze rolnictwa

Wsparcie finansowe dla projektów w zakresie tzw. dużej infrastruktury badawczej (aparatura naukowo-badawcza w tym infrastruktura informatyczna nauki) ujętych w Polskiej Mapie Drogowej Infrastruktury Badawczej (PMDIB) powstałej w lutym 2011 r. Dokument ten, umożliwiający wyselekcjonowanie najlepszych spośród przedsięwzięć zgłaszanych przez środowiska naukowe, podlega okresowym przeglądom – ostatnia z dotychczasowych aktualizacji została zainicjowana w kwietniu 2018 r.

Podejmowane są również działania na rzecz silniejszego włączenia instytutów badawczych w program Horyzont 2020.

Kontynuowane są działania mające na celu zapewnienie stabilnego finansowania działalności badawczo-rozwojowej instytutów badawczych oraz zwiększenie efektywności w zakresie opracowania i wdrażania innowacji, w tym działania na rzecz powołania Sieci Instytutów Badawczych w obszarze nauk rolniczych oraz Rady Badań Rolniczych i Innowacji.

Źródło finansowania: budżet państwa.

Podmiot odpowiedzialny: MNiSW, MRiRW

IV.1.2. Narodowy Instytut Technologiczny

Wzmocnienie potencjału rynkowego prac naukowych i badawczo-rozwojowych prowadzonych w instytutach oraz zwiększenie transferu wiedzy i technologii z tych instytutów do firm, m.in. poprzez konsolidację merytoryczno-strategicznego nadzoru nad działalnością instytutów badawczych i powiązanie tej działalności ze strategicznymi interesami polskiego państwa.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MNiSW

IV.1.3. Nowelizacja ustawy o wspieraniu innowacyjności

Stworzenie otoczenia prawno-instytucjonalnego w większym stopniu sprzyjającego prowadzeniu działalności innowacyjnej, w szczególności poprzez likwidację barier działalności innowacyjnej zidentyfikowanych w tzw. Białej Księdze.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MNiSW

IV.1.4. Własność intelektualna dla wynalazcy

Projekt ukierunkowany na zwiększenie skłonności i zdolności twórców i właścicieli wynalazków do ochrony własności intelektualnej (zapewnienie warunków ramowych, w tym instrumentów doradczo-finansowych) oraz wykorzystywania jej w działalności gospodarczej, a także podniesienie wydajności sądownictwa w sprawach dotyczących własności intelektualnej (utworzenie specjalistycznych wydziałów ds. własności intelektualnej w wybranych Sądach Okręgowych).

Źródło: Projekt SOR Podmiot odpowiedzialny: MPiT

IV.1.5. GreenInn

Stworzenie preferencji dla zielonych technologii w aplikowaniu w programach, w tym tworzenie akceleratorów branżowych, które wypromują rozwiązania na rynku globalnym.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MPiT

IV.1.6. Zwiększanie potencjału pro-innowacyjnego resortu rolnictwa

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi uruchomia nowe formy realizacji zadań strategicznych, poprzez bezpośrednie uczestnictwo w realizacji projektów badawczo-rozwojowych. Współpraca projektowa instytucji administracji publicznej z jednostkami naukowo-badawczymi umożliwi rozwój kompetencji administracji rolnej w zakresie działań pro-innowacyjnych oraz lepsze zrozumienie potrzeb instytucji publicznych (wynikających z wdrażania polityki rolnej) przez przedstawicieli nauki. Projekty realizowane będą m.in. w ramach strategicznego programu badań naukowych i prac rozwojowych GOSPOSTRATEG, a ich efektem będą m.in. wypracowane diagnozy, polityki, strategie, dokumenty operacyjne, konkretne rozwiązania i pilotaże (wdrożenia) wypracowanych rozwiązań.

Źródło finansowania: budżet państwa, środki UE.

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW, instytucje podległe i nadzorowane, w tym instytuty badawcze resortu rolnictwa.

IV.1.7. Stworzenie Funduszu Innowacji i Rozwoju

Utworzenie funduszu celowego o nazwie Fundusz Innowacji i Rozwoju, pozwoli zapewnić środki krajowe na finansowanie projektów innowacyjnych i rozwojowych w branży rolno-spożywczej, Odnawialnych Źródeł Energii w rolnictwie, oraz w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych. Fundusz zapewni możliwość aktywnego wsparcia projektów i inicjatyw istotnych z punktu widzenia polityki państwa w zakresie rolnictwa i obszarów wiejskich.

Źródło finansowania: nadwyżka roczna środków ZWRSP

Podmiot odpowiedzialny: KOWR, MRiRW

Kierunek IV.2. Nowoczesne doradztwo rolnicze

Efektym działań będzie unowocześnienie warsztatu prowadzenia działalności rolniczej i zarządzania gospodarstwem dzięki wsparciu odpowiednio wyszkolonych i wyposażonych ośrodków doradczych oraz rozwojowi sieci kontaktów pomiędzy rolnikami, podmiotami doradczymi, jednostkami naukowymi, przedsiębiorcami sektora rolno-spożywczego oraz pozostałymi podmiotami.

IV.2.1. Efektywny system doradztwa rolniczego

Szczególną rolę w systemie transferu wiedzy i innowacji odgrywa doradztwo rolnicze. Wzmocnienie i zwiększenie efektywności doradztwa rolniczego poprzez m.in. ulepszenie systemu szkoleń doradców rolniczych, wzmocnienie

kompetencji doradców, wzmocnienie kontaktów pomiędzy doradcami a przedstawicielami nauki ma szczególne znaczenie dla poprawy transferu wiedzy z nauki do praktyki, a przez to unowocześnienia warsztatu prowadzenia działalności rolniczej i zarządzania gospodarstwem.

W 2016 r. nastąpiło przeniesienie podległości i nadzoru nad wojewódzkimi ośrodkami doradztwa rolniczego z zarządu województwa do ministra właściwego do spraw rozwoju wsi. Prowadzone są działania na rzecz podnoszenia jakości usług świadczonych przez państwowe jednostki doradztwa rolniczego oraz poprawy bazy dydaktyczno-lokalowej i szerszego wykorzystania technik informatycznych w pracy doradczej. Wdrożenie niezbędnych zmian oraz utrzymanie wykwalifikowanej kadry wymaga zwiększenia środków na realizację zadań przez jednostki doradztwa rolniczego (wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego i Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie) oraz na wsparcie projektów na rzecz zwiększenia wykorzystania narzędzi informatycznych w działalności doradczej.

W celu przeciwdziałania dalszej degradacji jednostek doradztwa rolniczego, w 2017 r. zostały przekazane dodatkowe środki finansowe na inwestycje i wydatki bieżące w kwocie ponad 22 mln zł. W ramach prac nad projektem ustawy budżetowej na 2019 r., Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi zgłosiło zwiększone zapotrzebowanie na środki budżetu państwa na realizację zadań z zakresu doradztwa rolniczego.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

IV.2.2. Budowa systemu wiedzy i innowacji w rolnictwie

Rozwój sieci kontaktów i współpraca, w szczególności między przedstawicielami nauki, doradcami i rolnikami, ma kluczowe znaczenie dla wprowadzania nowych, innowacyjnych rozwiązań odpowiadających rzeczywistym potrzebom rolników. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi podejmuje działania na rzecz upowszechniania wiedzy i doświadczeń, w tym we wdrażaniu innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, w oparciu m.in. o potencjał jednostek doradztwa rolniczego. W tym celu utworzona została Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich (KSOW), w ramach której funkcjonuje Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR). W ramach sieci realizowane są działania ukierunkowane na upowszechnianie sieci kontaktów pomiędzy rolnikami, podmiotami doradczymi, jednostkami naukowymi, przedsiębiorcami sektora rolno-spożywczego oraz pozostałymi podmiotami. Sieć jest platformą wymiany i upowszechniania wiedzy fachowej oraz dobrych praktyk (w tym w zakresie innowacyjnych rozwiązań) w dziedzinie rolnictwa, produkcji żywności, leśnictwa i prowadzenia działalności na obszarach wiejskich. W ramach działania przekazywana jest wiedza i dobre praktyki dot. m.in. tworzenia krótkich łańcuchów dostaw w sektorze rolno-spożywczym, systemów jakości żywności, optymalizacji wykorzystywania przez mieszkańców obszarów wiejskich zasobów środowiska naturalnego, zachowania różnorodności genetycznej roślin lub zwierząt, przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, promocji jakości życia na wsi i promocji wsi jako miejsca do życia i rozwoju zawodowego oraz cyfryzacji na obszarach wiejskich. Działanie jest realizowane m.in. poprzez: szkolenia, warsztaty, konferencje, wyjazdy studyjne, publikacje (w tym w internecie), audycje w radiu i telewizji, badania i ekspertyzy.

W propozycjach zawartych w komunikacie Komisji Europejskiej dotyczącym przyszłości Wspólnej Polityki Rolnej po 2020r., wskazano na konieczność dalszego wzmacniania powiązań pomiędzy partnerami poprzez wsparcie finansowe Systemu Transferu Wiedzy i Innowacji (AKIS).

Źródło finansowania: środki UE (EFRROW/PROW).

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW.

Kierunek IV.3. System oświaty rolniczej odpowiadający na wyzwania rozwojowe

Działania spowodują dostosowanie programów oświatowych szkół rolniczych do bieżących potrzeb gospodarstw rolnych i lokalnego rynku pracy poprzez odpowiednie wyposażenie placówek w zakresie dydaktycznym i naukowym.

IV.3.1. Rozwój szkół rolniczych

Prowadzone są działania dostosowujące ofertę kształcenia w szkołach rolniczych do zmieniających się potrzeb gospodarstw rolnych i lokalnego rynku pracy, unowocześnienie procesu kształcenia, rozwój kształcenia ustawicznego, a także szeroko rozumiana promocja kształcenia rolniczego.

W resortowych szkołach rolniczych wdrażany jest system wiedzy rolniczej polegający na ich współpracy z instytutami badawczymi, uczelniami, ośrodkami doradztwa rolniczego, agencjami rolnymi podległymi MRiRW i innymi podmiotami działającymi na rzecz rolnictwa.

Środki finansowe dla resortowych szkół rolniczych są corocznie zabezpieczone w budżecie państwa. Przeznaczone są na bieżące funkcjonowanie oraz rozwój bazy dydaktycznej. Istotnym elementem wsparcia finansowego dla szkół resortowych jest także możliwość pozyskiwania środków w ramach programów unijnych. W ten sposób rozwijają one bazę dydaktyczną, podwyższając jakość kształcenia zawodowego.

Podjmuje się również intensywne działania zapewniające resortowym szkołom rolniczym odpowiednie warunki finansowe, tak aby były one nowoczesnymi ośrodkami edukacji z najnowszym wyposażeniem i odpowiednio przygotowaną kadrami pedagogicznymi, kształcącymi w zawodach odpowiadających potrzebom współczesnego rynku pracy. Na realizację tych działań przewidziano w budżecie 2017 r. kwotę 217,3 mln zł środków finansowych, w tym na inwestycje 24,9 mln zł. W 2018 r. przewidziano kwotę 218,8 mln zł z przeznaczeniem na działalność edukacyjną, w tym na rozwój bazy dydaktycznej szkół kwotę 7,6 mln zł.

Źródło finansowania: budżet państwa

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

Kierunek IV.4. Efektywny system nadzoru w łańcuchu rolno-spożywczym

W trakcie opracowania.

Kierunek IV.5 Stabilne finansowanie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich

Efektom realizacji przewidzianych działań będzie zapewnienie dalszego, uproszczenia i zwiększenia skuteczności systemu płatności bezpośrednich, płatności obszarowych i innych działań PROW, zarówno poprzez aktywne działania resortu rolnictwa na forum UE, jak i zmiany w krajowych rozwiązaniach systemowo-instytucjonalnych i legislacyjnych dla beneficjentów.

IV.5.1. Aktywność MRiRW na forum UE w zakresie rozwiązywania problemów w ramach obecnej WPR jak i planowania kolejnej perspektywy finansowej UE

Od 2016 r. MRiRW aktywnie uczestniczy w dyskusji na poziomie UE dotyczącej nowych ram finansowych i prawnych w zakresie WPR i polityki spójności na okres po 2020 r. Określono polskie priorytety i przygotowano projekty dwóch stanowisk w zakresie przyszłego kształtu WPR po 2020 r., przyjęte przez rząd w maju 2017 r. a następnie w styczniu 2018 r. Prowadzono aktywny dialog z innymi państwami UE na forum Rady UE oraz z Komisją Europejską promując polskie postulaty i wypracowując wspólne stanowiska, m.in. z państwami grupy Wyszehradzkiej, państwami bałtyckimi. MRiRW jest także aktywnie zaangażowane w inne procesy na forum UE w tym w zakresie ochrony interesów polskiego rolnictwa w polityce klimatycznej i handlowej UE.

Źródło finansowania: działania o charakterze programowo-instytucjonalnym.

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

IV.5.2. Udział MRiRW w pracach nad krajowymi dokumentami strategicznymi

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi aktywnie uczestniczyło w pracach nad *Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* w celu właściwego uwzględnienia zagadnień dotyczących rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. W ślad za tym MRiRW bierze udział w pracach nad aktualizacją wszystkich zintegrowanych strategii rozwoju. Ponadto przedstawiciele MRiRW biorą także udział w pracach Komitetów Monitorujących krajowe i regionalne Programy Operacyjne Polityki Spójności.

Źródło finansowania: brak.

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

IV.5.3. Utworzenie Zespołów wojewódzkich analizujących szanse i zagrożenia oraz potencjalne kierunki rozwoju obszarów wiejskich

W celu wsparcia procesu określenia potencjałów rozwojowych obszarów wiejskich w poszczególnych regionach w 2017 r. utworzono 16 Zespołów Wojewódzkich. Zespoły mają także wskazać potrzeby rozwojowe obszarów wiejskich i sektora rolno-spożywczego w poszczególnych województwach. Wyniki tych prac będą wspierać proces przygotowania nowych lub aktualizację obecnych Strategii rozwoju danego województwa. Wiodącymi jednostkami w pracach Zespołów są przedstawiciele wojewody oraz ośrodki doradztwa rolniczego. W prace zaangażowali się również przedstawiciele JST, agend rządowych, organizacji społecznych i związków branżowych, a także regionalni eksperci ze środowisk naukowych.

Prace Zespołów pozwalają w większym stopniu włączyć społeczności lokalne i regionalne w dyskusję o przyszłości i oczekiwaniach Polaków odnośnie realizacji polityki krajowej regionalnej i unijnej (w tym po 2020r.). Ponadto są wykorzystane w opisie wymiaru terytorialnego Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2030 oraz programów współfinansowanych ze środków UE na następny okres programowania (2021-2027).

Źródło finansowania: działania o charakterze programowo-instytucjonalnym.

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

IV.5.4. Uproszczenie i poprawa efektywności wsparcia w ramach WPR 2014-2020

Szeroki zakres tematyczny, skala finansowa wsparcia i złożony system wdrożeniowy WPR 2014-2020 czynią koniecznym prowadzenie ciągłych działań na rzecz poprawy skuteczności, efektywności i uproszczania zaplanowanych na okres 2014-2020 działań. W ramach kampanii płatności bezpośrednich 2017 r. kwota płatności wynosi 14,8 mld zł. Środki te są kierowane do ponad 1,3 mln rolników. W latach 2015-2019 na realizację płatności bezpośrednich przeznaczonych zostanie ok. 74 mld zł.

W latach 2015-2018 wprowadzono szereg **ułatwień dla beneficjentów płatności bezpośrednich i płatności obszarowych PROW**, w tym:

- wypłatę zaliczek;
- wydłużenie terminu składania wniosków;
- wprowadzono uproszczony wniosek w formie oświadczenia (w 2018r.);
- zmodyfikowano aplikację eWniosekPlus (2018 r.);
- złągodzenie sankcji wstecznych dla działań obszarowych PROW.

W latach 2015-2018 wprowadzono **ułatwienia dla beneficjentów pozostałych działań PROW**, obejmujące m.in.:

- zwiększenie limitów pomocy,
- rozszerzenie zakresu beneficjentów,
- objęcie wsparciem gospodarstw dotkniętych ASF,
- uproszczenie w zakresie stosowania zasady konkurencyjności.

Źródło finansowania: działania o charakterze programowo-instytucjonalnym.

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

Kierunek IV.6. Zintegrowane zarządzanie rozwojem obszarów wiejskich

Odpowiednie zapisy dotyczące wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich w dokumentach strategicznych i wdrożeniowych perspektywy finansowej 2014-2020 zapewnią szeroki wachlarz instrumentów wsparcia rolnictwa i terenów wiejskich w działaniach realizowanych przez administrację rządową i samorządy.

IV.6.1. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (KOWR)

Z dniem 1 września 2017 r. weszły w życie przepisy tworzące nowe ramy instytucjonalnego wsparcia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce, w wyniku których został utworzony Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (KOWR), m.in. z połączenia dwóch agencji rolnych (Agencji Rynku Rolnego i Agencji Nieruchomości Rolnych). KOWR realizuje zadania wynikające z polityki państwa, w szczególności w zakresie wdrażania i stosowania instrumentów wsparcia rolnictwa, aktywnej polityki rolnej oraz rozwoju obszarów wiejskich.

Do zadań KOWR należy: gospodarowanie nieruchomościami rolnymi Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, kształtowanie ustroju rolnego, zarządzanie spółkami o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej oraz tworzenie i poprawa struktury obszarowej gospodarstw rodzinnych. KOWR realizuje również inne zadania (krajowe oraz delegowane w ramach wspólnej organizacji rynków produktów rolnych) w zakresie: promocji żywności i zwiększania konkurencyjności polskich produktów rolno-spożywczych w kraju i za granicą, wspierania innowacyjności, realizacji „Programu dla szkół”, wsparcia rynku produktów pszczelich, monitorowania umów na dostarczanie produktów rolnych oraz monitorowania produkcji na rynkach cukru, mleka, wina i tytoniu, stabilizacji rynków rolnych (w tym zakupów interwencyjnych i dopłat do prywatnego przechowywania), wsparcia

i monitorowania działań na rzecz odnawialnych źródeł energii oraz analiz rynków rolnych. KOWR wykonuje także zadania delegowane w zakresie Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 oraz branżowego programu promocji polskich specjalności żywnościowych.

Powołanie tej instytucji w 2017 r. wynikało z potrzeby optymalizacji dotychczasowych rozwiązań organizacyjnych oraz uruchomienia nowych instrumentów niezbędnych do prowadzenia aktywnej krajowej polityki rolnej i rozwoju obszarów wiejskich z uwzględnieniem zadań z zakresu programowania rozwoju na szczeblu centralnym i lokalnym.

Źródło finansowania: zmiany mają charakter legislacyjny.

Podmiot odpowiedzialny: MRiRW

IV.6.2. Konsolidacja i wzmocnienie systemu zarządzania rozwojem

Weryfikacja i doprecyzowanie podsystemów: programowania, w tym zmiany w systemie dokumentów strategicznych, instytucjonalnego – poprzez utworzenie ośrodka prognostyczno-analitycznego wspierającego zarządzanie procesami rozwojowymi, oraz podsystemu wdrażania – poprzez rozszerzenie zakresu ewaluacji polityk publicznych w powiązaniu z polityką przestrzenną, w szczególności:

- **aktualizacja** Założeń systemu zarządzania rozwojem Polski zawierająca zmiany w systemie dokumentów strategicznych, zmiany instytucjonalne oraz utworzenie systemu ewaluacji i monitoringu wszystkich polityk publicznych;
- zmiany w **regulacjach** prawnych obejmujące nowelizację ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, w zakresie układu dokumentów strategicznych, zmian instytucjonalnych, systemu ewaluacji i wdrażania polityk publicznych. Aktualizacja systemu zarządzania rozwojem może także przyczynić się do konieczności zmian ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym lub innych aktów prawnych;
- utworzenie **ośrodka** analityczno-prognostycznego wspierającego zarządzanie procesami rozwojowymi, który zostanie wydzielony ze struktur MR oraz szersze wykorzystanie zaplecza eksperckiego dla kreowania polityki rozwoju oraz instrumentów jej realizacji;
- **wzmocnienie** roli KPRM w zakresie koordynacji procesu oceny skutków regulacji i bieżącego monitorowania realizacji polityk publicznych;
- **rozszerzenie** systemu ewaluacji oraz monitoringu na wszystkie polityki krajowe;
- **przygotowanie** programu stałego doskonalenia i uczenia się administracji każdego szczebla. Służyć temu będą prowadzone coachingi, szkolenia i seminaria obejmujące między innymi problematykę zorientowania na rezultaty, nowych trendów, prognoz, analiz czy też ewaluacji polityk publicznych.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MliR

IV.6.3. Efektywne fundusze

Kompleksowy projekt obejmujący zmiany niezbędne dla zwiększenia efektywności, komplementarności oraz uproszczenia w zakresie wydatkowania środków z EFSI. Projekt będzie składał się z następujących działań:

- **Przygotowanie** i wdrożenie planu działań na rzecz zwiększenia efektywności i przyspieszenia realizacji programów operacyjnych w ramach Polityki Spójności na lata 2014-2020;
- **Przygotowanie** i wdrożenie pakietu zmian w Umowie Partnerstwa i wynikających z niej programach, którego celem będzie dostosowanie zakresu interwencji do celów rozwojowych określonych w SOR, a następnie

- opracowanie i wdrożenie planu działań (zmiany w kryteriach wyboru projektów, wzmocnienie zdolności instytucji do opracowywania i stosowania kryteriów oraz do odpowiedniego zarządzania finansowo-rzeczowego programami);
- **Przygotowanie** i wdrożenie modelu wsparcia zwrotnego dla inwestycji rozwojowych (budowa efektywnego, spójnego i trwałego systemu wsparcia zwrotnego na realizację planowanych inwestycji oferującego pożyczki, poręczenia i inne formy wsparcia zwrotnego, w tym pomoc zwrotną dla podmiotów mających utrudniony dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania, w szczególności dla MŚP oraz JST);
 - **Przygotowanie** i wdrożenie programu uproszczeń (w tym zmiany ustawy o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020) – ujednoczenie i uproszczenie procedur realizacji Umowy Partnerstwa i poszczególnych programów, poprzez redukcję zbędnych obciążeń dla instytucji i beneficjentów.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MliR

IV.6.4. Zintegrowane dokumenty

Projekt zmierza do integracji systemu programowania społeczno-gospodarczego i planowania przestrzennego na wszystkich poziomach zarządzania – krajowym, regionalnym, funkcjonalnym i lokalnym. Oprócz przepisów wprowadzonych przez KUB obejmie zmiany innych obowiązujących aktów prawnych, w tym ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przygotowanie długookresowej koncepcji rozwoju kraju oraz nowego typu zintegrowanych dokumentów rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego na różnych poziomach zarządzania (początkowo w formie pilotażu z chętnymi JST). W ramach projektu zostaną także opracowane założenia przekształceń organizacyjno-instytucjonalnych, w tym odpowiednie propozycje zmian w aktach prawnych oraz zostanie wdrożony kompleksowy program szkoleń i podwyższania kompetencji kadr zintegrowanej polityki rozwoju.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MliR

IV.6.5. Polityka zmian instytucjonalnych w państwie

Przygotowanie propozycji kierunków i zasad działania struktur rządowych i samorządowych służących nowemu modelowi rozwoju kraju.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: KPRM

IV.6.6. Odnowiony Kontrakt Terytorialny

Do roku 2020 działania skoncentrowane zostaną na priorytetyzacji przedsięwzięć kluczowych dla rozwoju kraju i regionów oraz zapewnieniu tam, gdzie będzie to możliwe, preferencji w ich finansowaniu zarówno z funduszy unijnych, jak i środków krajowych. System prowadzenia negocjacji zostanie zmodyfikowany w taki sposób, aby od samego początku strony: rządowa i samorządowa pracowały nad zidentyfikowaniem istotnych z punktu widzenia kraju i regionu inwestycji, jak również możliwości zapewnienia ich finansowania. Nowy KT będzie miał przełożenie na architekturę i wysokość alokacji programów operacyjnych po 2020 r., w tym podział interwencji kraj-region oraz

zindywidualizowanie programów regionalnych. Zmieniona zostanie ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, umożliwiając zawieranie kontraktów nakierowanych na rozwój obszarów funkcjonalnych pomiędzy rządem, samorządem województwa i innymi samorządami i partnerami.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MliR

IV.6.7. Racjonalny system finansowania JST

Projekt zakłada zmianę ustaw o dochodach JST i innych właściwych ustaw i aktów prawnych dotyczyć będą:

- **zwiększenia** zróżnicowania źródeł dochodów własnych w finansowaniu działalności JST, tak aby zachęcić JST do bardziej racjonalnego gospodarowania środkami publicznymi;
- „**zatrzymania**” w regionach środków finansowych, które nie podlegają rzeczywistym transferom międzyregionalnym (dotyczy środków finansowych, które podlegają transferowi na szczebel centralny, a następnie wracają do regionu pod inną postacią);
- **powiązania** zmian w algorytmie mechanizmu korekcyjno-wyrównawczego z potrzebami wydatkowymi JST oraz ich potencjałem dochodowym; zmiany te będą sprzyjać realizacji celów polityki regionalnej.

Źródło: Projekt SOR

Podmiot odpowiedzialny: MliR

Lista projektów Paktu dla obszarów wiejskich służących tworzenia sprawnej administracji rolnej

Kierunek interwencji SZRWRiR w Filarze IV	Projekt Paktu	Źródło finansowania	Podmiot odpowiedzialny	Wpływ na inne filary
IV.1. Zaplecze badawczo-rozwojowe 4.0.	Projekty w zakresie dużej infrastruktury badawczej w obszarze rolnictwa	budżet państwa	MNiSW, MRiRW	I
	Narodowy Instytut Technologiczny	Projekt SOR	MNiSW	I
	Nowelizacja ustawy o wspieraniu innowacyjności	Projekt SOR	MNiSW	I
	Własność intelektualna dla wynalazcy	Projekt SOR	MPiT	I, III
	GreenInn	Projekt SOR	MPiT	I, III
	Zwiększanie potencjału pro-innowacyjnego resortu rolnictwa	budżet państwa, środki UE	MRiRW, instytucje podległe i nadzorowane, w tym instytuty badawcze resortu rolnictwa	
	Stworzenie Funduszu Innowacji i Rozwoju	nadwyżka roczna środków ZWRSP	KOWR, MRiRW	I
IV.2. Nowoczesne doradztwo rolnicze	Efektywny system doradztwa rolniczego	Projekt SOR	MRiRW	I, II, III
	Budowa systemu wiedzy i innowacji w rolnictwie	środki UE (EFRROW/PROW)	MRiRW	I, II, III
IV.3. System oświaty rolniczej odpowiadający na wyzwania rozwojowe	Rozwój szkół rolniczych	budżet państwa	MRiRW	
IV.4. Efektywny system nadzoru w łańcuchu rolno-spożywczym	<i>W trakcie opracowania</i>			
IV.5 Stabilne finansowanie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich	Aktywność MRiRW na forum UE w zakresie rozwiązywania problemów w ramach obecnej WPR jak i planowania kolejnej perspektywy finansowej UE	działania o charakterze programowo-instytucjonalnym	MRiRW	I, II, III
	Udział MRiRW w pracach nad krajowymi dokumentami strategicznymi	-	MRiRW	I, II, III
	Utworzenie Zespołów wojewódzkich analizujących szanse i zagrożenia oraz potencjalne kierunki rozwoju obszarów wiejskich	działania o charakterze programowo-instytucjonalnym	MRiRW	
	Uproszczenie i poprawa efektywności wsparcia w ramach WPR 2014-2020	działania o charakterze	MRiRW	I, II, III

		programowo- instytucjonalnym		
IV.6. Zintegrowane zarządzanie rozwojem obszarów wiejskich	Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (KOWR)	zmiany maja charakter legislacyjny	MRiRW	I
	Konsolidacja i wzmocnienie systemu zarządzania rozwojem	Projekt SOR	MiIR	I, II, III
	Efektywne fundusze	Projekt SOR	MiIR	I, II, III
	Zintegrowane dokumenty	Projekt SOR	MiIR	I, II
	Polityka zmian instytucjonalnych w państwie	Projekt SOR	KPRM	
	Odnowiony Kontrakt Terytorialny	Projekt SOR	MiIR	II, III
	Racjonalny system finansowania JST	Projekt SOR	MiIR	II, III

PRIORYTETOWE OBSZARY DZIAŁAŃ MRIRW NA LATA 2018-2019

Wspólna polityka rolna UE i współpraca międzynarodowa

Sprawne i efektywne wydatkowanie środków WPR 2014-2020
Negocjacje budżetu i ram prawnych WPR i polityki spójności na okres po 2020r.
Ochrona interesów polskiego rolnictwa w polityce handlowej UE

Polityka krajowa na rzecz opłacalności produkcji

Realizacja programu rozwoju rynków rolnych
Upowszechnianie produkcji żywności i jej sprzedaży bezpośrednio z gospodarstwa rolnego
Krajowe wsparcie, w tym kredytów, ubezpieczeń, paliwa rolniczego
Pomoc gospodarstwom dotkniętym ASF i innymi kłeskami
Otwieranie nowych rynków zbytu dla polskiego eksportu
Realizacja strategii promocji eksportu polskiej żywności

Bezpieczeństwo i jakość żywności

Rozwój systemu kontroli bezpieczeństwa żywności
Optymalizacja stosowania pestycydów i nawozów mineralnych
Realizacja programu rozwoju rolnictwa ekologicznego
Przygotowanie programu na rzecz pozyskiwania alternatywnych źródeł białka wobec soi GMO

Nauka oraz postęp techniczny i biologiczny

Silniejsze włączenie instytutów MRiRW w strategiczne programy badawcze: krajowe i UE
Rozwój doradztwa, oświaty rolniczej i transferu wiedzy
Wzmocnienie krajowej hodowli roślin i zwierząt

Gospodarka ziemią i nieruchomościami rolnymi

Opracowanie ustawy o gospodarstwie rolnym
Nowelizacja ustaw: o kształtowaniu ustroju rolnego i o scalaniu i wymianie gruntów

Rozwój obszarów wiejskich i polityka społeczna

Realizacja projektów SOR i Paktu dla obszarów wiejskich, w tym:
Nowe szanse na wsi, Infrastruktura dla wsi, Pakiet działań dla obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją
Programy ożywiania małych miast i obszarów po byłych PGR
Poprawa dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej i innych usług na wsi

Instytucje i administracja rolna

Kontynuacja prac nad integracją nadzoru w łańcuchu rolno-spożywczym
Rozwój spółdzielczości rolniczej
Rozwój instytucji nauki i doradztwa m.in. poprzez ich usieciwienie, współpracę

Programowanie i finansowanie

Zakończenie prac nad Strategią Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa i Paktem dla Obszarów Wiejskich
Rozpoczęcie prac nad Krajowym Planem Strategicznym dla WPR po 2020 r.
Udział w przygotowaniach do wdrażania innych polityk/programów UE po 2020 r. w zakresie wsi i rolnictwa

Opracowano w Departamencie Strategii, Analiz i Rozwoju, MRiRW,
pod nadzorem R. Zarudzkiego, Podsekretarza Stanu w MRiRW.

